

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН
ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ГАЗАР

**“МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2020-2024 ОНЫ ҮЙЛ
АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨР”-ИЙН 2020-2023 ОНЫ ХЭРЭГЖИЛТЭД
ХИЙСЭН ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАНИЛЦУУЛГА**

Улаанбаатар хот
2024 он

АГУУЛГА

Хуудасны
дугаар

УДИРТГАЛ

3

ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХУРААНГУЙ ТАНИЛЦУУЛГА

4-5

НЭГ.МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2020-2024 ОНЫ ҮЙЛ
АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨРИЙН 2020-2023 ОНЫ ХЭРЭГЖИЛТЭД
ХИЙСЭН ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ
ТАНИЛЦУУЛГА

1.1.“КОВИД-19” ХАЛДВАРТ ЦАР ТАХЛААС ҮҮДЭЛТЭЙ ЭДИЙН
ЗАСАГ, НИЙГМИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ БОДЛОГЫН
ХЭРЭГЖИЛТ

6-8

2.2.ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

8-18

2.3.ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

18-26

2.4.ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

26-35

2.5.НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

35-37

2.6.НИЙСЛЭЛ БА БҮС, ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГЫН
ХЭРЭГЖИЛТ

37-39

ХОЁР.ДҮГНЭЛТ

40-41

Хавсралт 1.“Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл
ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 259 зорилтын 2020-2023 оны
хэрэгжилтийг үнэлсэн байдал

Хавсралт 2.“Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл
ажиллагааны хөтөлбөр”-өөс 2023 оны байдлаар 0-30 хувийн
хэрэгжилттэй 218 арга хэмжээний жагсаалт

УДИРТГАЛ

ЭРХ ЗҮЙН ҮНДЭСЛЭЛ: Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.5 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” 24 дүгээр тогтоолд тус тус заасны дагуу Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас 2024 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрийн ХЭГ/213 дугаартай албан бичгээр “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2020-2023 оны гүйцэтгэлийн тайлан болон хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн тайлангийн хамт Улсын Их Хурлын Тамгын газарт ирүүлсэн.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 114 дүгээр зүйлийн 114.8 дахь хэсэгт “Тамгын газар энэ хуулийн 114.1, 114.5-д заасан тайланд шинжилгээ хийж, 03 дугаар сарын 15-ны дотор Улсын Их Хурлын гишүүдэд тараана.” гэж заасны дагуу Улсын Их Хурлын Тамгын газраас Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2020-2023 оны гүйцэтгэлийн тайланд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн болно.

ЗОРИЛГО: Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хүрээнд 2020-2023 онд гүйцэтгэсэн үйл ажиллагаа нь төлөвлөсөн зорилтот түвшиндээ хүрсэн эсэхэд дүн шинжилгээ хийж үнэлэлт дүгнэлт өгөх, гүйцэтгэлийн тайланд гарсан алдаа, дутагдлыг илрүүлэх, цаашид анхаарах асуудлаар зөвлөмж хүргүүлэхэд чиглэгдлээ.

ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ АРГА ЗҮЙ: Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхдээ Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 206 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт, захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх нийтлэг журам”-ыг удирдлага болгов.

Хөтөлбөрт тусгасан 6 бодлогын хүрээнд дэвшүүлсэн зорилт, арга хэмжээний 2020-2023 оны хэрэгжилтийн түвшинг үнэлэн тогтоохдоо урьдчилан тодорхойлсон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дээрх журмын 6.2.1, 6.2.2-т заасан аргачлалын дагуу үнэлсэн болно.

МЭДЭЭЛЛИЙН ЭХ СУРВАЛЖ: Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг дараах тайлан, мэдээлэлд үндэслэн гүйцэтгэлээ. Үүнд:

- Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”;
- Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдрийн 203 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”;
- “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2020-2023 оны гүйцэтгэлийн тайлан болон хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн тайлан;
- Засгийн газрын Хяналт хэрэгжүүлэх газраас ирүүлсэн нэмэлт тодруулга мэдээлэл;
- Улсын Их Хурлын 2020.10.29-ний өдрийн 31 дүгээр тогтоолоор байгуулагдсан Түр хорооны тайлан зэрэг болно.

ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХУРААНГУЙ ТАНИЛЦУУЛГА

“Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-нд тусгасан нийт арга хэмжээг үнэлэхдээ 2020-2023 онд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн арга хэмжээний шалгуур үзүүлэлтийг хангасан эсэхийг хянан үзэж зорилт, арга хэмжээ тус бүрээр үнэллээ.

“Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т тусгасан 6 бодлогын хүрээнд нийт 259 зорилт, 1087 арга хэмжээ хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс Улсын Их Хурлын Тамгын газраас 56 арга хэмжээ агуулгын хувьд давхардсан гэж үзсэн. Нийт 1031 арга хэмжээнээс нууцын журмаар тайлагнасан 26 арга хэмжээ, үнэлэх боломжгүй 20 арга хэмжээ, хэрэгжүүлж эхлэх хугацаа болоогүй 3 арга хэмжээ байсан тул нийт 982 арга хэмжээний хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн болно.

Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2020-2023 оны хэрэгжилтийг **73.8** хувьтай гэж үнэлж ирүүлсэн бол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийг тавьсан зорилт, хүрэх түвшинтэй нь харьцуулан үр дүнг үнэлэхэд хэрэгжилтийн дундаж **66.8** хувьтай буюу **“Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай”** гэж үнэллээ. Үүнд:

Хүснэгт 1. Хөтөлбөрт тусгагдсан бодлогын хэрэгжилтийн үнэлгээ

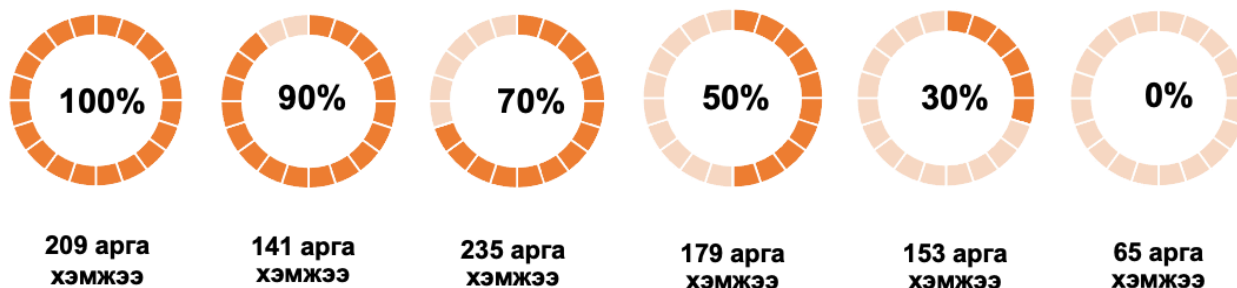
№	Бодлого	Зорилтын тоо	Төлөвлөсөн арга хэмжээний тоо	Үнэлсэн арга хэмжээний тоо	Хэрэгжилтийн дундаж хувь	
					ЗГХЭГ-ын үнэлгээ	УИХ-ын Тамгын газрын үнэлгээ
1	“КОВИД-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй нийгэм, эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах бодлого	15	37	37	88.0%	81.9%
2	Хүний хөгжлийн бодлого	55	254	252	70.5%	65.7%
3	Эдийн засгийн бодлого	80	387	369	71.0%	58.9%
4	Засаглалын бодлого	70	272	243	77.9%	70.9%
5	Ногоон хөгжлийн бодлого	12	34	34	76.1%	62.1%
6	Нийслэл ба бүс, орон нутгийн хөгжлийн бодлого	27	47	47	77.1%	61.1%
Нийт		259	1031	982	73.8%	66.8%

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн нийт **982** арга хэмжээг хэрэгжилтийн хувь тус бүрээр авч үзвэл:

- “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй **209** арга хэмжээ;
- “зохион байгуулалтын арга хэмжээ бүрэн авагдсан, холбогдох байгууллагын шийдвэр гарсан, гол үр дүнг гарч эхэлж байгаа” буюу 90 хувийн хэрэгжилттэй **141** арга хэмжээ;
- “өөрсдөөс хамаарах шийдвэрийг гаргасан, санхүүгийн асуудал шийдвэрлэгдсэн, дээд шатны байгууллагад өргөн барьсан, гүйцэтгэл нь тодорхой хэмжээгээр гарч эхэлж байгаа” буюу 70 хувийн хэрэгжилттэй **235** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл болон боловсруулалтын шатны ажил бүрэн хийгдсэн, ажил тодорхой хэмжээнд эхэлсэн” буюу 50 хувийн хэрэгжилттэй **179** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж дуусаад боловсруулалтын шатанд байгаа” буюу 30 хувийн хэрэгжилттэй **153** арга хэмжээ;

- бэлтгэл хангахтай холбоотой үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлж байгаа болон хэрэгжүүлэх талаар ямар нэг арга хэмжээ авч хэрэгжүүлээгүй” буюу 0 хувийн хэрэгжилттэй **65** арга хэмжээ байна.

Зураг 1.Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн нийт 982 арга хэмжээний үнэлгээ

Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн нийт 982 арга хэмжээнээс 2023 оны байдлаар 218 арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй буюу 0-30 хувиар үнэлэгдсэн нь бодлого тус бүрийн хэрэгжилтийн үнэлгээ буурахад нөлөөлсөн болно. Хэрэгжилт хангалтгүй 218 арга хэмжээг бодлого тус бүрээр авч үзвэл:

1. “КОВИД-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй нийгэм, эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах бодлогын хүрээнд 5 арга хэмжээ;
2. Хүний хөгжлийн бодлогын хүрээнд 58 арга хэмжээ;
3. Эдийн засгийн бодлогын хүрээнд 113 арга хэмжээ;
4. Засаглалын бодлогын хүрээнд 30 арга хэмжээ;
5. Ногоон хөгжлийн бодлогын хүрээнд 4 арга хэмжээ;
6. Нийслэл ба бүс, орон нутгийн хөгжлийн бодлогын хүрээнд 8 арга хэмжээ тус тус эзэлж байна.

“Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2020-2023 оны хэрэгжилтийн тайланд хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний дэлгэрэнгүй тайлантай танилцана уу.

НЭГ.МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2020-2024 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨРИЙН 2020-2023 ОНЫ ХЭРЭГЖИЛТЭД ХИЙСЭН ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. “КОВИД-19” ХАЛДВАРТ ЦАР ТАХЛААС ҮҮДЭЛТЭЙ ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГМИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

“Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т “КОВИД-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах бодлогын хүрээнд 15 зорилтын 37 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн бөгөөд Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас тус бодлогын 2020-2023 оны хэрэгжилтийг 88.0 хувьтай үнэлсэн бол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас **81.9** хувьтай буюу **“тодорхой үр дүнд хүрсэн”** гэж үнэллээ.

Тус бодлогын хүрээнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн нийт 37 арга хэмжээг хэрэгжилтийн хувь тус бүрээр авч үзвэл:

- “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй **19** арга хэмжээ;
- “зохион байгуулалтын арга хэмжээ бүрэн авагдсан, холбогдох байгууллагын шийдвэр гарсан, гол үр дүн гарч эхэлж байгаа” буюу 90 хувийн хэрэгжилттэй **6** арга хэмжээ;
- “өөрсдөөс хамаарах шийдвэрийг гаргасан, санхүүгийн асуудал шийдвэрлэгдсэн, дээд шатны байгууллагад өргөн барьсан, гүйцэтгэл нь тодорхой хэмжээгээр гарч эхэлж байгаа” буюу 70 хувийн хэрэгжилттэй **6** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл болон боловсруулалтын шатны ажил бүрэн хийгдсэн, ажил тодорхой хэмжээнд эхэлсэн” буюу 50 хувийн хэрэгжилттэй **1** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж дуусаад боловсруулалтын шатанд байгаа” буюу 30 хувийн хэрэгжилттэй **4** арга хэмжээ;
- бэлтгэл хангахтай холбоотой үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлж байгаа болон хэрэгжүүлэх талаар ямар нэг арга хэмжээ авч хэрэгжүүлээгүй” буюу 0 хувийн хэрэгжилттэй **1** арга хэмжээ байна.

Тус бодлогын хүрээнд хэрэгжүүлсэн нийт 12 зорилтын 37 арга хэмжээнээс үр дүнгүй хэрэгжсэн буюу 30-аас доош хувийн хэрэгжилттэй дараах 5 арга хэмжээ байна. Үүнд:

Хүснэгт 2. “КОВИД-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах бодлогын хүрээнд үр дүнгүй хэрэгжсэн 5 арга хэмжээ

д/д	Дугаар	Арга хэмжээ	Үнэлгээний хувь	Тайлбар
1	1.1.3.2	Шаардлагатай аймгуудад зоонозын өвчин судлалын төв, хил дагуух боомтод тандалтын нэгж байгуулна.	30%	Тус арга хэмжээний 2023 оны хүрэх түвшин, үр дүнг “3 аймагт Зоонозын өвчин судлалын төв, хил дагуух 10 боомтод тандалтын нэгж байгуулсан байна.” гэж төлөвлөсөн. Тус арга хэмжээний хүрээнд 2020-2023 оны байдлаар 2 аймагт зооноз өвчин судлалын төв байгуулсан бөгөөд одоогоор 1 зооноз өвчин судлалын төв, 10 тандалтын нэгж байгуулах ажил эхлээгүй байгаа тул аргачлалын дагуу 30 хувиар үнэллээ.
2	1.1.3.5	Өвчний хяналт, сэргийлэлтийн төв байгуулна.	0%	Тус арга хэмжээний 2023 оны хүрэх түвшин, үр дүнг “Үндэсний түвшинд үйл ажиллагаа явуулах өвчний хяналтын төв байгуулагдаж үйл ажиллагаа жигдэрсэн байна.” гэж төлөвлөсөн. 2023 оны байдлаар тус барилгын гүйцэтгэчийг сонгон шалгаруулаагүй байх тул аргачлалын дагуу 0 хувиар үнэллээ.

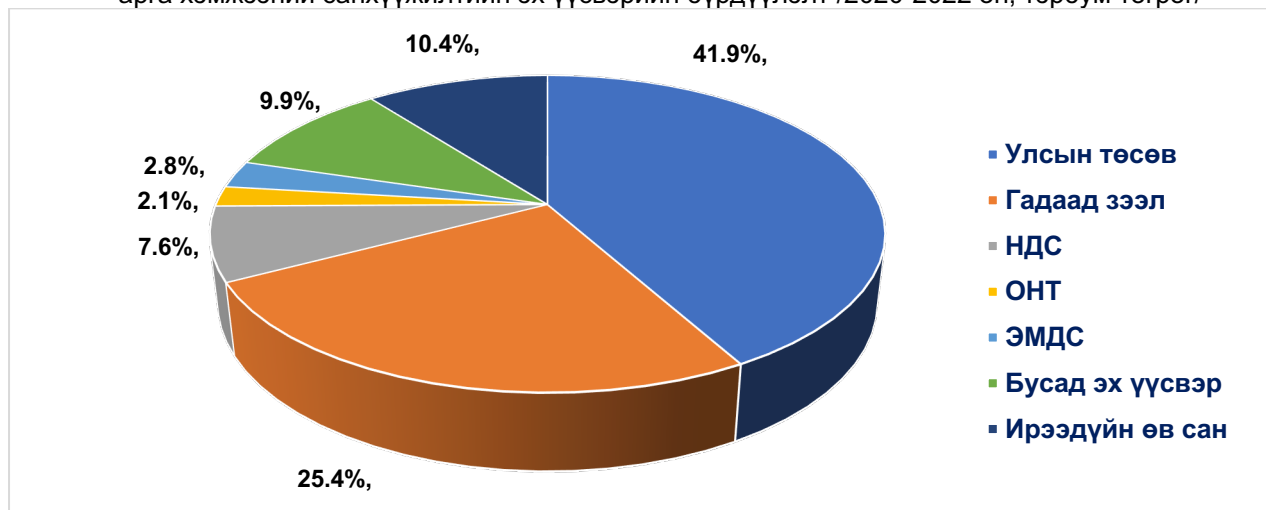
3	1.1.10.2	Сангийн яамны эзэмшиж байгаа давуу эрхийн ипотекийн зээлээр баталгаажсан бондыг Монголбанк болон бусад санхүүгийн байгууллагад хямдруулан эсвэл нэрлэсэн үнээр худалдаж, Засгийн газрын санхүүгийн эх үүсвэр, нөөцийг нэмэгдүүлнэ.	30%	Тус арга хэмжээний 2021 оны хүрэх түвшин, үр дүнг “Сангийн яамны эзэмшиж байгаа давуу эрхийн ипотекийн зээлээр баталгаажсан бондыг Монголбанк болон бусад санхүүгийн байгууллагад хямдруулан эсвэл нэрлэсэн үнээр худалдаж, Засгийн газрын санхүүгийн эх үүсвэр, нөөцийг нэмэгдүүлсэн байна.” гэж төлөвлөсөн. 2023 оны байдлаар Засгийн газрын санхүүгийн эх үүсвэр, нөөцийг нэмэгдүүлэх талаар судалж, холбогдох банкуудад албан бичиг хүргүүлжээ. Мөн засгийн газраас орон сууцны хөнгөлөлттэй зээлийг санхүүжүүлсэн эх үүсвэрийн Төрийн банк дахь чөлөөт үлдэгдлийг буцаан төвлөрүүлэх арга хэмжээний үр дүнд 15 тэрбум төгрөгийг Төрийн банкаар төлүүлсэн байна. Иймд арга хэмжээний хүрээнд тодорхой ажлыг эхлүүлсэн гэж аргачлалын дагуу 30 хувиар үнэллээ.
4	1.1.10.3	Улсын төсөв, Засгийн газрын дотоод үнэт цаасны эх үүсвэр, гадаад хөнгөлөлттэй зээлээс Засгийн газрын тусгай сан, төрийн өмчит хуулийн этгээдүүдэд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй олгосон өр авлагыг барагдуулна.	30%	Тус арга хэмжээний 2021 оны хүрэх түвшин, үр дүнг “Өр авлагыг барагдуулсан байна.” гэж төлөвлөсөн. 2023 оны байдлаар Засгийн газрын тусгай сангийн хугацаа хэтэрсэн авлагаас 14.8 тэрбум төгрөгийг төлүүлсэн байна. Иймд арга хэмжээний хүрээнд тодорхой ажлыг эхлүүлсэн гэж аргачлалын дагуу 30 хувиар үнэллээ.
5	1.1.10.4	Анод, Зоос банкуудын эрх хүлээн авагчдаас авах төрийн байгууллагуудын авлагыг Монголбанканд шилжүүлнэ.	30%	Тус арга хэмжээний 2021 оны хүрэх түвшин, үр дүнг “Өр авлагыг барагдуулсан байна.” гэж заасан. 2023 оны байдлаар Анод болон Зоос банкуудаас авах Засгийн газрын авлагыг шүүхээр шийдвэрлүүлээр ажиллаж байгаа талаар тайлагнасан байх тул аргачлалын дагуу 30 хувиар үнэллээ.

Тус бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийхдээ арга хэмжээ тус бүрийн хэрэгжилтийг хянан үзэхээс гадна Коронавируст халдвар /КОВИД-19/-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хууль болон холбогдох бусад шийдвэрт үндэслэн зарцуулсан зардал, түүний санхүүжилтийн талаарх мэдээллийг судлан үзлээ.

“КОВИД-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах арга хэмжээнд зориулж 2020 онд 4,402.1 тэрбум, 2021 онд 5,164.9 тэрбум, 2022 онд 1,634.7 тэрбум, нийт **11,201.7** тэрбум төгрөгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлж зарцуулсан байна. Нийт эх үүсвэрийн 41.9 хувийг улсын төсвийн, 25.4 хувийг гадаад зээлийн, 7.6 хувийг нийгмийн даатгалын сангийн, 2.1 хувийг орон нутгийн төсвийн, 2.8 хувийг эрүүл мэндийн даатгалын сангийн, 10.4 хувийг ирээдүйн өв сангийн, 9.9 хувийг бусад эх үүсвэр тус тус эзэлж байна.

Зураг 2. “КОВИД-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах арга хэмжээний санхүүжилтийн эх үүсвэрийн бүрдүүлэлт /2020-2022 он, тэрбум төгрөг/

Эх сурвалж: УИХ-ын 2020.10.29-ний өдрийн 31 дүгээр тогтоолоор байгуулагдсан Түр хорооны тайлан

Нийт төвлөрүүлсэн **11,201.7** тэрбум төгрөгийн эх үүсвэрийг зориулалтаар нь авч үзвэл, ажлын байрыг хадгалахад 1,402.0 тэрбум төгрөг, иргэдийн орлогыг хамгаалахад 4,078.5 тэрбум төгрөг иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалахад 1,477.5 тэрбум төгрөг, эдийн засгийг идэвхжүүлэхэд 4,243.7 тэрбум төгрөгийг тус тус зарцуулжээ.

Хүснэгт 3. “КОВИД-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах арга хэмжээнд зориулж зарцуулсан зардал /2020-2022 он, тэрбум төгрөг/

Он	Ажлын байрыг хадгалах	Иргэдийн орлогыг хамгаалах	Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах	Эдийн засгийг идэвхжүүлэх	Арга хэмжээнүүдэд зарцуулсан нийт дүн
2020	1,192.8	1,082.8	373.1	1,753.4	11,201.7
2021	209.2	1,672.8	792.6	2,490.3	
2022		1,322.9	311.8		
Нийт	1,402.0	4,078.5	1,477.5	4,243.7	

Эх сурвалж: УИХ-ын 2020.10.29-ний өдрийн 31 дүгээр тогтоолоор байгуулагдсан Түр хорооны тайлан

“Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т тусгасан 6 бодлогоос **“КОВИД-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах бодлого** хамгийн үр дүнтэй хэрэгжсэн бөгөөд тус бодлого үр дүнтэй хэрэгжихэд дараах хэд хэдэн хүчин зүйл нөлөөлсөн гэж үзэж байна. Үүнд:

- Тус бодлогын хүрээнд цаг хугацаа болон бусад нөөц боломжид үндэслэсэн хэрэгжих боломжтой цөөн тооны зорилт, арга хэмжээг төлөвлөсөн;
- зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай санхүүжилтийн эх үүсвэрийг тухай бүр шийдвэрлэж бүрэн олгосон;
- зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд бүх түвшинд анхаарч, нэгдсэн удирдлагаар хангаж ажилласан байна.

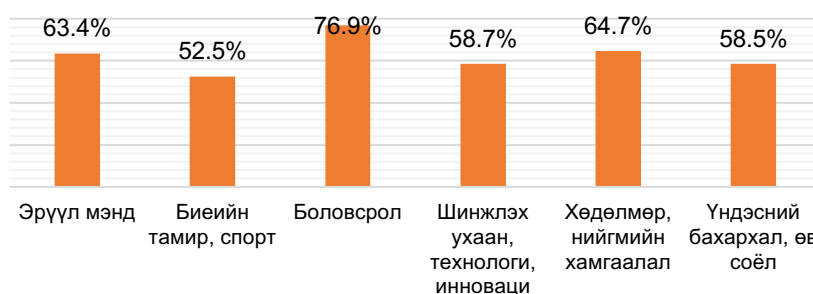
1.2. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

“Хүний хөгжлийн бодлого”-ын хүрээнд “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-нд 6 салбар, чиглэлээр нийт 55 зорилтын 254 арга хэмжээ хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

2023 оны байдлаар Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас тус бодлогын хэрэгжилтийг 70.5 хувьтай үнэлсэн бөгөөд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын гүйцэтгэсэн хяналт шинжилгээ, үнэлгээний дүнгээр **65.7** хувьтай буюу **“эрчимжүүлэх шаардлагатай”** гэж үнэллээ.

Зураг 3. Хүний хөгжлийн бодлогын хэрэгжилт (салбар бүрээр)

“Хүний хөгжлийн бодлого”-ын хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн нийт арга хэмжээнээс 253 арга хэмжээ буюу 99.6 хувийн хэрэгжилтийн мэдээг ирүүлж, 1 арга хэмжээ буюу 0.4 хувийн хэрэгжилтийг тайлагнаагүй байна. УИХ-ын Тамгын газраас тус бодлогын хүрээнд хэрэгжиж эхлэх хугацаа болоогүй 1 арга хэмжээ, үнэлэх боломжгүй 1 арга хэмжээг хэрэгжилтийн үнэлгээнд оруулж тооцоогүй болно.

Тус бодлогын хүрээнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн нийт 252 арга хэмжээг хэрэгжилтийн хувь тус бүрээр авч үзвэл:

- “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй **68** арга хэмжээ;
- “зохион байгуулалтын арга хэмжээ бүрэн авагдсан, холбогдох байгууллагын шийдвэр гарсан, гол үр дүн гарч эхэлж байгаа” буюу 90 хувийн хэрэгжилттэй **29** арга хэмжээ;
- “өөрсдөөс хамаарах шийдвэрийг гаргасан, санхүүгийн асуудал шийдвэрлэгдсэн, дээд шатны байгууллагад өргөн барьсан, гүйцэтгэл нь тодорхой хэмжээгээр гарч эхэлж байгаа” буюу 70 хувийн хэрэгжилттэй **47** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл болон боловсруулалтын шатны ажил бүрэн хийгдсэн, ажил тодорхой хэмжээнд эхэлсэн” буюу 50 хувийн хэрэгжилттэй **50** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж дуусаад боловсруулалтын шатанд байгаа” буюу 30 хувийн хэрэгжилттэй **46** арга хэмжээ;
- бэлтгэл хангахтай холбоотой үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлж байгаа болон хэрэгжүүлэх талаар ямар нэг арга хэмжээ авч хэрэгжүүлээгүй” буюу 0 хувийн хэрэгжилттэй **12** арга хэмжээ байна.

Тус бодлогын хүрээнд хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний дундаж үнэлгээг хүснэгтээр үзүүлбэл:

Хүснэгт 4. Хүний хөгжлийн бодлогын хэрэгжилтийн үнэлгээ

№	ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО	Зорилтын тоо	Төлөвлөсөн арга хэмжээний тоо	Үнэлсэн арга хэмжээний тоо	Хэрэгжилтийн дундаж хувь /УИХ-ын Тамгын газар/
2.1	Эрүүл мэнд: Өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх тогтолцоог бэхжүүлж, орчин үеийн оношилгоо, эмчилгээний технологийг өргөжүүлж, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна.	14	82	80	63.4%
2.2	Биеийн тамир, спорт: Нийтийн биеийн тамирыг эрүүл, идэвхтэй амьдралын хэв маяг, аж төрөх ёсны салшгүй хэсэг болгож, мэргэжлийн спортыг дэмжиж, тамирчдын тив, дэлхий, олимпын түвшинд өрсөлдөх чадвар, амжилтыг нэмэгдүүлнэ.	3	16	16	52.5%

2.3	Боловсрол: Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, тэгш хамруулах тогтолцоог бэхжүүлнэ.	16	68	68	76.9%
2.4	Шинжлэх ухаан, технологи, инновац: Эрдэм шинжилгээний байгууллага, их сургуулийн хамтарсан үндэсний төвүүдийг байгуулах замаар нөөцийг төвлөрүүлж, эрдэм шинжилгээний ажлын зардлыг нэмэгдүүлэн зөв ашиглаж, судалгааны ажлын эдийн засаг, нийгэм, шинжлэх ухааны үр ашгийг нэмэгдүүлсэн байна.	3	15	15	58.7%
2.5	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалал: Нийгмийн даатгалын тогтолцоог шинэчилж, нийгмийн халамжийг оновчтой болгон хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлж, хүн амын хөгжлийг хангаж, дундаж давхаргын хүрээг өргөжүүлэн Монгол хүний амьдралын чанарыг дээшлүүлнэ.	15	47	47	64.7%
2.6	Үндэсний бахархал, өв соёл: Үндэсний үнэт зүйл, уламжлалт өв соёлоо дээдэлж, иргэдийг соён гэгээрүүлж, соёлын бүтээлч үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэн дэлхийн нүүдлийн соёл иргэншлийн төв болно.	4	26	26	58.5%
НИЙТ		55	254	252	-

ЭРҮҮЛ МЭНД: Өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх тогтолцоог бэхжүүлж, орчин үеийн оношилгоо, эмчилгээний технологийг өргөжүүлж, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулах зорилгын хүрээнд 14 зорилтын 82 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **63.4 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Эрүүл мэндийн салбарт хэрэгжүүлсэн нийт 14 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 6 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 6 зорилт;
- “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 2 зорилт байна.

Тус салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн дараах 8 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд:

д/д	Эрүүл мэнд	УИХТГ-ын үнэлгээ
2.1.Өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх тогтолцоог бэхжүүлж, орчин үеийн оношилгоо, эмчилгээний технологийг өргөжүүлж, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна.		
1	2.1.2."Элэг бүтэн Монгол" арга хэмжээний үр ашиг, өгөөж, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, элэгний Д вирусийн халдвартай иргэдийн 50-аас дээш хувийг эмчилгээнд хамруулж, хорт хавдрын эрт илрүүлэгийг олон улсын жишигт хүргэнэ.	30%
2	2.1.3.Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулан иргэд эх орондоо оношлон, эмчлүүлэх боломжийг нэмэгдүүлж, орчин үеийн үндэсний оношилгоо эмчилгээний төвүүдийг шинээр байгуулна.	43.6%
3	2.1.4.Яаралтай тусламжийн чанар, үйлчилгээг олон улсын стандартад нийцүүлэн хөгжүүлнэ.	50%
4	2.1.5.Нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоог бэхжүүлж, хууль, эрх зүйн орчныг бий болгоно.	57.1%
5	2.1.7.Гүйцэтгэлд суурилсан санхүүжилтийн оновчтой арга хэлбэрийг нэвтрүүлж, эрүүл мэндийн даатгалын тусламж, үйлчилгээний нэр, төрлийг нэмэгдүүлж, эрсдэлийн сан байгуулна.	64.5%
6	2.1.10.Үйлчлүүлэгч, эмчлүүлэгчийн эрүүл мэндийн эрхийг хамгаалах хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	30%
7	2.1.11.Бүсийн эмнэлэг, оношилгооны төвийг үе шаттайгаар байгуулна.	40%
8	2.1.12.Аймаг, сумын эрүүл мэндийн байгууллага, эмнэлгүүдийн барилга байгууламж, дэд бүтцийг сайжруулан стандарт, чанарын шаардлага хангасан тэгш хүртээмжтэй, чанартай үйлчилгээг үзүүлэх орчныг бүрдүүлнэ.	65%

Дээрх 8 зорилтын хүрээнд нийт 45 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн бөгөөд хэрэгжилтийн байдалд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд 29 арга хэмжээ хэрэгжилт хангалтгүй буюу 0-50 хувийн хэрэгжилттэй байгаа нь эдгээр зорилтуудын хэрэгжилт хангалтгүй байх шалтгаан болжээ. Тухайлбал, “Элэг бүтэн Монгол” арга хэмжээний үр ашгийн судалгаа хийх арга хэмжээ хэрэгжээгүй бөгөөд тайланд тус арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй байхад нөлөөлсөн хүчин зүйл, шалтгаан нөхцөлийн талаар дурдаагүй байна.

Мөн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулан иргэд эх орондоо оношлогдон, эмчлүүлэх боломжийг нэмэгдүүлж, орчин үеийн үндэсний оношилгоо, эмчилгээний төвүүдийг шинээр байгуулах зорилтын хүрээнд дэвшүүлсэн зарим арга хэмжээний хэрэгжилт төсөв, санхүүжилт болон тендерийн маргаанаас шалтгаалан хангалтгүй байна. Тухайлбал, Сүрьеэгийн эмнэлэг барьж, ашиглалтад оруулах арга хэмжээ нийслэлийн анхан шатны шүүхээс гомдлыг шалгаж, шүүхийн шийдвэрийн дагуу дахин үнэлгээ хийлгэж байгаатай холбоотойгоор барилга угсралтын ажлын гэрээ байгуулагдаагүй байна. Халдварт өвчин судлалын үндэсний төвийн цогцолбор салбар II, Хавдар судлалын үндэсний төвийн салбар II байгуулах зэрэг арга хэмжээнүүдийн төсөв, санхүүжилтийн эх үүсвэрийг төлөвлөгөөнд заасан хугацаанд шийдээгүй нь эдгээр арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй байхад нөлөөлсөн байна.

Хэрэгжилт хангалтгүй байгаа арга хэмжээнүүдийн хувьд тухайн төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хөрөнгийн эх үүсвэр, хэмжээг төлөвлөгөөнд заасан хэдий ч төлөвлөсөн хугацаанд шийдвэрлэхгүй байх, түүнчлэн төсөл, арга хэмжээний суурь түвшинг тогтоогоогүй зэрэг нийтлэг зөрчил байна.

Эрүүл мэндийн салбарт үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, хүн амыг нас, хүйс, эрүүл мэндийн эрсдэлд суурилсан зонхилон тохиолдох халдварт болон халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, шинжилгээ, оношилгоонд хамруулах шийдвэрийн дагуу 2022 оны 05 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2023 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн байдлаар эрт илрүүлэг үзлэгт улсын хэмжээнд 1,274,408 хүн хамрагдсан нь нийт хүн амын 37.8 хувийг эзэлж байна.

Мөн орчин үеийн оношилгоо эмчилгээний төвүүдийг байгуулах зорилтын хүрээнд ГССҮТ-ийн харьяа Түлэнхийн төвийн барилгыг бүрэн ашиглалтад оруулсан нь эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахад чиглэсэн үр дүнтэй арга хэмжээ болжээ. Мөн “Эрүүл мэндийг дэмжих төв”-ийг 15 аймаг, нийслэлийн 5 дүүргийн Эрүүл мэндийн төв, төрөлжсөн мэргэшлийн 3 эмнэлэг (УГТЭ, УХТЭ, УНТЭ)-т байгуулж нийт 2.4 тэрбум төгрөгийн өртөгтэй, 20 гаруй төрлийн иж бүрэн тоног төхөөрөмж, дагалдах хэрэгслээр хангасан байна.

Түүнчлэн “Цахим Монгол” арга хэмжээний хүрээнд эрүүл мэндийн мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх хүрээнд эрүүл мэндийн чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсэх хүсэлт, шийдвэрлэлт, олгох, сунгах зэрэг ажлууд цахимжиж, нийт 6,122 байгууллагуудын мэдээллийн шинэчлэлийг хийж үйл ажиллагаандаа ашиглаж эхэлсэн байна.

Эрүүл мэндийн ажилтны хүний нөөцийн чадавхыг нэмэгдүүлэх хүрээнд эмнэлгийн мэргэжилтний төгсөлтийн дараах сургалтын сүлжээг Орхон, Дорнод, Өвөрхангай, Өмнөговь, Ховд зэрэг 5 аймаг дахь Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвд бий болгосон бол эмнэлгийн мэргэжилтний төгсөлтийн дараах мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад Улсын хэмжээнд нийт 132 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн ажиллан суралцуулсан зэрэг арга хэмжээнүүд 2023 оны зорилтот түвшинд хүрсэн байна.

Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн статусыг тодорхой болгож, санхүүжилтийг оновчтой хэлбэрээр шийдвэрлэх зорилтын хүрээнд Эрүүл мэндийн анхан шатлалын тусламж үйлчилгээний багцыг оновчтой болгож, гүйцэтгэлийн шалгуурын дагуу тусламж, үйлчилгээ, иргэнийг дагасан гүйцэтгэлийн санхүүжилтийг нэвтрүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр эрүүл мэндийн төвд сар бүр 80 хувийн урьдчилгаа санхүүжилт олгож, гүйцэтгэлээр 20 хувийг

хянаж олгохоор зохицуулсан бөгөөд 328 өрх, сум, тосгоны Эрүүл мэндийн төвийг гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд бүрэн шилжүүлсэн үр дүн гарсан байна.

Биеийн тамир, спорт: Нийтийн биеийн тамирыг эрүүл, идэвхтэй амьдралын хэв маяг, аж төрөх ёсны салшгүй хэсэг болгож, мэргэжлийн спортыг дэмжиж, тамирчдын тив, дэлхий олимпын түвшинд өрсөлдөх чадвар, амжилтыг нэмэгдүүлэх хүрээнд 3 зорилтын 16 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **52.5 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Биеийн тамир, спортын салбарт хэрэгжүүлсэн нийт 3 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 2 зорилт;

Тус салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн дараах 2 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд:

д/д	Биеийн тамир, спорт	УИХТГ-ын үнэлгээ
	2.2.Нийтийн биеийн тамирыг эрүүл, идэвхтэй амьдралын хэв маяг, аж төрөх ёсны салшгүй хэсэг болгож, мэргэжлийн спортыг дэмжиж, тамирчдын тив, дэлхий, олимпын түвшинд өрсөлдөх чадвар, амжилтыг нэмэгдүүлнэ.	
1	2.2.2.Монгол үндэсний уламжлалт спортыг дэлхий нийтэд таниулахад төрөөс бодлогоор дэмжиж, үндэсний спортын төв байгуулж, гадаад улсын баг тамирчдыг оролцуулах тэмцээн, наадмын тогтолцоог хөгжүүлнэ.	43.3%
2	2.2.3.Иргэдэд үйлчлэх спортын зориулалтын стандарт талбайн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, олон улсын жишигт нийцсэн спортын барилга байгууламжийг барина.	41.2%

Дээрх 2 зорилтын хүрээнд нийт 11 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс 2023 оны байдлаар 0-50 хувийн хэрэгжилттэй 7 арга хэмжээ байгаа нь эдгээр зорилтуудын хэрэгжилт хангалтгүй байх шалтгаан болжээ. Тухайлбал, Иргэдэд үйлчлэх спортын зориулалтын стандарт талбайн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, олон улсын жишигт нийцсэн спортын барилга байгууламжийг барих зорилтын хүрээнд төлөвлөсөн дараах 3 арга хэмжээ зорилтот түвшиндээ хүрээгүй хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Тив, дэлхийн аварга шалгаруулах тэмцээн, наадмыг зохион байгуулах шаардлага хангасан, олон улсын жишигт нийцсэн 30.000-40.000 хүний суудалтай цэнгэлдэх хүрээлэн барьж ашиглалтад оруулах арга хэмжээний хувьд тус цэнгэлдэх хүрээлэнгийн газрын асуудлыг бүрэн шийдвэрлээгүйтэй холбоотойгоор хэрэгжээгүй байна. Харин Спортын төв ордон барих ажлыг эхлүүлэх арга хэмжээг БНХАУ-ын буцалтгүй тусламжаар хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн хэдий ч спортын төв ордон барих ажлыг эхлүүлэх арга хэмжээ нь санхүүжилт шийдэгдээгүйтэй холбоотойгоор хэрэгжээгүй байна.

Эдгээр төсөл, арга хэмжээний хөрөнгийн хэмжээ, эх үүсвэр, түүнчлэн газрын асуудлыг шийдвэрлээгүй зэрэг шалтгаанууд нь хэрэгжилт хангалтгүй байхад нөлөөлөх хүчин зүйл болсон байна.

Биеийн тамир, спортын салбарт үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, биеийн тамир, спортын чиглэлд төрийн зарим чиг үүргийг гэрээний дагуу төрийн бус байгууллагад шилжүүлэн дэмжлэг үзүүлж, тайлант хугацаанд 173 холбоо, клуб, 120 төрийн бус байгууллагаар болон иргэдээр дамжуулан нийт 3600 орчим түр ажлын байр бий болгосон нь 2023 оны зорилтот түвшинг хангасан байна. Улсын хэмжээнд иргэдийн дунд нийтийн спортын төрөлжсөн наадмыг 2-4 жил тутамд зохион байгуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэн Иргэдийн спортын наадмыг 2023 онд спорт явган аялал, олс таталт, сагсан бөмбөг, волейбол, софт волейбол, хийн дасгал, аэробик, ширээний шагайн наадгай, дартс гэсэн спортын 9 төрлөөр 5 үе шаттай зохион байгуулж 5 аймаг, 9 дүүргийн 171 хорооны 93,000 иргэнийг оролцуулсан байна.

БОЛОВСРОЛ: Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, тэгш хамруулах тогтолцоог бэхжүүлэх хүрээнд 16 зорилтын хүрээнд 68 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд 76.9 хувийн хэрэгжилттэй байна. Боловсролын салбарт хэрэгжүүлсэн нийт 16 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “үр дүнтэй” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 2 зорилт;
- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 9 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 4 зорилт;
- “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт байна.

Тус салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн дараах 5 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд:

д/д	Боловсрол	УИХТГ-ын үнэлгээ
2.3.Боловсрол. Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, тэгш хамруулах тогтолцоог бэхжүүлнэ.		
1	2.3.1.Яслийн үндэсний тогтолцоог сэргээж 1-2 нас, хүүхэд харах үйлчилгээнд 2-3 насны хүүхдийг хамруулж, эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн оролцоог нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.	65%
2	2.3.6.Хөгжлийн тэргүүлэх чиглэлээр суралцаж байгаа болон сургалт, судалгааны ажлын амжилтаар тэргүүлэгч оюутнуудад 100 хувь хүртэл сургалтын төлбөрийн тэтгэлэг олгох “Ерөнхий сайдын нэрэмжит тэтгэлэгт хөтөлбөр” хэрэгжүүлнэ.	60%
3	2.3.7.Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд нийцүүлэн орон нутаг дахь их сургуулиудыг хотхон хэлбэрт үе шаттайгаар шилжүүлнэ.	30%
4	2.3.10.Цэцэрлэг, дотуур байр, ерөнхий боловсролын сургуулийн хүүхдийн хоолны зардлыг инфляц, үнийн өсөлттэй уялдуулан 2-оос доошгүй дахин нэмэгдүүлж, ерөнхий боловсролын сургуулийн “Үдийн цай” арга хэмжээг “Үдийн хоол” болгоно. Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдыг шүүлтүүртэй ундны цэвэр усаар хангана.	66.6%
5	2.3.13.Боловсролын хүрээлэнгийн бүтэц, зохион байгуулалтыг өөрчилж, чадавхыг дээшлүүлнэ.	50%

Дээрх 5 зорилтын хүрээнд нийт 12 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс 2023 оны байдлаар 0-50 хувийн хэрэгжилттэй 7 арга хэмжээ байгаа нь эдгээр зорилтуудын хэрэгжилт хангалтгүй байх шалтгаан болжээ. Тухайлбал, “Бүсийн төв, орон нутаг дахь их сургуулийн хотхоны бүтээн байгуулалтын ажлыг үе шаттай хийнэ” гэсэн арга хэмжээ нь Дорнод, Ховд, Дархан, Орхон, Багануурын инженерийн дэд бүтэц, эхний ээлжийн барилгажилтыг үргэлжлүүлсэн байна гэсэн зорилтот түвшиндээ хүрээгүй 2021, 2022, 2023 оны улсын төсөвт бүсийн төв, орон нутаг дахь их сургуулийн хотхоны бүтээн байгуулалтын ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санхүүжилт тусгагдаагүй байна.

“Ерөнхий боловсролын сургуулийн “Үдийн цай” арга хэмжээг “Үдийн хоол” болгоно” гэсэн арга хэмжээ 1-12 дугаар ангийн 708.393 сурагчийг Үдийн хоолоор хангах зорилтот түвшиндээ хүрээгүй бол “Цэцэрлэгийн хүүхдийн хоолны зардлыг 2 дахин нэмэгдүүлж, төр, эцэг эх, асран хамгаалагч хамтран хариуцах зарчмаар хэрэгжүүлнэ” гэсэн арга хэмжээний хувьд тухайн асуудлыг Засгийн газрын 2023 оны 31 дүгээр тэмдэглэлээр хойшлуулснаар хэрэгжих боломжгүй болсон байна.

Түүнчлэн “Тусгай цэцэрлэг, сургуулийн барилгыг өргөтгөх, шинэчлэх, тавилга хэрэгсэл, техник, тоног төхөөрөмжөөр хангана” гэсэн арга хэмжээ нь Сонгинохайрхан дүүрэгт сувиллын цэцэрлэг, сургуулийн цогцолборын барилга, тусгай 25, 63 дугаар сургуулийн барилгын өргөтгөлийг барьж дууссан байна гэсэн зорилтот түвшинд хүрээгүй байна.

Боловсролын салбарын хүрээнд үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдах хүүхдийн насыг 3-5 болгон хамран сургалтыг

нэмэгдүүлэх арга хэмжээний хүрээнд 2023-2024 оны хичээлийн жилд 213,869 хүүхэд цэцэрлэгт хамрагдаж, хамран сургалт 92.7 хувьд, улсын хэмжээнд малчин өрхийн 47,221 хүүхэд байгаагаас 2023-2024 оны хичээлийн жилд 34,888 (73.8%) хүүхэд сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж, өмнөх жилээс 2.6 хувиар өссөн үр дүн гарсан байна. Мөн хамгаалал дэмжлэг зайлшгүй шаардлагатай зорилтот бүлгийн өрхийн хүүхдийг 24 цагийн цэцэрлэгт үе шаттай хамруулж, тэдэнд боловсрол, эрүүл мэнд, хамгааллын цогц үйлчилгээ үзүүлэх хүрээнд Улсын хэмжээнд цогц дэмжлэг шаардлагатай 2-5 хүртэлх насны 9328 хүүхдээс 2023-2024 оны хичээлийн жилд боловсролыг дэмжих үйлчилгээнд 98.2% буюу 9163 хүүхдийг хамруулсан бөгөөд 2020-2021 оны хичээлийн жилд 2226, 2021-2022 оны хичээлийн жилд 1496, 2022-2023 оны хичээлийн жилд 2038 хүүхэд тус тус хамруулсан байна. Ингэснээр 2023 онд 10 бүлэг нээж, 250 хүүхдийг хамруулсан байна гэсэн зорилтот түвшинд хүрч хэрэгжсэн байна.

Дээрх арга хэмжээнүүд 2023 оны зорилтот түвшинд хүрч бүрэн хэрэгжсэнээр “сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдах хүүхдийн насыг 3-5 болгож, 5 настай хүүхэд бүрийн сургуульд бэлтгэгдсэн байдлыг хангах” зорилтын хэрэгжилт хангалттай түвшинд хүрэхэд нөлөөлсөн байна.

Ерөнхий боловсролын сургалтын чанарыг дэлхийн жишигт нийцүүлэх зорилгоор олон улсын PISA үнэлгээнд хамруулах зорилтын хүрээнд дэвшүүлсэн “суралцагчийн сургалтын ахиц, дэвшлийн үнэлгээг тогтмол хийнэ”, “олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн олимпиадаас медаль хүртсэн ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагч, бэлтгэсэн багшийг урамшуулах эрх зүйн орчин бүрдүүлэх” зэрэг арга хэмжээнүүд зорилтот түвшиндээ хүрч хэрэгжсэн байна. Тухайлбал, багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний гол үзүүлэлт нь суралцагчийн мэдлэг, чадварын ахиц, үр дүн байх тул ахиц өөрчлөлтийг үнэлэх суралцагчийн гүйцэтгэл, асуулга, судалгааг цахимаар зохион байгуулж, үндэсний хэмжээнд нэгдсэн арга зүйгээр дүн шинжилгээг тогтмол хийж хэвшсэн байна. Мөн Засгийн газрын 2021 оны 172 дугаар тогтоолоор баталсан “Хүүхдийн төлөө сангийн хөрөнгийг зарцуулах, түүнд хяналт тавих журам”-д ЕБС-ийн сурагчдын дунд олон улс (математик, биологи, газар зүй, физик, мэдээлэл зүй, хими, Менделеевийн олон улсын химийн олимпиад)-ын болон тивийн (Азийн физикийн олимпиад, Ази, Номхон далайн орнуудын мэдээлэл зүйн олимпиад) хэмжээнд зохион байгуулагддаг олимпиадад амжилт гаргасан хүүхдийг шагнаж урамшуулахаар тусгаж, хэрэгжүүлэн ажилласнаар 2023 онд олон улсын олимпиадаас медаль хүртсэн сурагчид болон сурагчдаа амжилттай бэлтгэсэн олимпиадыг зохион байгуулах хороодод Монгол Улсын Ерөнхийлөгч нэрэмжит шагналыг олгосон байна. Үүнд: олон улсын олимпиадаас алтан медаль авсан сурагчид 11 сая, мөнгөн медаль авсан сурагчид 7 сая, хүрэл медаль авсан сурагчид 4 сая, тусгай байр эзэлсэн сурагчийг 1 сая төгрөгөөр, сурагчдаа амжилттай бэлтгэсэн Монголын олимпиад зохион байгуулах хороо тус бүрд 10.0 сая төгрөг олгосон байна.

Мөн орон нутаг дахь их, дээд сургуулиудыг дэмжиж, багш нарт орон нутгийн нэмэгдэл олгож, оюутныг сургалтын төлбөрийн хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр суралцуулах арга хэмжээг бүрэн хэрэгжүүлж холбогдох хууль тогтоомжид өөрчлөлт оруулах замаар эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, 2023-2024 оны хичээлийн жилд шинээр элссэн болон үргэлжлүүлэн суралцаж буй 770 суралцагчдад 668.5 сая төгрөгийн тэтгэлэг олгосон байна.

ШИНЖЛЭХ УХААН, ТЕХНОЛОГИ, ИННОВАЦ: Эрдэм шинжилгээний байгууллага, их сургуулийн хамтарсан үндэсний төвүүдийг байгуулах замаар нөөцийг төвлөрүүлж, эрдэм шинжилгээний ажлын зардлыг нэмэгдүүлэн зөв ашиглаж, судалгааны ажлын эдийн засаг, нийгэм, шинжлэх ухааны үр ашгийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр 3 зорилтын 15 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд 58.7 хувийн хэрэгжилттэй байна. Шинжлэх ухаан, технологи, инновацийн салбарт хэрэгжүүлсэн нийт 3 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт;
- “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт байна.

Тус салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн дараах 2 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд:

д/д	Шинжлэх ухаан, технологи, инновац	УИХТГ-ын үнэлгээ
	2.4.Эрдэм шинжилгээний байгууллага, их сургуулийн хамтарсан үндэсний төвүүдийг байгуулах замаар нөөцийг төвлөрүүлж, эрдэм шинжилгээний ажлын зардлыг нэмэгдүүлэн зөв ашиглаж, судалгааны ажлын эдийн засаг, нийгэм, шинжлэх ухааны үр ашгийг нэмэгдүүлсэн байна.	
1	2.4.1. Шинжлэх ухаан, технологи, инновацын салбарын судалгаа, шинжилгээний чиглэлийг оновчтой болгон, судлаачдын чадавхыг дээшлүүлж, эрдэм, шинжилгээ судалгаанд зарцуулах төсвийн зардлыг 4 дахин нэмэгдүүлнэ.	65%
2	2.4.2.Шинжлэх ухаан, технологи, инновацын чиглэлээр шинжлэх ухааны парк, хүрээлэнгийн цогцолбор, уламжлалт анагаах ухаан, технологийн хүрээлэнгийн барилгын ажлыг эхлүүлж, олон улсын стандартад нийцүүлнэ.	20%

Дээрх 2 зорилтын хүрээнд нийт 10 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс 2023 оны байдлаар 0-50 хувийн хэрэгжилттэй 8 арга хэмжээ байгаа нь эдгээр зорилтуудын хэрэгжилт хангалтгүй байх шалтгаан болжээ. Тухайлбал, “Уламжлалт анагаах ухаан, технологийн хүрээлэнгийн барилгыг барина”, “эрдэм шинжилгээний байгууллага, их сургуулийн хамтарсан судалгааны үндэсний төвүүдийг байгуулж, хөрөнгө, нөөцийг төвлөрүүлнэ” гэсэн арга хэмжээнүүд зорилтот түвшиндээ хүрч хэрэгжээгүй байна. Энэ нь шинжлэх ухаан, технологи, инновацын чиглэлээр шинжлэх ухааны парк, хүрээлэнгийн цогцолбор, уламжлалт анагаах ухаан, технологийн хүрээлэнгийн барилгын ажлыг эхлүүлж, олон улсын стандартад нийцүүлэх зорилтын хэрэгжилт хангалтгүй байхад нөлөөлсөн байна.

“Эрдэм шинжилгээний байгууллага, их сургуулийн хамтарсан судалгааны үндэсний төвүүдийг байгуулж, хөрөнгө, нөөцийг төвлөрүүлнэ” гэсэн арга хэмжээний хүрээнд БНСУ-ын Шинжлэх ухаан, технологийн их сургуультай хамтын ажиллагааны санамж бичиг байгуулсан бөгөөд хэрэгжилт хангалтгүй байгаа шалтгаан, түүнд нөлөөлж буй хүчин зүйлийг дурдаж ирүүлээгүй байна. Харин уламжлалт анагаах ухаан, технологийн хүрээлэнгийн барилгын ажлын 27.3 тэрбум төгрөгийг 2023 оны төсөвт тусган батлаагүйтэй холбоотойгоор хэрэгжээгүй байна.

Шинжлэх ухаан, технологи, инновацын салбарын хүрээнд үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, шинэ мэдлэг, патентыг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэн эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ болгон хэрэглээнд нэвтрүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулахад хөнгөлөлттэй зээл, грант олгох арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хүрээнд БШУ-ны сайдын А/422 дүгээр тушаалаар 2 инновацын төсөлд, залуу судлаачдын "Эрдэм хакатон"-ны шилдэг 5 төсөлд, Нийгмийн инновацын санаачилгыг дэмжих "Мон Икс" хөтөлбөрийн шилдэг 9 төсөлд тус тус дэмжлэг үзүүлж грант олгосон байна. Түүнчлэн инновацын тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд технологийн туршилт, зүгшрүүлэлтийн 40 төсөлд 2 тэрбум төгрөг олгосон байна. Энэ нь инновацын тэргүүлэх чиглэлээр 15-20 инновацын төсөл хэрэгжүүлж, 15-аас доошгүй инновацын грант олгосон байна гэсэн 2023 оны зорилтот түвшиндээ хүрсэн үзүүлэлттэй байна.

Мөн монгол судлалыг олон улсын болон бүс нутгийн хүрээнд өргөжүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх, бэхжүүлэх цогц арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний хүрээнд Олон улсын Монголч эрдэмтдийн XII их хурлыг зохион байгуулахын зэрэгцээ Монгол судлалын үндэсний зөвлөлийн 2023 оны төлөвлөгөөнд Монгол судлалын үндэсний зөвлөл, Олон улсын Монгол судлалын холбооны үйл ажиллагааг дэмжих, монгол судлалыг сурталчлах, гадаад дахь монгол судлалын төвүүдэд дэмжлэг үзүүлэх чиглэлээр 12 арга хэмжээ тусган хэрэгжүүлсэн байна.

Түүнчлэн шинжлэх ухаан технологийн салбарын статистикийн үндсэн үзүүлэлтийг тооцох аргачлалыг үндэсний хэмжээнд боловсруулсан ба тухайн арга хэмжээний үр дүнд шинжлэх ухаан, технологи, инновацын салбарын статистикийн мэдээллийн үзүүлэлтийн

хүрээг нэмэгдүүлж, шинжлэх ухаан, технологи, инновацын салбарын бодлого, хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх цогц мэдээлэл бүхий их өгөгдлийн санг бий болгосон үр дүн гарсан байна.

ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ: Нийгмийн даатгалын тогтолцоог шинэчилж, нийгмийн халамжийг оновчтой болгон хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлж, хүн амын хөгжлийг хангаж, дундаж давхаргын хүрээг өргөжүүлэн Монгол хүний амьдралын чанарыг дээшлүүлэх хүрээнд 15 зорилтын 47 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд 64.7 хувийн хэрэгжилттэй байна. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын салбарт хэрэгжүүлсэн нийт 15 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “үр дүнтэй” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт;
- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 6 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 6 зорилт;
- “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 2 зорилт байна.

Тус салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн дараах 8 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд:

д/д	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалал	УИХТГ-ын үнэлгээ
2.5.Нийгмийн даатгалын тогтолцоог шинэчилж, нийгмийн халамжийг оновчтой болгон хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлж, хүн амын хөгжлийг хангаж, дундаж давхаргын хүрээг өргөжүүлэн Монгол хүний амьдралын чанарыг дээшлүүлнэ.		
1	2.5.1.Нийгмийн даатгалын шинэчлэл хийж, иргэн бүрд суурь тэтгэвэр олгох, хувийн даатгалын үйлчилгээнд хамрагдах боломж бүхий олон давхаргат тэтгэврийн тогтолцоонд шилжинэ.	40%
2	2.5.2.Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны үлдэгдлийн тодорхой хэсгийг гэр бүлд нь өвлүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	50%
3	2.5.3.Хуримтлалын нэгдсэн сангаар дамжуулж, иргэн бүрийн боловсрол, эрүүл мэнд, тэтгэвэр, орон сууц, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг цогцоор нь шийдвэрлэх тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжинэ.	30%
4	2.5.4.Хөдөлмөрийн зах зээлийг орчин үеийн хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн шинэчилж, бүтээмж, үр дүнд суурилсан цалин хөлс, ажлын үнэлгээний систем нэвтрүүлж, зайнаас болон цагаар ажиллах уян хатан зохицуулалт бий болгон хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.	62.5%
5	2.5.8. Гэр бүл, хүүхэд залуучууд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийг дээдэлсэн, нийгмийн бүх бүлгийн оролцоог хангасан хүний хөгжлийн цогц бодлого хэрэгжүүлнэ.	52.2%
6	2.5.12.“Хуримтлалтай хүүхэд” арга хэмжээ хэрэгжүүлж, хүүхдийн мөнгийг тэдний хүнс, тэжээлийн хэрэгцээ, бие бялдар, хувь хүний хөгжил, чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх, хүүхдийн хуримтлал бий болгоход зарцуулах тогтолцоог бүрдүүлнэ.	50%
7	2.5.14.Бүтээн байгуулалтын томоохон төслүүдийн үр дүнд болон хувийн хэвшил, жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэлтийг дэмжих замаар 150 мянган ажлын байр шинээр бий болгоно.	43.3%
8	2.5.15.Гадаадад сурч, хөдөлмөрлөж байгаа монгол иргэдийг дэмжих, эх орондоо эргэн ирж ажиллаж хөдөлмөрлөхөд дэмжлэг үзүүлэх хөдөлмөрийн бирж бий болгоно.	30%

Дээрх 8 зорилтын хүрээнд нийт 24 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс 2023 оны байдлаар 0-50 хувийн хэрэгжилттэй 17 арга хэмжээ байгаа нь эдгээр зорилтуудын хэрэгжилт хангалтгүй байх шалтгаан болжээ. Тухайлбал, “Иргэн бүрд суурь тэтгэвэр олгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх” гэсэн арга хэмжээ нь Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуулийн төслийг боловсруулж, намын бүлэг, төрийн болон төрийн бус байгууллагаар хэлэлцүүлэхэд нийгмийн халамжийн тэтгэвэр нь суурь тэтгэвэр тул хасах саналыг ирүүлсний дагуу хуулийн төслөөс хассанаар тус арга хэмжээ 2023 оны зорилтот түвшинд хүрээгүй байна.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын салбарт үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, цалин хөлс, тэтгэвэр, тэтгэмжийг инфляц, хөдөлмөрийн бүтээмжтэй уялдуулан үе шаттайгаар нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд төлөвлөсөн дараах арга хэмжээнүүд үр дүнтэй хэрэгжсэнээр тус зорилтын хэрэгжилт бүрэн биелсэн байна.

“Төрийн албан хаагчдын цалинг инфляцын түвшинтэй уялдуулж үе шаттайгаар нэмэгдүүлэх” арга хэмжээг хэрэгжүүлэн 2023 оны нэгдсэн төсөвт төрийн албаны цалин хөлсний тогтолцоог шинэчлэх замаар цалин хөлсийг ажилласан жил, бүтээмж, хүрсэн үр дүнтэй уялдуулан тогтоодог болох, төрийн албан хаагчдын цалин хөлсийг тодорхой хувь хэмжээгээр нэмэгдүүлэх арга хэмжээг тусгасан байна.

Мөн “нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн хэмжээг инфляцын түвшинтэй уялдуулан үе шаттайгаар нэмэгдүүлэх” хүрээнд 2023 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс тэтгэврийн хэмжээг 10 хувиар нэмэгдүүлж, нийгмийн даатгалын сангаас олгох бүрэн тэтгэврийн болон цэргийн алба хаасны тэтгэврийн доод хэмжээг 550.0 мянган төгрөгт, нийгмийн даатгалын сангаас олгох хувь тэнцүүлэн тогтоосон тэтгэврийн доод хэмжээг 440.0 мянган төгрөгт тус тус хүргэсэн бөгөөд энэ арга хэмжээний үр дүнд нийт 486.0 мянган тэтгэвэр авагчийн тэтгэвэр нэмэгдэж, 555.0 мянган төгрөг байсан дундаж тэтгэвэр 685.6 мянган төгрөгт хүрч 2016 оны дундаж тэтгэврийн хэмжээтэй харьцуулахад 2.2 дахин нэмэгдсэн байна. Түүнчлэн Засгийн газрын 2023 оны 3 дугаар тогтоолоор нийгмийн халамжийн тэтгэврийн хэмжээг 288 мянган төгрөгөөр, Засгийн газрын 2023 оны 6 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаар халамжийн тэтгэвэр, асаргааны тэтгэмжийн хэмжээг шинэчлэн тогтоосон бөгөөд Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр 288 мянгаас 325 мянган төгрөг болж нийгмийн халамжийн тэтгэврийн хэмжээ 12.3%, 2020 оноос хойш нэмэгдээгүй байсан асаргааны тэтгэмжийн хэмжээ 2.2-3.2 дахин нэмэгдсэн үр дүнтэй байна.

Тэтгэврийн зөрүүг ойртуулах зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газрын 2023 оны 06 дугаар сарын 21-ний өдрийн "Итгэлцүүр шинэчлэн тогтоох, тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай" 238 дугаар тогтоолоор тэтгэвэр тооцох итгэлцүүрийг шинэчлэн тогтоосноор 485.0 мянган тэтгэвэр авагчийн тэтгэвэр нэмэгдэж, дундаж тэтгэвэр 683.2 мянган төгрөгт хүрсэн байна.

ҮНДЭСНИЙ БАХАРХАЛ, ӨВ СОЁЛ: Үндэсний үнэт зүйл, уламжлалт өв соёлоо дээдэлж, иргэдийг соён гэгээрүүлж, соёлын бүтээлч үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэн дэлхийн нүүдлийн соёл иргэншлийн төв болгох хүрээнд 4 зорилтын 26 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд 58.5 хувийн хэрэгжилттэй байна. Үндэсний бахархал, өв соёлын салбарт хэрэгжүүлсэн нийт 4 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “үр дүнтэй” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 3 зорилт.

Тус салбарын хүрээнд дэвшүүлсэн дараах 3 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд:

д/д	Үндэсний бахархал, өв соёл	УИХТГ-ын үнэлгээ
2.6.Үндэсний үнэт зүйл, уламжлалт өв соёлоо дээдэлж, иргэдийг соён гэгээрүүлж, соёлын бүтээлч үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэн, дэлхийн нүүдлийн соёл иргэншлийн төв болно.		
1	2.6.1.Үндэсний бахархал, монгол өв соёлыг өвлүүлж, олон улсын стандарт шаардлагад нийцсэн дараах барилга байгууламжийг барьж ашиглалтад оруулна.	66.3%
2	2.6.2.Соёл, урлагийн тогтвортой хөгжлийн зорилтыг хангахад чиглэсэн үндэсний зорилтот арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилтийг нэгдсэн удирдлагаар хангаж, харилцан уялдаатай, үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.	52.8%
3	2.6.3.Соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг идэвхжүүлж, үндэсний агуулгатай инновац шингэсэн соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл-инновацын салбарыг хөгжүүлж, монгол брэндийг бий болгож, соёл, урлагийн эдийн засаг, нийгмийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.	55.7%

Дээрх 3 зорилтын хүрээнд нийт 25 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс 2023 оны байдлаар 0-50 хувийн хэрэгжилттэй 15 арга хэмжээ байгаа нь эдгээр зорилтуудын хэрэгжилт хангалтгүй байх шалтгаан болжээ. Тухайлбал, Хөвсгөл нуурын байгаль экологи, соёлын үнэт зүйлсийг хадгалж хамгаалах, судалж, сурталчлах цогц музей байгуулах зорилтын хүрээнд Хөвсгөл нуурыг түшиглэсэн “Хөвсгөл нуур музей, соёл мэдээллийн төв”-ийг байгуулахаар төлөвлөсөн бөгөөд төсөл арга хэмжээний зураг төсөв боловсруулах 250.0 сая төгрөгийн санхүүжилт 2023 онд шийдэгдээгүйтэй холбоотойгоор хэрэгжээгүй байна.

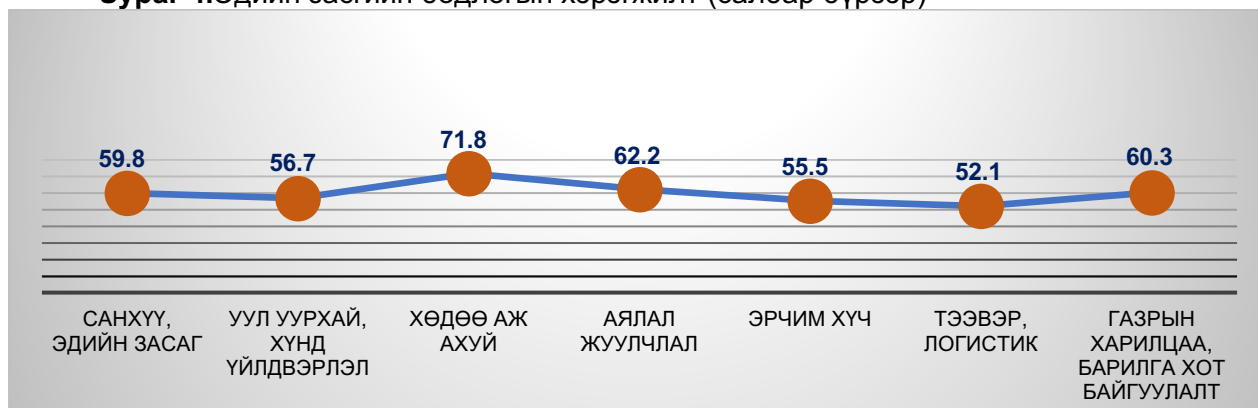
Үндэсний бахархал, өв соёлын хүрээнд үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, “Чингис хаан” хаадын музейн бүтээн байгуулалтын ажлыг улсын төсвийн санхүүжилтээр хэрэгжүүлж, 2022 оны 11 дүгээр сарын 09-ний өдөр нээлтээ хийсэн. Мөн “Төв Азийн түүх, соёлын голомт” судалгаа, сурталчилгаа, хамгаалалтын цогцолборыг Орхон-Тамир, Хануй-Хүнүйгийн дурсгалуудыг түшиглэн байгуулах ажлыг хэрэгжүүлэн хотын туурийг тойруулан 300x250 метрийн хамгаалалтын хашаа барьснаас гадна дурсгалт газрыг зорин ирэх ард иргэд, зочид гийчдэд дурсгалын талаарх үнэн зөв, цэгцтэй мэдээллийг өгөх, археологийн судалгаа, шинжилгээний ажлын үр дүнг сурталчлан таниулах зорилготой “Соёл, мэдээллийн төв”-ийн барилгыг барьсан байна.

1.3.ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

“Эдийн засгийн бодлого”-ын хүрээнд “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-нд 7 салбар, чиглэлээр нийт 80 зорилтын 387 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн бөгөөд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Хяналт шалгалт, үнэлгээний газраас шинжилгээ хийж үзэхэд үнэлэх шаардлагагүй 16 арга хэмжээ¹, хэрэгжих хугацаа болоогүй буюу 2024 онд хэрэгжүүлэх 2 арга хэмжээ байна. Эдгээр 18 арга хэмжээг хасаж 80 зорилтын 369 арга хэмжээг үнэлсэн болно.

2023 оны байдлаар Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас тус бодлогын хэрэгжилтийг **71.0** хувьтай гэж үнэлсэн бол Улсын Их Хурлын Тамгын газрын гүйцэтгэсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний дүнгээр **58.9** хувьтай буюу “**эрчимжүүлэх шаардлагатай**” гэж үнэллээ.

Зураг 4.Эдийн засгийн бодлогын хэрэгжилт (салбар бүрээр)

“Эдийн засгийн бодлого”-ын хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн нийт арга хэмжээнээс **365** арга хэмжээ буюу **98.9** хувийн хэрэгжилтийн мэдээг ирүүлж, **4** арга хэмжээ буюу **1.1** хувийн хэрэгжилтийг тайлагнаагүй байна. Эдгээр **4** арга хэмжээний хэрэгжилтийн талаар тодруулахад нэмэлт тайлбар өгөөгүй тул ямар нэгэн ажил хийгдээгүй гэж үзэх хэрэгжилтийг “0” хувиар үнэлсэн болно.

Бодлогын хүрээнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн нийт 369 арга хэмжээг хэрэгжилтийн хувь тус бүрээр авч үзвэл:

¹ Эдгээр 15 арга хэмжээнээс 1 арга хэмжээ нь давхар төлөвлөгдсөн, бусад 15 дэд арга хэмжээ нь 1 арга хэмжээний хүрээнд төлөвлөгдсөн байх тул 15 дэд арга хэмжээний хэрэгжилтийн үнэлгээний дунджаар ерөнхий арга хэмжээг үнэлж, нийт арга хэмжээний тоонд оруулж тооцоогүй болно.

- “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй **53** арга хэмжээ;
- “зохион байгуулалтын арга хэмжээ бүрэн авагдсан, холбогдох байгууллагын шийдвэр гарсан, гол үр дүн гарч эхэлж байгаа” буюу 90 хувийн хэрэгжилттэй **62** арга хэмжээ;
- “өөрсдөөс хамаарах шийдвэрийг гаргасан, санхүүгийн асуудал шийдвэрлэгдсэн, дээд шатны байгууллагад өргөн барьсан, гүйцэтгэл нь тодорхой хэмжээгээр гарч эхэлж байгаа” буюу 70 хувийн хэрэгжилттэй **83** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл болон боловсруулалтын шатны ажил бүрэн хийгдсэн, ажил тодорхой хэмжээнд эхэлсэн” буюу 50 хувийн хэрэгжилттэй **58** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж дуусаад боловсруулалтын шатанд байгаа” буюу 30 хувийн хэрэгжилттэй **72** арга хэмжээ;
- бэлтгэл хангахтай холбоотой үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлж байгаа болон хэрэгжүүлэх талаар ямар нэг арга хэмжээ авч хэрэгжүүлээгүй” буюу 0 хувийн хэрэгжилттэй **41** арга хэмжээ байна.

Тус бодлогын хүрээнд хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний дундаж үнэлгээг хүснэгтээр үзүүлбэл:

Хүснэгт 5. Эдийн засгийн бодлогын хэрэгжилт (салбар бүрээр)

№	ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО	Зорилтын тоо	Үнэлсэн арга хэмжээний тоо	Хэрэгжилтийн дундаж хувь /УИХ-ын Тамгын газар/
3.1	Санхүү, эдийн засаг: Санхүү, эдийн засгийн хүндрэлийг богино хугацаанд даван туулж, эдийн засгийн тогтвортой, хүртээмжтэй өсөлтийг хангах бодлого хэрэгжүүлнэ.	22	47	59.8%
3.2	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрлэл: Ил тод, хариуцлагатай уул уурхай, нэмүү өртөг шингэсэн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, эрдэс баялгийн сан хөмрөгийг арвижуулах замаар тогтвортой, олон тулгуурт эдийн засгийн бүтцийг бий болгож, баялгийн шударга хуваарилалтын зарчмыг хэрэгжүүлнэ. Газрын тос, нүүрс-хими, зэсийн баяжмал, төмөрлөг зэрэг хүнд үйлдвэрүүдийн бүтээн байгуулалтыг эхлүүлж, холбогдох дэд бүтцийн төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.	9	51	56.7%
3.3	Хөдөө аж ахуй: Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, борлуулалтын сүлжээг хөгжүүлж, гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотоодоос бүрэн хангаж, импортыг орлох болон экспортын баримжаатай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг дэмжинэ.	15	57	71.8%
3.4	Аялал жуулчлал: Байгаль, түүх, соёлын өвд түшиглэсэн тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.	9	18	62.2%
3.5	Эрчим хүч: Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой байдлыг бүрэн хангана.	7	38	55.5%
3.6	Тээвэр, логистик: Эдийн засгийн өсөлтийг хангахуйц, тээврийн ухаалаг системд суурилсан үндэсний тээвэр, логистикийн сүлжээг байгуулна.	4	97	52.1%
3.7	Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалт: Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын нэгдмэл удирдлага, менежментийн тогтолцоог бэхжүүлж, иргэдийн орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлнэ.	14	61	60.3%
НИЙТ		80	369	-

САНХҮҮ, ЭДИЙН ЗАСАГ: Санхүү, эдийн засгийн хүндрэлийг богино хугацаанд даван туулж, эдийн засгийн тогтвортой, хүртээмжтэй өсөлтийг хангах хүрээнд 22 зорилтын 47 арга

хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **59.8 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Санхүү, эдийн засгийн салбарт хэрэгжүүлсэн нийт 22 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “үр дүнтэй” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 5 зорилт;
- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 7 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 4 зорилт;
- “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 6 зорилт байна.

Тус салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн 22 зорилтоос дараах 6 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд:

д/д	Санхүү, эдийн засаг	УИХТГ-ын үнэлгээ
3.1.Санхүү, эдийн засгийн хүндрэлийг богино хугацаанд даван туулж, эдийн засгийн тогтвортой, хүртээмжтэй өсөлтийг хангах бодлого хэрэгжүүлнэ.		
1	3.1.4.Санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар эдийн засгийн өсөлтийг тэтгэж, зээлийн хүүг бууруулна.	0.0%
2	3.1.5.Санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	0.0%
3	3.1.6.Иргэдийг санхүүгийн эрсдэл, дарамтад өртөхөөс сэргийлэх, санхүүгийн хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах хууль, эрх зүйн орчныг шинээр бүрдүүлэх замаар мөнгө хүүлэлтийг таслан зогсооно.	30.0%
4	3.1.15.Дотоодын давхар даатгал хөгжих, урт хугацааны даатгалын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлж, даатгалын салбарын эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог сайжруулан салбарын тогтвортой өсөлтийг бүрдүүлнэ.	30.0%
5	3.1.18.Хилийн боомтуудын нэвтрүүлэх хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, хөрш орнуудын хилийн боомтуудын жишигт хүргэнэ. Хилийн заставуудын барилга, объектуудыг шинэчилж чанарыг сайжруулна.	30.0%
6	3.1.19.Зах зээл болон байгалийн нөөц баялагт ойр, ажиллах хүчний хангалттай нөөцтэй, аж үйлдвэрийг хөгжүүлэх тааламжтай орчин бүрдсэн бүс нутгийг сонгон хилийн дагуух эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс байгуулна.	30.0%

Хэрэгжилт хангалтгүй дээрх 6 зорилтын шалтгаан, нөхцөлийг тодруулбал:

- Зорилт 3.1.4-ийн хүрээнд төлөвлөсөн “Санхүүгийн түрээсийн эрх зүйн орчныг сайжруулж Санхүүгийн түрээсийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах” арга хэмжээ хэрэгжээгүй буюу хуулийн төсөл боловсруулахтай холбоотой судалгааны ажил хийгдэж дуусаагүй байна;
- Зорилт 3.1.5-ын хүрээнд төлөвлөсөн “Санхүүгийн түрээсийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах замаар хууль, эрх зүйн орчныг сайжруулах” арга хэмжээ хэрэгжээгүй буюу тус хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулаагүй байна;
- Зорилт 3.1.6-гийн хүрээнд Санхүүгийн эрхлэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн төслийг боловсруулсан боловч тус хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлээгүй байна;
- Зорилт 3.1.15-ын хүрээнд Даатгалын багц хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, батлуулахаар төлөвлөсөн боловч одоогоор хуулийн төсөл боловсруулах ажил дуусаагүй байна;
- Зорилт 3.1.18-ын хүрээнд 2023 онд Ханги, Булган, Хавирга боомтын бүтээн байгуулалт, гаалийн хяналт шалгалтын тоног төхөөрөмжийг сайжруулж, хилээр нэвтэрч буй уул уурхай, эрдэс бүтээгдэхүүнээс дээж авч шинжлэх, татварыг бүрэн ногдуулах зэрэг ажлууд хийгдээгүй байна;
- Зорилт 3.1.19-д тусгасан “Замын-Үүд” чөлөөт бүсэд гадаад дотоодын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, экспортод чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулах аж ахуй нэгжүүдийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг сайжруулах зорилтын хүрээнд Гадаад харилцааны яамнаас дипломат шугамаар БНХАУ-д “Хамтарсан гүйцэтгэх зөвлөлийн анхдугаар хуралдаан”-ыг товлон

хуралдуулах талаар санал хүргүүлжээ. Өөрөөр хэлбэл, тус зорилтын хүрээнд өөр тодорхой ажлууд хийгдээгүй, үр дүн тодорхойгүй байна.

Санхүү, эдийн засгийн салбарын хүрээнд үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, татварын тайлагналт, хураалтын үйл ажиллагааг цахимжуулж, ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх замаар татварын үйлчилгээг иргэд татвар төлөгчдөд хүндрэлгүй болгож татварын суурийг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд татварын албаны үйл ажиллагааг бүрэн цахимжуулж И-баримт аппликейшн ашиглан үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар, малын тоо толгойн албан татвар, автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар, газрын төлбөр, галт зэвсгийн албан татвар зэрэг төлбөрүүдийг богино хугацаанд цахим хэлбэрээр төлөх боломжтой болсноор төсвийн орлого төвлөрөлтөд тодорхой хувь нэмэр оруулсан байна. Мөн иргэд НӨАТ-ын буцаан олголтын урамшууллын дүнгээс албан татвар төлөх боломжийг бүрдүүлэн хэрэглээнд нэвтрүүлжээ.

Мөн төрийн худалдан авах ажиллагаагаар дамжуулан эр оронч худалдан авалтыг дэмжиж, тендер шалгаруулалтын үйл ажиллагааг хиймэл оюун ухаан, сүүлийн үеийн дэвшилтэт технологид тулгуурлан хүний оролцоог багасгах ажлын хүрээнд 12 төрлийн лавлагааг Худалдан авах ажиллагааны цахим системээр дамжуулан холбогдох төрийн байгууллагуудын цахим мэдээллийн сангаас шалгаж, тендер шалгаруулалтын үнэлгээнд ашиглажээ.

Түүнчлэн нийслэлээс 1000км-ээс дээш алслагдсан бүсэд үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгжүүд 10 дахин бага буюу 1 хувийн татвар төлөх хуулийн хөнгөлөлтийг үргэлжлүүлж, орон нутагт томоохон аж ахуйн нэгж салбараа байгуулахыг санхүү, татварын бодлогоор дэмжиж, бүсийн нэмэгдэл олгох ажлын хүрээнд Улаанбаатар хотоос 500км-ээс хол алслагдсан аймаг, суманд 50 хувиар, 1000 км-ээс хол алслагдсан аймаг, суманд 90 хувиар татварын хөнгөлөлт үзүүлдэг болсон байна.

Орон нутагт бизнесийн үйл ажиллагаа эрхлэхийг дэмжих, төвлөрлийг сааруулах зорилгоор Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлтүүдийг оруулсан бөгөөд хуульд тусгагдсан татварын дэмжлэгээс дурдвал:

- 2023 оноос хойш хэрэгжих дулаан, цахилгааны төслүүдийг борлуулалт хийж эхэлснээс хойш 3 жил 90 хувь, дараагийн 3 жил 50 хувиар тус тус орлогын татвараас хөнгөлнө;
- Багануур, Багахангай, Налайх дүүргээс бусад дүүрэгт үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуйн нэгж үйлдвэр, агуулахаа орон нутагт нүүлгэсэн тохиолдолд нүүлгэн шилжүүлэлтийн зардлыг 50 хувиар нэмэгдүүлэн тооцож татвар ногдох орлогоос хасна;
- Орон нутагт үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгж тухайн орон нутгаас ажил хайгч иргэнийг ажилд авсан тохиолдолд тухайн аж ахуйн нэгж тухайн иргэнд олгосон цалингийн зардлыг 20 хувиар нэмэгдүүлэн татвар ногдох орлогоос хасаж тооцох зэрэг татварын хөнгөлөлтүүд тусгагджээ.

УУЛ УУРХАЙ, ХҮНД ҮЙЛДВЭРЛЭЛ: Тус салбарын хүрээнд 9 зорилтын 51 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **56.7 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Уул уурхай, хүнд үйлдвэрлэлийн салбарт хэрэгжүүлсэн нийт 9 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- үр дүнтэй” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт;
- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 2 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 6 зорилт;

Уул уурхай, хүнд үйлдвэрлэлийн салбарт хэрэгжүүлсэн үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, томоохон ордуудыг ашиглалтад оруулж экспортын хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд Салхитын мөнгөний ордыг төслийн хүчин чадалд нь бүрэн хүргэх ажил бүрэн хэрэгжсэн. 2023 оны III улиралд Баяжуулах-2 үйлдвэрийг ашиглалтад оруулснаар жилд 600 мян.тн хүдэр боловсруулж, борлуулалтын орлого ойролцоогоор 65 хувиар өссөн байна. Баяжмал дахь мөнгөний агуулга 11,099-12,300 гр/тн байгаа ба

борлуулалтын өмнөх гэрээнүүдийн үнэлгээний хувь 4-5 шатлалтай, 1 тн баяжмалын үнэ 5,200-6,000 ам.доллар орчим үнэлгээтэй байсан бол 2024 оноос борлуулалтын үнэлгээний хувийн 2 шатлал руу шилжүүлж 15 хувиар өсгөж, 1 тн баяжмалын үнэ 7,500-8,000 ам.доллаар борлуулахаар гэрээ хийгдсэн байна.

Мөн Зүүн цагаан дэлийн жоншны далд уурхайг ашиглалтад оруулах ажлын хүрээнд уурхайн дэд бүтэц, цахилгаан дамжуулах агаарын шугам барих ажлыг бүрэн хийж гүйцэтгэсэн. Ажилчдын амрах кемп баригдсан. 2023 оны 12 дугаар сарын байдлаар 857.2 тууш метр өрөмдөж 7,813.1м³ уулын цутгалтыг нураасан байна. Уурхайн нэвтрэлтийн ажлын гүйцэтгэл 2021 оноос өнөөг хүртэл төлөвлөгөөт графикийн дагуу 100 хувийн гүйцэтгэлтэй байна гэжээ.

Харин тус салбарын хүрээнд төлөвлөсөн “Хүнд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, эрдэс түүхий эдийн боловсруулалтын түвшинг ахиулан, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх” зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна. Тодруулбал, тус зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн “Үнэт металл цэвэршүүлэх үйлдвэрийг барьж байгуулах”, “Дархан-Сэлэнгийн бүсэд хар төмөрлөгийн цогцолборыг дэд бүтцийн хамт байгуулах” арга хэмжээнүүд тус тус хэрэгжээгүйтэй холбоотой байна.

Хөдөө аж ахуй: Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, борлуулалтын сүлжээг хөгжүүлж, гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотоодоос бүрэн хангаж, импортыг орлох болон экспортын баримжаатай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг дэмжих хүрээнд 15 зорилтын 57 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **71.8 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Хөдөө аж ахуйн салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн нийт зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 10 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 4 зорилт;
- “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт байна.

Хөдөө аж ахуйн салбарт хэрэгжсэн үр дүнтэй арга хэмжээнээс дурдвал, Атрын IV аяныг хэрэгжүүлж, тариалангийн тогтвортой үйлдвэрлэлийн хөгжлийг хангаж, бүтээгдэхүүнийг экспортлох, боловсруулах хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, таримлын сэлгээ, тэжээл үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх замаар салбарын бүтээмж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд хөрсний үржил шимийг сайжруулах, нэгжийн ургацыг нэмэгдүүлэх зорилгоор бордоог хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр олгох, өвөл, зуны хүлэмжийн цогцолбор аж ахуйнууд байгуулж дотоодын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, импортыг бууруулах ажлууд бүрэн хэрэгжсэн бол бусад арга хэмжээнүүд тодорхой үр дүнд хүрсэн байна.

Мөн гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр бүрэн хангаж, махны экспортын хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд хүнсний сүлжээнд зохистой дадал, угтвар нөхцөл, удирдлагын тогтолцооны стандартыг хэвшүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх ажлын хүрээнд Стандарт, хэмжил зүйн газраас бүтээгдэхүүн, үйл явц болон үйлчилгээний баталгаажилтыг 2021 онд 4, 2022 онд 3, 2023 онд 9 буюу нийт 16 байгууллага авч, олон улсын стандартыг нэвтрүүлсэн байна.

Түүнчлэн жижиг, дунд үйлдвэр, бизнес эрхлэгчдэд орчин үеийн санхүүжилтийн хэлбэрүүдийг нэвтрүүлж, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг төрөөс бизнес иккубацын үйлчилгээгээр бойжуулж, томруулах бодлого хэрэгжүүлэх зорилтын хүрээнд экспортын чиглэлийн үйлдвэр эрхлэгчдэд даатгалын үйлчилгээг нэвтрүүлэх арга хэмжээг төлөвлөж 2020-2023 онд ЖДҮХСангийн хөнгөлөлттэй зээлд хамрагдсан 275 зээлдэгчийг даатгалд бүрэн хамруулж, шинээр 25.1 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт 162 иргэн аж ахуйн нэгжид олгосноор Улаанбаатар хотод 1811 ажлын байр шинээр нэмэгдүүлж, 920 ажлын байрыг хадгалсан бол орон нутагт 2127 ажлын байр шинээр нэмэгдүүлж 1630 ажлын байрыг хадгалж үлдсэн байна.

Харин тус салбарын хүрээнд төлөвлөсөн “Газар тариалан, хөдөө аж ахуйн төв Дархан, Сэлэнгэ бүс нутагт агротехникийн засвар үйлчилгээний төв байгуулах ажлыг хэрэгжүүлэх” зорилтын хэрэгжилт үр дүнгүй байна. Тодруулбал, Сэлэнгэ аймгийн Сант

суманд байрлах МСҮТ-ийн барилга байгууламжийг ашиглан “Хөдөө аж ахуйн инновац, технологийн парк байгуулах”-аар төлөвлөсөн бөгөөд одоогоор тус паркийн ТЭЗҮ-ийг боловсруулжээ. Мөн тус зорилтын хүрээнд газар тариалангийн бүс нутагт бэлчээрийн мал аж ахуй эрхэлж буй нийт малчдын 10 хүртэлх хувийг сургалтад хамруулах, тариалангийн үйлдвэрлэл эрхэлж буй 200 хүнийг давтан сургах арга хэмжээг төлөвлөсөн боловч одоогоор сургалт зохион байгуулах бэлтгэл ажил хийгдэж байгаа талаар тайлагнасан байна.

АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ: Байгаль, түүх, соёлын өвд түшиглэсэн тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх хүрээнд 9 зорилтын 18 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд хэрэгжилт 62.2 хувьтай байна. Тус салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн нийт 9 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 6 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 2 зорилт;
- “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт байна.

Тус салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн нийт 9 зорилтоос эрчимжүүлэх шаардлагатай 2 зорилт, үр дүнгүй хэрэгжиж байгаа 1 зорилт байна. Үүнд:

д/д	Аялал жуулчлал	УИХТГ-ын үнэлгээ
3.4.Байгаль, түүх, соёлын өвд түшиглэсэн тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.		
1	3.4.1.Төрөөс аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх бодлогын хүрээнд “Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төсөл-I”-ийг Хөвсгөл, Хэнтий, “Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төсөл-II”-ийг Архангай, Баян-Өлгий, Өвөрхангай, Увс, Ховд зэрэг аймагт хэрэгжүүлж, орон нутгийн иргэд, аж ахуйн нэгжийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.	33.3%
2	3.4.3.Манзуширын түүхэн дурсгалт газрыг түшиглэн соёл, шашин, аялал жуулчлалын олон улсын цогцолбор байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.	30.0%
3	3.4.6.Баян-Өлгий, Увс, Ховд, Өвөрхангай, Архангай, Баянхонгор, Өмнөговь, Дорнод, Завхан аймгуудад аялал жуулчлалын дэд бүтцийг хөгжүүлж, отоглох цэг, авто зам дагуу үйлчилгээний цогцолборуудыг байгуулна. Говийн бүсийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.	57.5%

Дээрх зорилтуудаас 30-33.3 хувийн хэрэгжилттэй дараах 2 зорилтын шалтгаан, нөхцөлийг тодруулбал:

- Зорилт 3.4.1-ийн хүрээнд 3 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс “Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төсөл-II”-ийг Архангай, Өвөрхангай аймагт хэрэгжүүлэх ажил судалгааны шатанд байгаа бөгөөд санхүүжилтээс шалтгаалан ажил удаашралтай байна. Мөн тус төслийг Баян-Өлгий, Увс, Ховд аймгуудад хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн боловч ч Хөвсгөл, Хэнтий аймагт хэрэгжүүлсэн “Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төсөл-I”-ийн үр дүнтэй танилцсаны үндсэн дээр дараагийн төслийн санхүүжилтийн асуудлыг судлан үзэхээр болжээ.
- Зорилт 3.4.3-ын хүрээнд Манзуширын түүхэн дурсгалт газрыг түшиглэн соёл, шашин, аялал жуулчлалын олон улсын цогцолбор байгуулах ажлыг эхлүүлэхийг зорьсон. Одоогоор хийдийн хамгаалалт, тохижилтын ажлыг гүйцэтгэж Төв аймгийн улсын комисст хүлээлгэж өгсөн байна. Харин цогцолбор байгуулах хүрээнд тодорхой ажил эхлүүлээгүй байна.

Аялал жуулчлалын салбарт үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, Монголын нүүдлийн соёлын онцлогт тохирсон үндэсний шинэлэг, сор бүтээл, брэнд бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, аялал жуулчлалыг дэмжих зорилтын хүрээнд Аялал жуулчлалын хөтөлбөрийн дагуу Хөх сувд мөсний баяр, Мөнгөлөг шагшуурга цас мөсний баяр, Тэмээний баяр, Бүргэдийн баяр, Талын түмэн адуу, Торгоны зам-Хархорин, Айрагны баяр, Морин хуур уртын дууны их наадам, Айс фестиваль олон улсын мөсөнд авиралтын тэмцээн, Монгол туургатны Харвуул их наадам зэрэг 11 эвент арга хэмжээнд дэмжлэг үзүүлж, бусад 58 эвент арга

хэмжээтэй хамтран ажилласан байна. Мөн соёлын биет өвийг сурталчлан таниулах, түгээн дэлгэрүүлэх, үр хойчдоо өвлүүлэн үлдээх зорилго бүхий “Нүүдэлчин Монгол-2023” дэлхийн соёлын фестиваль Налайх дүүргийн Тайж хайрханы бэлд 2023 оны 08 дугаар сарын 18-20-нд зохион байгуулагдсан байна. Тус фестивалд 21 аймаг болон нийслэлийг хамруулсан 22 отог 362 өвийг танилцуулсан байна.

Мөн хил орчмын аялал жуулчлалыг дэмжиж, жуулчдын тоог нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд Монгол Улс, БНХАУ, ОХУ-ын аялал жуулчлалын сайд нарын 7 дугаар уулзалт БНХАУ-ын Ухань хотноо хуралдаж Монгол Улсын Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, БНХАУ-ын Соёл, аялал жуулчлалын яам, ОХУ-ын Эдийн засгийн хөгжлийн яам хамтран “Түмэн газрын цайны зам”-ын хил дамнасан аялал жуулчлалын маршрутыг байгуулах, сурталчлах хамтын ажиллагааны төлөвлөгөөг баталсан байна. Аялал жуулчлалын хамтын ажиллагааг гүнзгийрүүлэх тухай МУ-ын Засгийн газар болон БНХАУ-ын Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр 2023 оны 10 дугаар сарын 17-ны өдөр Бээжин хотноо байгуулжээ. Хэлэлцээр үр дүнгээ өгч 2023 оны 12 дугаар сарын байдлаар БНХАУ-с 126,000 жуулчин манай улсад ирсэн байна.

ЭРЧИМ ХҮЧ: Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой байдлыг бүрэн хангах хүрээнд 7 зорилтын 38 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **55.5 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Эрчим хүчний салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн нийт зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 2 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 4 зорилт;
- “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт байна.

Эрчим хүчний салбарт хэрэгжсэн үр дүнтэй арга хэмжээнээс дурдвал, дулааны IV цахилгаан станц болон Эрдэнэтийн дулааны цахилгаан станцын хүчин чадлыг өргөтгөх ажлууд үр дүнтэй хэрэгжсэн байна. Мөн Эгийн голын 315 МВт-ын хүчин чадал бүхий усан цахилгаан станц төслийн байгаль орчинд үзүүлэх олон талт нөлөөллийн судалгааг хийж, тус судалгааны тайланг Дэлхийн өвийн хороонд хүргүүлсэн байна.

Сэргээгдэх эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг зохистой харьцаагаар хөгжүүлж, хүлэмжийн хийн ялгаруулалтыг бууруулах ногоон үйлдвэрлэлийн төслүүдийг хэрэгжүүлэх зорилтын хүрээнд бага оврын сэргээгдэх эх хүчний эх үүсвэр бүхий айл өрх, байгууллагын үйлдвэрлэсэн цахилгааныг түгээх сүлжээнд нийлүүлэх эрх зүйн зохицуулалтыг бүрдүүлж 2023 онд 39 иргэн, хуулийн этгээдийн 967 кВт-ын нарны эх үүсвэр шинээр түгээх сүлжээнд холбогдохоор техникийн нөхцөл авснаас 28 хэрэглэгч, 7 хуулийн этгээд нийт 438.4кВт-ын нарны эх үүсвэр түгээх сүлжээнд холбогджээ.

Мөн бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд үндэслэн орон нутагт хэрэгжүүлэх иргэний болон үйлдвэрлэлийн барилга байгууламжийн томоохон төслийн эрчим хүчний эх үүсвэр, шугам сүлжээ, дэд бүтцийн техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төслийг хийх зорилтын хүрээнд инженерийн дэд бүтцийн буюу дулаан, цахилгаан хангамжийн эх үүсвэр, шугам сүлжээний нарийвчилсан зураг төслүүд батлагдсан байна.

Харин “Бүс нутгийн эрчим хүчний сүлжээг өндөр хүчдэлийн цахилгаан дамжуулах агаарын шугамаар холбож, уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн мега төслүүдийн цахилгаан хангамжийг үе шаттайгаар шийдвэрлэж, ухаалаг систем бий болгох /Чойр- Сайншандын 230 км урттай 220 кВ-ын хүчдэлтэй цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станцыг барина./” зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэхээр тусгасан арга хэмжээнүүдийн төсөв шийдэгдээгүйн улмаас хэрэгжээгүй байна.

ТЭЭВЭР, ЛОГИСТИК: Эдийн засгийн өсөлтийг хангахуйц, тээврийн ухаалаг системд суурилсан үндэсний тээвэр, логистикийн сүлжээг байгуулах хүрээнд 4 зорилтын 100 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд нийт зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилтийн үнэлгээний дундажаар **52.1 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Тээвэр, логистикийн салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн нийт 4 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

д/д	Тээвэр, логистик	УИХТГ-ын үнэлгээ
3.6.Эдийн засгийн өсөлтийг хангахуйц, тээврийн ухаалаг системд суурилсан үндэсний тээвэр, логистикийн сүлжээг байгуулна.		
1	3.6.1.Эдийн засгийн өсөлтийг хангах, экспортыг нэмэгдүүлэх зам тээврийн сүлжээг өргөжүүлнэ.	58.3%
2	3.6.2.Тээврийн ухаалаг системд суурилсан авто замын төлбөр хураах, хяналтын механизмыг бүрдүүлэх замаар авто замын сангийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэн авто замын санг бие даасан үйл ажиллагаанд шилжүүлнэ.	48.1%
3	3.6.3.Байгаль орчинд ээлтэй, эрэлтэд нийцсэн тогтвортой, хүртээмжтэй, аюулгүй тээврийн үйлчилгээг хөгжүүлнэ.	37.1%
4	3.6.4.Агаарын тээврийн либералчлалыг үргэлжлүүлж, нислэгийн тоо, чиглэлийг нэмэгдүүлэн, орон нутгийн нисэх буудлуудын ашиглалтыг сайжруулна.	36.7%

Тус салбарын хүрээнд төлөвлөсөн нийт арга хэмжээ нь авто зам тавих, гүүр барих, төмөр зам тавих, орон нутгийн нийсэх буудал, техник хэрэгслийг өргөтгөх, засварлах, шинэчлэх зэрэг төсөв, санхүүжилтээс шууд хамааралтай зорилт, арга хэмжээг төлөвлөсөн байх бөгөөд нийт төлөвлөсөн 100 арга хэмжээнээс 100 хувийн хэрэгжилттэй 21 арга хэмжээ, 90 хувийн хэрэгжилттэй 8 арга хэмжээ, 70 хувийн хэрэгжилттэй 11 арга хэмжээ, 50 хувийн хэрэгжилттэй 16 арга хэмжээ, 30 хувийн хэрэгжилттэй 22 арга хэмжээ, 0 хувийн хэрэгжилттэй 19 арга хэмжээ, үнэлэх боломжгүй 1 арга хэмжээ, хугацаа болоогүй 2 арга хэмжээ тус тус байна.

Хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилт 52.1 хувьтай үнэлэгдсэн хэдий ч тус салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн оновчтой бодлого, зохицуулалтын үр дүнд тээвэр, логистикийн салбарт дараах эерэг үр дүнгүүд гарсан байна. Тухайлбал,

Авто зам: Монгол Улсын авто сүлжээний нийт урт 111,916.7 км үүнээс олон улс, улсын чанартай 14,921.3 км авто зам, орон нутгийн чанартай 96,040 км авто зам, тусгай зориулалтын 955.8 км авто зам байна. 2023 оны байдлаар 21 аймаг, 104 сум хатуу хучилттай автозамаар холбогдсон байна. Мөн ОХУ, БНХАУ-тай хиллэдэг 7 боомт хатуу хучилттай авто замаар холбогджээ.

Төмөр зам: 2020-2023 онд төмөр замын сүлжээний гол замын уртыг 928 км-ээр, салбар замын уртыг 192.1 км-ээр, нийт уртыг 1,120.1 км-ээр нэмэгдүүлжээ. 2023 онд Монгол Улсын төмөр замын сүлжээний суурь бүтцийн техникийн хүчин чадал буюу дэлгэмэл урт 286.9 км-ээр нэмэгдэж нийт 3,349.6 км болжээ.

Агаарын тээвэр: 2023 онд олон улсын зорчигч тээврийн үйлчилгээг сэргээх бодлого баримталж ажилласны үр дүнд олон улсын зорчигч тээвэрлэлт бүх салбарт өссөн үзүүлэлттэй гарсан бөгөөд нийт 2.2 сая зорчигч тээвэрлэж өмнөх оноос 3.2 дахин өссөн байна.

Мөн орон нутгийн нислэгийг сэргээх, үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх бодлогыг баримтлан ажилласны үр дүнд орон нутгийн 3 чиглэлд нислэг үйлддэг байсныг 8 болгон нэмэгдүүлж, нислэгийн тийзийн үнийг 2-2.5 дахин хямдруулжээ. Үүний үр дүнд нийт зорчигчдын тоо 25.6 хувиар өсөж 419.1 мянгад хүрсэн байна.

Тээвэр, логистикийн салбарын хүрээнд төлөвлөсөн нийт арга хэмжээнээс хэрэгжээгүй 19 арга хэмжээ байгаа бөгөөд үүнээс төмөр зам барих 2 арга хэмжээ, авто зам тавих 5 арга хэмжээ, зам гүүр барих 6 арга хэмжээ, тээвэр, логистикийн чиглэлээр барилга, байгууламж барих 6 арга хэмжээ тус тус эзэлж байна. Эдгээр арга хэмжээний хэрэгжээгүй шалтгаан, нөхцөлийг тодруулбал,

- Улсын төсвийн хөрөнгөөр барихаар төлөвлөсөн боловч санхүүжилт шийдвэрлэгдээгүй шалтгаанаар хэрэгжээгүй 12 арга хэмжээ;
- Концессын гэрээ болон бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний дагуу хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн боловч гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруурж чадаагүйгээс шалтгаалан хэрэгжээгүй 2 арга хэмжээ;
- Гэрээний маргаан болон бусад маргааны улмаас хэрэгжээгүй 2 арга хэмжээ;
- Орон нутгийн нисэх буудлын засварын ажлыг үйл ажиллагааны орлогоор нь гүйцэтгэхээр төлөвлөсөн боловч хэрэгжилт хангалтгүй 2 арга хэмжээ;
- Хэрэгжилтийг тайлагнаагүй буюу тухайн арга хэмжээний хүрээнд хэрэгжүүлсэн ажил тодорхойгүй 1 арга хэмжээ байна.

ГАЗРЫН ХАРИЛЦАА, БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТ: Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын нэгдмэл удирдлага, менежментийн тогтолцоог бэхжүүлж, иргэдийн орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлэх хүрээнд 14 зорилтын 61 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **54.6 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн нийт 14 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 8 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 6 зорилт;

Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын салбарт хэрэгжсэн үр дүнтэй ажлаас дурдвал, Хот байгуулах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн Улсын Их Хуралд өргөн барьсан байна.

Мөн Орхоны хөндийд шинэ хотын суурьшлын бүсийн байршлыг судалж, техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах зорилтын хүрээнд Улсын Их Хурлын 2023 оны “Шинэ Хархорум хот байгуулах тухай” 07 дугаар тогтоол, мөн Засгийн газрын 2023 оны “Шинэ Хархорум хотын бүтээн байгуулалтын асуудал хариуцсан захиргаа байгуулах тухай” 40 дүгээр тогтоолыг тус тус баталжээ.

Түүнчлэн нийгмийн даатгал төлдөг бага, дунд орлоготой иргэдийг анх удаа орон сууц худалдан авахад нь урьдчилгаа төлбөргүй, жилийн 4-6 хувийн хүүтэй орон сууцны хөнгөлөлттэй зээлд хамруулах зорилтын хүрээнд 2021 онд 13,292 иргэн, 2022 онд 7,847 иргэн, 2023 онд 8,092 иргэнийг ипотекийн хөнгөлөлттэй зээлд хамруулснаар 2020 онд хамрагдсан байсан 6,476 иргэний оролцуулаад 2023 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн байдлаар өссөн дүнгээр нийт 35,707 иргэнийг ипотекийн хөнгөлөлттэй зээлд хамрагдсан байна.

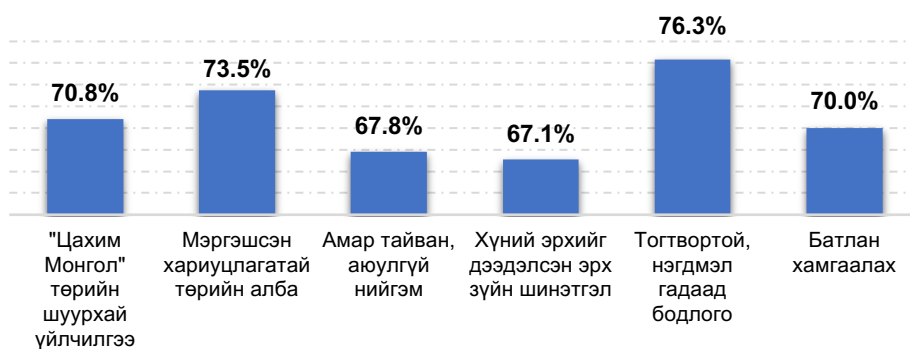
Барилгын үйлдвэрлэлд хэрэглэгдэх цемент, арматур, хавтгай шил зэрэг үндсэн нэр төрлийн материалыг эх орны эрдэс, түүхий эдээр дотооддоо үйлдвэрлэх замаар импортыг бууруулах бодлогыг хэрэгжүүлэх зорилтын хүрээнд Баруун бүсэд хуурай аргын үйлдвэр байгуулсан бөгөөд түүхий эдээ олборлох, бутлах, нунтаглах, хоорондын найрлагыг жигд болгоход ус хэрэглэхгүй, хамгийн сүүлийн үеийн шилдэг технологи бүхий байгаль, экологид ээлтэй “Ховд-Эко цемент”-ийн үйлдвэрийг 2023 оны 05 дугаар сард улсын комисс ажиллаж, 2023 оны 10 дугаар сард ашиглалтад хүлээн авсан байна. Үйлдвэрийн үйл ажиллагаа хэвийн явж байгаа бөгөөд 2023 оны 12 дугаар сарын байдлаар 110 мянган тонн цемент зах зээлд нийлүүлсэн байна.

1.4.ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

“Засаглалын бодлого”-ын хүрээнд “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-нд 6 чиглэлийн хүрээнд нийт 70 зорилтын 272 арга хэмжээ хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

2023 оны байдлаар Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас тус бодлогын хэрэгжилтийг **77.9** хувьтай гэж үнэлсэн бөгөөд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын гүйцэтгэсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний дүнгээр **70.9** хувьтай буюу **“тодорхой үр дүнд хүрсэн”** гэж үнэллээ.

Зураг 5. Засаглалын бодлогын хэрэгжилт (чиглэл бүрээр)

“Засаглалын бодлого”-ын хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн нийт арга хэмжээнээс **251** арга хэмжээ буюу нийт арга хэмжээний **92.3** хувийн хэрэгжилтийн мэдээг ирүүлж, **21** арга хэмжээ буюу **7.7** хувийн хэрэгжилтийг тайлагнаагүй байсныг нэмж тодруулан хэрэгжилтийн тайланг гаргуулж, арга хэмжээний хэрэгжилтийг үнэлгээнд оруулан тооцсон. Харин тус бодлогын хүрээнд нууцын журмаар хэрэгжилтийг тайлагнасан 26 арга хэмжээ, үнэлэх боломжгүй 3 арга хэмжээг хэрэгжилтийн үнэлгээнээс хасаж тооцсон болно. Үүнд:

Бодлогын хүрээнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн нийт 243 арга хэмжээг хэрэгжилтийн хувь тус бүрээр авч үзвэл:

- “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй **57** арга хэмжээ;
- “зохион байгуулалтын арга хэмжээ бүрэн авагдсан, холбогдох байгууллагын шийдвэр гарсан, гол үр дүн гарч эхэлж байгаа” буюу 90 хувийн хэрэгжилттэй **33** арга хэмжээ;
- “өөрсдөөс хамаарах шийдвэрийг гаргасан, санхүүгийн асуудал шийдвэрлэгдсэн, дээд шатны байгууллагад өргөн барьсан, гүйцэтгэл нь тодорхой хэмжээгээр гарч эхэлж байгаа” буюу 70 хувийн хэрэгжилттэй **79** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл болон боловсруулалтын шатны ажил бүрэн хийгдсэн, ажил тодорхой хэмжээнд эхэлсэн” буюу 50 хувийн хэрэгжилттэй **44** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж дуусаад боловсруулалтын шатанд байгаа” буюу 30 хувийн хэрэгжилттэй **28** арга хэмжээ;
- бэлтгэл хангахтай холбоотой үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлж байгаа болон хэрэгжүүлэх талаар ямар нэг арга хэмжээ авч хэрэгжүүлээгүй” буюу 0 хувийн хэрэгжилттэй **2** арга хэмжээ байна.

Тус бодлогын хүрээнд хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний дундаж үнэлгээг хүснэгтээр үзүүлбэл:

Хүснэгт 6. Засаглалын бодлогын хэрэгжилтийн үнэлгээ (чиглэл бүрээр)

№	ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО	Зорилтын тоо	Төлөвлөсөн арга хэмжээний тоо	Үнэлсэн арга хэмжээний тоо	Хэрэгжилтийн дундаж хувь /УИХ-ын Тамгын газар/
4.1	“Цахим Монгол” төрийн шуурхай үйлчилгээ: Цахим хөгжлийн нэгдсэн бодлого, төлөвлөлт, удирдлагаар хангаж, төрийн үйлчилгээг шуурхай, хариуцлагатай, хүртээмжтэй хүргэх нөхцөлийг бүрдүүлж, иргэдийн цаг хугацаа, зардлыг хэмнэнэ.	10	64	61	70.8%

4.2	Мэргэшсэн, хариуцлагатай төрийн алба: Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны давхардлыг арилгах, төрийн чиг үүргийн уялдааг хангах замаар бүтэц, зохион байгуулалтыг оновчтой, цомхон болгоно.	11	26	26	73.5%
4.3	Амар тайван, аюулгүй нийгэм: Иргэдийн аюулгүй, амар тайван, байдлыг хангана.	18	55	55	67.8%
4.4	Хараат бус бие даасан шүүх, хүний эрхийг дээдэлсэн эрх зүйн шинэтгэл: Шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангаж, хүний эрх, эдийн засаг, бизнесийн орчныг дэмжсэн хууль тогтоомжийн шинэчлэлийг хийж, шударга ёс, хууль ёсыг бэхжүүлнэ.	12	31	31	67.1%
4.5	Тогтвортой, нэгдмэл гадаад бодлого: Монгол Улс уламжлалт гадаад бодлого, харилцаа, хамтын ажиллагаагаа тогтвортой хэрэгжүүлж, хөгжлийн гадаад таатай орчныг улам бэхжүүлнэ.	10	48	48	76.3%
4.6	Батлан хамгаалах: Монгол Улсын батлан хамгаалах тогтолцоог бэхжүүлж, үндэсний язгуур ашиг сонирхолд тулгуурласан мэргэжлийн, чадварлаг зэвсэгт хүчнийг хөгжүүлнэ.	9	48	22	70.0%
НИЙТ		70	272	243	70.9%

“ЦАХИМ МОНГОЛ” ТӨРИЙН ШУУРХАЙ ҮЙЛЧИЛГЭЭ: Цахим хөгжлийн нэгдсэн бодлого, төлөвлөлт, удирдлагаар хангаж, төрийн үйлчилгээг шуурхай, хариуцлагатай, хүртээмжтэй хүргэх нөхцөлийг бүрдүүлж, иргэдийн цаг хугацаа, зардлыг хэмнэх чиглэлээр 10 зорилтын 64 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **70.8 хувийн хэрэгжилттэй** байна. “Цахим Монгол” төрийн шуурхай үйлчилгээний хүрээнд хэрэгжүүлсэн нийт 10 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “үр дүнтэй” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт;
- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 5 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 4 зорилт байна.

Тус бодлогын хүрээнд дараах 4 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй байна. Үүнд:

д/д	“Цахим Монгол” төрийн шуурхай үйлчилгээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
4.1.Цахим хөгжлийн нэгдсэн бодлого, төлөвлөлт, удирдлагаар хангаж, төрийн үйлчилгээг шуурхай, хариуцлагатай, хүртээмжтэй хүргэх нөхцөлийг бүрдүүлж, иргэдийн цаг хугацаа, зардлыг хэмнэнэ.		
1	4.1.4.Төрийн үйлчилгээнд мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн дэвшил, инновац нэвтрүүлэх замаар бүтээмж, үр ашгийг дээшлүүлнэ.	57.5%
2	4.1.5.Бүх нийтийн мэдээлэл, харилцаа холбооны үйлчилгээний өсөн нэмэгдэх хэрэгцээ, шаардлагыг хангах дэд бүтцийг байгуулж, хамрах хүрээг өргөжүүлж, багтаамжийг нэмэгдүүлнэ.	65.8%
3	4.1.8.Төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны мэдээллийн ил тод байдлыг нэмэгдүүлж, иргэд, олон нийтийн оролцоог хангана.	66.7%
4	4.1.9.Мэдээллийн технологийн энтрепренёр, гарааны бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж, үндэсний тоон контентыг хөгжүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулна.	60.0%

Дээрх 4 зорилтын хүрээнд нийт 28 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн бөгөөд хэрэгжилтийн байдалд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд нийт 12 арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй буюу 0-50 хувийн хэрэгжилттэй байгаа нь дээрх зорилтуудын хэрэгжилт хангалтгүй байхад нөлөөлж байна. Тухайлбал, Арга хэмжээ 4.1.4.5-д “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн мэдээллийн нэгдсэн системийг бий болгож (программ хангамж, техник хангамж, 2 ширхэг сервер), нийслэл, 21 аймгийн орон нутгийн өмчийн мэдээллийн сан, төрийн бусад байгууллагын мэдээллийн системтэй холбох”, арга хэмжээ 4.1.5.5-д “Тоон

радио өргөн нэвтрүүлгийн дамжуулах сүлжээ байгуулах” болон арга хэмжээ 4.1.9.2-д “Төвийн бүсэд тоон контент үйлдвэрлэлийн инкубатор төв байгуулах” гэсэн арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн эх үүсвэр шийдвэрлэгдээгүйгээс шалтгаалан хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Мөн “Засгийн газрын шийдвэрийн цахим систем хөгжүүлэх”, “Тушаал, шийдвэр, үүрэг даалгаврын цахим систем хөгжүүлж, нэвтрүүлэх”, “Хууль тогтоомж боловсруулах үйл ажиллагаанд оролцох, төрийн шийдвэр гаргалтад иргэдээс санал авах цахим хэлэлцүүлгийн систем хөгжүүлж, нэвтрүүлэх” гэсэн арга хэмжээг 2022 онд бүрэн хэрэгжүүлж дуусгахаар төлөвлөсөн боловч санхүүжилтийн асуудлыг 2022-2027 онд хэрэгжих “Ухаалаг засаг 2” төслийн эх үүсвэрээс санхүүжүүлэхээр шийдвэрлэжээ.

“Цахим монгол” төрийн шуурхай үйлчилгээний хүрээнд үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн систем "E-Mongolia" платформыг ашиглан төрийн цахим үйлчилгээг нийслэл, орон нутагт байрлах төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төв, "E-Mongolia" цахим хуудас болон гар утасны "E-Mongolia" аппликейшнаар авах боломжийг бүрдүүлж, 2023 оны 12 дугаар сарын 26-ны өдрийн байдлаар төрийн үйлчилгээний нэгдсэн систем "E-Mongolia" платформоор төрийн 86 байгууллагын 1,130 үйлчилгээг иргэд, хуулийн этгээдэд хүргэж, давхардсан тоогоор нийт 39,995,205 удаагийн хандалт бүртгэгдэж, төрийн үйлчилгээг цахимаар авсан байна. Тайлант онд дээрх үйлчилгээнүүдээс төрсний бүртгэлийн, гэрлэлт, гэрлэлт цуцалсны, гэрлэлт дуусгавар болсны, иргэний үнэмлэхийн лавлагаануудыг англи хэл дээр авах боломжийг бүрдүүлжээ.

Төрийн үйл ажиллагааг цахим хэлбэрээр явуулах, төрийн үйл ажиллагаанд олон нийтийн хяналтыг бий болгож, нээлттэй, ил тод, шуурхай байлгах зорилгоор төр, иргэнийг холбосон мэдээлэл дамжуулах цахим суваг болох Үндэсний цахим шуудангийн систем (www.mail.e-mongolia.mn)-ийг нэвтрүүлснээр 1.7 сая хэрэглэгчид мэдээ, мэдээллийг шуурхай хүргэх, мөн эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхэд яаралтай тусламжийн үйлчилгээ авах, цахим орчинд хүүхэд өөрийгөө хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх талаар мэдээ, мэдээлэлтэй танилцах зэрэг боломжийг бүрдүүлсэн “E-kids” шийдлийг нэвтрүүлсэн байна.

Мөн Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай, Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай, Цахим гарын үсгийн тухай, Кибер аюулгүй байдлын тухай зэрэг цахим засаглалын хөгжлийг дэмжсэн хуулийн төслүүдийг УИХ-аар батлуулж, хуулийн хэрэгжилтийг хангах хүрээнд нийт 14 журмыг боловсруулан батлуулж, мэдээллийн нууцлалыг хамгаалах, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх үр дүнтэй ажлууд хийгдсэн байна.

МЭРГЭШСЭН, ХАРИУЦЛАГАТАЙ ТӨРИЙН АЛБА: Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны давхардлыг арилгах, төрийн чиг үүргийн уялдааг хангах замаар бүтэц, зохион байгуулалтыг оновчтой, цомхон болгох чиглэлээр 11 зорилтын хүрээнд 26 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **73.5 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Нийт 11 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “Үр дүнтэй” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт;
- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 7 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 3 зорилт байна.

Тус салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн дараах 3 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд:

д/д	Мэргэшсэн, хариуцлагатай төрийн алба	УИХТГ-ын үнэлгээ
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны давхардлыг арилгах, төрийн чиг үүргийн уялдааг хангах замаар бүтэц, зохион байгуулалтыг оновчтой, цомхон болгоно.	
1	4.2.1.Төрийн бүх шатанд байгаа авлигыг таслан зогсоох, урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлж, авлигын гэмт хэргийн хөөн хэлэлцэх хугацааг нэмэгдүүлж, төр иргэдийн мэдээлэл солилцох тогтолцоог боловсронгуй болгоно.	50.0%

2	4.2.6.Төрийн албаны хүний нөөцийг чадавхжуулж, төрийн албан хаагчийн сургалтын байгууллагын материаллаг орчныг сайжруулж, орчин үеийн шаардлагад нийцсэн сургалтын орчин, дэд бүтэц бий болгоно.	50.0%
3	4.2.10.Нийгмийн зөвшилцөлд үндэслэсэн түншлэлийн хүрээнд шийдвэр гаргах бүх шатанд төр, иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжлийн холбоод, хувийн хэвшил зөвлөлдөх, санал авах, гаргасан шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавихад оролцдог оновчтой тогтолцоог бүрдүүлнэ.	65.0%

Тус 3 зорилтын хүрээнд нийт 6 арга хэмжээ төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд арга хэмжээний хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд нийт 4 арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй буюу 30-50 хувийн хэрэгжилттэй байгаа нь дээрх зорилтуудын хэрэгжилт хангалтгүй байхад нөлөөлсөн байна. Тухайлбал, “Төрийн бүх шатанд авлигыг таслан зогсоох, урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлж, авлигын гэмт хэргийн хөөн хэлэлцэх хугацааг нэмэгдүүлж, төр, иргэдийн мэдээлэл солилцох тогтолцоог боловсронгуй болгох” зорилтыг хэрэгжүүлэх хүрээнд Засгийн газраас 2022 онд Эрүүгийн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг батлуулж, тус хуулийн төсөлд Эрүүгийн хуулийн 22 дугаар бүлэгт заасан Авлигын гэмт хэрэгтэй холбоотой бүлгийг бүхэлд нь хөндөж, тус бүлэгт заасан гэмт хэрэгт оногдуулах ялын бодлогыг чангатгах, тухайлбал, торгох ялын нэг нэгж нь хоёр мянган төгрөгтэй тэнцүү байхаар, зарим гэмт хэргийн үндсэн болон хүндрүүлэх бүрэлдэхүүнээс торгох ялыг хасах, хорих ялын хэмжээг нэмэгдүүлэх нийтийн албанд ажиллах эрхийг бүх насаар хасах, авлигын гэмт хэрэгт өршөөл, уучлал үзүүлэхгүй байх өөрчлөлтийг тусгасан бөгөөд хорих ялын хэмжээг нэмж байгаатай холбогдуулан хөөн хэлэлцэх хугацааг нэмэгдүүлсэн нь тус зорилгыг хангахад чиглэсэн гол ажил боловч төрийн бүх шатанд авлигыг таслан зогсоох, урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөрийн хэрэгжилт болоод түүний үр дүн, төр иргэдийн мэдээлэл солилцох тогтолцоог боловсронгуй болгох чиглэлд хийгдсэн ажлын талаар тайлагнаагүй байна.

Мөн “Төр, хувийн хэвшлийн яриа хэлэлцээ, зөвшилцлийн иж бүрэн тогтолцоог бүрдүүлж, үйл ажиллагааг нь тогтворжуулах” арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажлыг хангаж бүх талын суурь судалгаа болон бусад орны сайн туршлагыг судалсан боловч “Хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах зөвлөл” болон тус зөвлөлийн дэргэд байгуулагдсан "Төр, хувийн хэвшлийн зөвлөлдөх хороо" татан буугдаж, үйл ажиллагаа явуулаагүйн улмаас арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Мэргэшсэн, хариуцлагатай төрийн албыг бэхжүүлэх хүрээнд хэрэгжүүлсэн үр дүнтэй арга хэмжээнээс дурдвал, Монгол Улсын Их Хурал 2022 оны 06 дугаар сарын 17-ны өдөр Зөвшөөрлийн тухай хууль(шинэчилсэн найруулга)-ийг баталж, хууль хэрэгжиж эхэлснээр Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль (2001) хүчингүй болж улмаар төрийн эрх бүхий байгууллагуудаас баталсан олон төрлийн журмаар зохицуулагдаж байсан бүх тусгай зөвшөөрөл болон бусад зөвшөөрлийг нэгтгэж нэгдсэн нэг тогтолцоог бий болгожээ.

Түүнчлэн Зөвшөөрлийн тухай хуулийн дагуу “Зөвшөөрлийн нэгдсэн сангийн мэдээлэл, түүнийг бүрдүүлэх, уг санд зөвшөөрлийг бүртгэх, лавлагаа, мэдээлэл өгөх журам”-ыг 2023 онд баталж, нийт 249 тусгай зөвшөөрлийг цахимжуулахаас E-Монголиа-6, License.mn-16, өөрийн цахим системтэй 141, цахим хэлбэрт шилжүүлэх боломжгүй 18, уламжлалт хэлбэрээр олгож байгаа 68 тусгай зөвшөөрөл тус тус байгаагаас 66 тусгай зөвшөөрлийн бодлогын даалгаврыг боловсруулсан байна. "Тусгай зөвшөөрлийг олгосон, сунгасан, түдгэлзүүлсэн, сэргээсэн, хүчингүй болгосон тухай мэдээллийг тухай бүр зөвшөөрлийн нэгдсэн санд тусгах, шаардлагатай тохиолдолд төрийн мэдээлэл солилцооны системээр дамжуулан зөвшөөрлийн нэгдсэн санд нэгтгэх ажил хийгдэж байгаа нь “Цахим Монгол” арга хэмжээний хүрээнд зөвшөөрлийн цахим бүртгэл, хяналтын нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлж, төрөөс олгох зөвшөөрлийн тоог цөөлж, олон шат, дамжлагыг багасгах, бизнест ээлтэй хууль, эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх, хяналт тавихтай холбоотой харилцааг боловсронгуй болгох зорилтыг хангаж ажилласан байна.

2023 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн байдлаар Монгол Улсын хэмжээнд 6,608 стандарт мөрдөгдөж байгаагаас Үндэсний стандарт 3,691 буюу 55.9 хувь, Үндэсний болгон баталсан Олон Улсын стандарт 2,471 буюу 37.3 хувь, Адилтгасан стандарт identical 446 буюу 6.7 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд эдгээр стандартуудыг нэг дороос үзэж танилцах, худалдан авах нөхцөлийг www.standard.gov.mn цахим сан бүрдүүлсэн байна. Олон улсын түвшинд хүрсэн нийт стандарт 2,917 буюу нийт стандартын 44.1 хувьд хүрсэн нь Үндэсний стандартуудыг олон улсын түвшинд нийцүүлж, шинэчлэх зорилт 2023 оны зорилтот түвшинг бүрэн хангасан байна.

АМАР ТАЙВАН, АЮУЛГҮЙ НИЙГЭМ: Иргэдийн аюулгүй, амар тайван, байдлыг хангах зорилгын хүрээнд 18 зорилтын 55 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **67.8 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Нийт 18 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “Үр дүнтэй” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт;
- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 9 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 7 зорилт;
- “үр дүнгүй” буюу 30 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт байна.

Тус зорилгын хүрээнд 2 зорилт үр дүнгүй буюу 30-40 хувийн хэрэгжилттэй байгаа бөгөөд тус зорилтуудын хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн нийт 4 арга хэмжээнээс 1 арга хэмжээ 50 хувь, 3 арга хэмжээ 30 хувийн хэрэгжилттэй байгаа нь хэрэгжилтийн үнэлгээ хангалтгүй байхад нөлөөлсөн. Тухайлбал, “Монгол Улсад зарлан мэдээллийн нэгдсэн тогтолцоо, гамшгийн бэлэн байдлыг бэхжүүлэх төсөл хэрэгжүүлэх” болон “Цаг агаарын гэнэтийн аюулт үзэгдлээс амжиж анхааруулах орон нутгийн дэд тогтолцоог дэмжин хөгжүүлэх говь, хээрийн бүсэд аюулаас сэрэмжлүүлэн анхааруулах 17 цогцолбор байгуулах” арга хэмжээ мөн санхүүжилтийн эх үүсвэрийг шийдвэрлээгүйн улмаас тус зорилтын хэрэгжилт 40 хувьтай байна.

д/д	Амар тайван, аюулгүй нийгэм	УИХТГ-ын үнэлгээ
4.3.Иргэдийн аюулгүй, амар тайван байдлыг хангана.		
1	4.3.11.Гамшгаас хамгаалах төрийн үйлчилгээг байгууллага, иргэдэд шуурхай хүргэх, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Онцгой байдлын байгууллагын техник, тоног төхөөрөмжийн стандартын түвшин, хангалтыг дээшлүүлэх, гамшгийн үеийн харилцаа холбоог сайжруулна. Цаг агаарын аюул, гамшгийн үед үзэгдэлд суурилсан амжиж анхааруулах орон нутгийн мэдээг үүсгэж, аймаг, сумын төвөөс малчдад хүргэн түгээж, бэлэн байдалд орох боломж бүрдүүлэх зорилгоор орон нутгийн мэдээлэл холбооны эргэх холбоо бүхий цогцолборуудыг эрсдэл өндөртэй бүсүүдэд байгуулна.	40.0%
2	4.3.14.Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үүднээс стратегийн зориулалттай нөөцийн бараа, материалын нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлж, бараа материалын хадгалалт, хамгаалалтыг сайжруулж, хөргүүр бүхий автоматжуулсан махны зоорь, хүнсний бүтээгдэхүүн хадгалах зориулалт бүхий иж бүрэн механикжуулсан хүнсний агуулах, газрын тосны бүтээгдэхүүнийг хадгалах зориулалттай агуулахын цогцолбор байгуулна.	30.0%

Амар тайван, аюулгүй нийгмийг бий болгох зорилгын хүрээнд хэрэгжсэн үр дүнтэй арга хэмжээнээс дурдвал, криминалистик, тусгай шинжилгээний чиглэлээр БНСУ-ын “КОЙКА” Олон Улсын хамтын ажиллагааны байгууллагын буцалтгүй тусламжаар хэрэгжиж буй “Монгол Улсын Шүүхийн шинжилгээний байгууллагын чадамжийг сайжруулах төсөл”-ийн хүрээнд хими, цахим технологи, хэргийн газрыг сэргээн дүрслэх, бичиг баримт, ДНХ-ийн шинжилгээний лабораториудад олон улсын стандартад нийцсэн техник, тоног төхөөрөмжийг суурилуулан, лабораторийг шинэчилж, шинжээчдийг урт, богино хугацааны сургалтад хамруулж, хүний нөөцийг чадавхжуулсан үр дүнтэй арга хэмжээ болжээ.

Мөн Согтууруулах ундааны эргэлтэд хяналт тавих, архидан согтуурахтай тэмцэх тухай хуулийг (шинэчилсэн найруулга) 2022 онд батлуулснаар согтууруулах ундааны зохисгүй хэрэглээг бууруулах, биеэ удирдан жолоодох чадваргүй болтлоо согтсон хүнд

согтууруулах ундаа худалдан борлуулсан, эсхүл үйлчилснээс үүдэн гарсан хохирол, хор уршиг учирсан тохиолдолд тухайн хуулийн этгээдэд хариуцлага тооцдог байх, согтуурах донтой хүнийг эмчлэх, албадан эрүүлжүүлэх, согтууруулах ундаанаас үүдэлтэй хор уршгийг арилгах, урьдчилан сэргийлэх харилцааг зохицуулсан байна.

Түүнчлэн дэвшилтэт технологи бүхий камержуулалтын нэгдсэн системийг нэвтрүүлж, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, таслан зогсоох цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр гэмт хэрэг, зөрчлийн гаралтыг бууруулж, нийтийн хэв журам, аюулгүй байдлыг хангах зорилгын хүрээнд олон улс, улсын чанартай авто замын 62 цэгт камерын хяналтын систем суурилуулахаар төлөвлөснөөс улсын төсөв болон орон нутгийн төсвийн 448 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүрэг, Говьсүмбэр, Дорноговь, Дархан-Уул, Сэлэнгэ, Өмнөговь, Завхан, Баянхонгор аймгийн 9 сумдын 13 постод 68 ширхэг хяналтын камерыг суурилуулсан байна. Гэвч Улаанбаатар хот, аймгийн төвийн гудамж талбайг камержуулахад шаардлагатай 721.2 тэрбум төгрөгийг 2023 оны төсвийн төсөлд тусгуулах саналыг хүргүүлсэн боловч батлагдаагүйгээс шалтгаалан тус арга хэмжээ 2022-2023 оны хүрэх түвшинг хангаагүй байна.

ХАРААТ БУС БИЕ ДААСАН ШҮҮХ, ХҮНИЙ ЭРХИЙГ ДЭЭДЭЛСЭН ЭРХ ЗҮЙН ШИНЭТГЭЛ: Шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангаж, хүний эрх, эдийн засаг, бизнесийн орчныг дэмжсэн хууль тогтоомжийн шинэчлэлийг хийж, шударга ёс, хуульт ёсыг бэхжүүлэх зорилгын хангахад чиглэсэн 12 зорилт бүхий 31 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн бөгөөд **67.1 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Нийт 12 зорилтоос “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 7 зорилт, “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 3 зорилт, “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 2 зорилт байна.

2020-2023 онд Шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангаж, хүний эрх, эдийн засаг, бизнесийн орчныг дэмжсэн хууль тогтоомжийн шинэчлэлийг хийх хүрээнд Монгол Улсын Шүүхийн тухай /Шинэчилсэн найруулга/, Хууль зүйн туслалцааны тухай /Шинэчилсэн найруулга/, Хууль зүйн туслалцааны тухай /Шинэчилсэн найруулга/, Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүгийн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай /Шинэчилсэн найруулга/, Патентын тухай /Шинэчилсэн найруулга/, Зохиогчийн эрхийн тухай /Шинэчилсэн найруулга/ зэрэг 13 хууль батлагдаж, Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай /Шинэчилсэн найруулга/, Холбооны эрх зүйн байдлын тухай, Сангийн эрх зүйн байдлын тухай, Дампуурлын тухай буюу Төлбөрийн чадваргүйдлийн тухай /Шинэчилсэн найруулга/, Зөрчлийн тухай /Шинэчилсэн найруулга/ хууль зэрэг 10 хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хуралд өргөн барьж, 8 хуулийн төсөл боловсруулалтын шатанд байна.

Эрх зүйн шинэтгэлийн хүрээнд дараах 4 зорилт үр дүнгүй буюу 30-50 хувийн хэрэгжилттэй байгаа бөгөөд тус зорилтуудын хүрээнд нийт 6 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс 1-ээс бусад арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй буюу 0-50 хувьтай байгаа нь тус зорилтуудын хэрэгжилтийн үнэлгээ хангалтгүй байх шалтгаан болжээ.

д/д	Хараат бус бие даасан шүүх, хүний эрхийг дээдэлсэн эрх зүйн шинэтгэл	УИХТГ-ын үнэлгээ
	4.4.Шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангаж, хүний эрх, эдийн засаг, бизнесийн орчныг дэмжсэн хууль тогтоомжийн шинэчлэлийг хийж, шударга ёс, хуульт ёсыг бэхжүүлнэ.	
1	4.4.2.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн хараат бус, бие даасан, ил тод байдлыг хангаж, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож Үндсэн хуульт ёс, хууль дээдлэх ёс, хүний эрхийг хангах тогтолцоог боловсронгуй болгоно.	25.0%
2	4.4.5.Гэмт хэргийн хохирогч болсон хүүхэд, хүүхдийн тэтгэмж тогтоох болон газар өмчлөх эрх нь хөндөгдсөн төлбөрийн чадваргүй иргэний хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	50.0%
3	4.4.8. Мал хулгайлах гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож, мал хулгайлах гэмт хэргийг бууруулна.	50.0%

4	4.4.12.Хууль сахиулах байгууллагын үйл ажиллагаанд хүний эрхэд суурилсан хандлагыг төлөвшүүлж, хүний эрхийн зөрчлийг таслан зогсоох эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.	30.0%
---	---	-------

Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт улсын өмгөөлөгчийн орон тоог 2022 онд 50, 2023 онд 25, 2024 онд 25, нийт 100-аар нэмэгдүүлэхээр заасныг үндэслэн 2022 онд улсын өмгөөлөгчийн орон тоог 50-аар нэмэгдүүлэх, 2023 оны улсын төсвийн төсөөлөлд 75-аар тус тус нэмэгдүүлэх саналыг Сангийн яаманд хүргүүлсэн боловч дэмжигдээгүй байна. Түүнчлэн Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл"-ийн 7.4.6-д “Хууль зүйн туслалцааны үйлчлэх хүрээг өргөжүүлж, төлбөрийн чадваргүй сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч, ялтан, зарим эрүүгийн хэргийн хохирогч, иргэний болон захиргааны зарим хэргийн төлбөрийн чадваргүй оролцогчийн хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ” гэж заасны дагуу ХЗДХС-ын 2022 оны А/378 дугаар тушаалаар Хууль зүйн туслалцааны төвийн бүтэц, орон тоог баталсан хэдий ч 2023 оны улсын төсөвт шинэчилсэн бүтэц, орон тоогоор санхүүжилт батлагдаагүй тул хуучин бүтэц, орон тоогоор ажиллаж байна.

ТОГТВОРТОЙ, НЭГДМЭЛ ГАДААД БОДЛОГО: Монгол Улс уламжлалт гадаад бодлого, харилцаа, хамтын ажиллагаагаа тогтвортой хэрэгжүүлж, хөгжлийн гадаад таатай орчныг улам бэхжүүлэх зорилтын хүрээнд 10 зорилтын 48 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд **76.3 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Нийт 10 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “Үр дүнтэй” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт;
- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 6 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 2 зорилт;
- “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 1 зорилт байна.

Тус бодлогын хүрээнд 3 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байгаа бөгөөд тус зорилтуудын хүрээнд нийт 10 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс 2023 оны байдлаар 30 хувийн хэрэгжилттэй 4 арга хэмжээ байгаа нь эдгээр зорилтуудын хэрэгжилтийн үнэлгээнд нөлөөлжээ. Тухайлбал, “Үйлдвэрлэл-худалдаа-хөрөнгө оруулалтын цогц бодлогыг дэмжихэд чиглэсэн “Төрөөс гадаад худалдааны талаар баримтлах бодлого”-ын баримт бичиг боловсруулж, батлуулах”, “Гадаад бодлогын тухай хуулийн төслийг холбогдох байгууллагуудтай хамтран боловсруулж, УИХ-аар хэлэлцүүлэх” арга хэмжээнүүд холбогдох тооцоо судалгааг хийж, боловсруулалтын шатанд байна. Мөн “Талын зам” хөтөлбөрийг “Бүс ба зам” санаачлагатай уялдуулах хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн төсөл, хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилт хангалтгүй байна.

д/д	Тогтвортой, нэгдмэл гадаад бодлого	УИХТГ-ын үнэлгээ
4.5.Монгол Улс уламжлалт гадаад бодлого, харилцаа, хамтын ажиллагаагаа тогтвортой хэрэгжүүлж, хөгжлийн гадаад таатай орчныг улам бэхжүүлнэ.		
1	4.5.2.Эдийн засгийн гадаад харилцаанд тэргүүлэх ач холбогдол өгч, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлан экспортыг нэмэгдүүлэх, төрөлжүүлэх, гадаад худалдаанд тулгарч байгаа хүндрэлүүдийг багасгах, хөнгөвчлөх бодлогыг үргэлжлүүлнэ.	67.5%
2	4.5.4.Оросын Холбооны Улс, Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улстай иж бүрэн стратегийн түншлэлийн харилцааны хүрээнд улс төр, эдийн засаг, батлан хамгаалах, худалдаа, соёл, хүмүүнлэг зэрэг бүх салбарт хамтын ажиллагаагаа гүнзгийрүүлэн хөгжүүлнэ.	56%
3	4.5.7.Монгол Улсын гадаад бодлого, харилцааны нэгдмэл байдлыг хангах, залгамж чанарыг хадгалах, төр, засгийн байгууллагын гадаад харилцааг нэгдсэн байдлаар зохицуулах хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно.	30%

Тогтвортой, нэгдмэл гадаад бодлогын хүрээнд хэрэгжсэн үр дүнтэй арга хэмжээнээс дурдвал, 2023 онд “Тогтвортой, нэгдмэл гадаад бодлого”-ийн хүрээнд олон үр дүнтэй арга

хэмжээг хэрэгжүүлснээс дурдвал, Аялал жуулчлал, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих ажлын хүрээнд Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулж, Монгол Улсын цахим виз, хилийн боомтод олгох виз, виз мэдүүлгийн төвийг нээх зэрэг виз олгох нөхцөлийг хөнгөвчилж, мөн хуульд нэмэлт өөрчлөлт орсонтой холбогдуулан 4 журмыг шинээр баталж эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгожээ. Монгол Улсын цахим визийн www.evisa.mn, “Гадаадын хөрөнгө оруулагчдад зориулсан нэг цэгийн үйлчилгээний төв”-ийн www.e-invest.mn цахим системийг нэвтрүүлж, уг системээр 2023 оны эхний 11 сарын байдлаар нийт 74 улсын 28,420 иргэн виз мэдүүлж зохих ангиллын виз авсан нь виз олгох үйл ажиллагааг олон улсын жишигт нийцүүлсэн үр дүнтэй, зорилтот түвшинг бүрэн хангасан арга хэмжээ байна.

2023-2025 оныг “Монголд зочлох жил” болгон зарласантай холбогдуулан гадаадын өндөр хөгжилтэй 34 улсыг визээс чөлөөлөх, 99 улсыг цахим визийн системд хамруулах шийдвэрийг гаргажээ.

Улсын Их Хурлаас 2022 оны 04 дүгээр сарын 28-ны өдөр “Ази, Номхон далайн хил дамнасан цаасгүй худалдааг хөнгөвчлөх тухай ерөнхий хэлэлцээр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийг баталжээ. Мөн Монгол Улсын цахим худалдааны бэлэн байдлын үнэлгээг хийлгэсэн бөгөөд тус үнэлгээг хийлгэснээр Засгийн газрын “Цахим үндэстэн” болох бодлогыг хэрэгжүүлэх, дижитал эдийн засаг, цахим худалдааг хөгжүүлэх суурь нөхцөлийг бүрдүүлсэн чухал ач холбогдолтой арга хэмжээ болжээ.

БАТЛАН ХАМГААЛАХ: Монгол Улсын батлан хамгаалах тогтолцоог бэхжүүлж, үндэсний язгуур ашиг сонирхолд тулгуурласан мэргэжлийн, чадварлаг зэвсэгт хүчнийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд хүрээнд 9 зорилтын 48 арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлсэн. Нийт хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн арга хэмжээний 54.2 хувь буюу 26 арга хэмжээг нууцын журмаар тайлагнасан тул 22 арга хэмжээний хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн бөгөөд **70.0 хувийн хэрэгжилттэй** байна. Батлан хамгаалах салбарын хүрээнд хэрэгжүүлсэн нийт 9 зорилтын үнэлгээг авч үзвэл:

- “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 6 зорилт;
- “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 2 зорилт;
- “нууцын журмаар” танилцуулсан 1 зорилт байна.

Тус салбарын хүрээнд 2 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай гэж үзсэн бөгөөд тус зорилтуудын хүрээнд нийт 10 арга хэмжээг төлөвлөснөөс 5 арга хэмжээг нууцын журмаар тайлагнаж, хэрэгжилтийг үнэлсэн 5 арга хэмжээнээс 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 3 арга хэмжээ байгаа нь эдгээр зорилтын хэрэгжилтийн үнэлгээ бага байхад нөлөөлсөн байна. Тухайлбал, “Зэвсэгт хүчний удирдлагын төв, Зэвсэгт хүчний жанжин штабын барилгыг шинээр барих” арга хэмжээг улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020-2023 онд хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөж барилгын ажлын зураг төслийг баталгаажуулсан хэдий ч санхүүжилт шийдвэрлэгдээгүй шалтгаанаар хэрэгжээгүй, “Үндэсний батлан хамгаалахын их сургуульд нэгдсэн лаборатори байгуулах” арга хэмжээ мөн санхүүжилт шийдвэрлэгдээгүй шалтгаанаар хэрэгжээгүй байна.

д/д	Батлан хамгаалах	УИХТГ-ын үнэлгээ
4.6. Монгол Улсын батлан хамгаалах тогтолцоог бэхжүүлж, үндэсний язгуур ашиг сонирхолд тулгуурласан мэргэжлийн, чадварлаг зэвсэгт хүчнийг хөгжүүлнэ.		
1	4.6.4. Зэвсэгт хүчний бүтцэд барилга-инженерийн, кибер аюулгүй байдлын болон тусгай хүчний цэргийг байгуулна.	65%
2	4.6.7. Цэргийн шинжлэх ухаан, батлан хамгаалах аж үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, цэргийн зориулалттай зарим төрлийн бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэнэ.	33.3%

Мөн “Барилгын хийц үйлдвэрлэх хөдөлгөөнт цогцолбор /UBM/-ыг ашиглалтад оруулж, үйлдвэрлэлийг эхлүүлэх” арга хэмжээг Батлан хамгаалах яаманд хариуцуулсан хэдий ч тус

цогцолбор нь яамны хөрөнгийн балансад бүртгэлээр шилжин ирээгүйгээс шалтгаалан тус арга хэмжээг хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдээгүй байна.

Батлан хамгаалах салбарт хэрэгжсэн үр дүнтэй арга хэмжээнээс дурдвал, Зэвсэгт хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуульд “Улсыг хөгжүүлэх бүтээн байгуулалтын ажилд шаардлагатай мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх, цэргийн алба хаагчдыг мэргэшүүлэх, мэргэжил эзэмшүүлэх сургалтыг зохион байгуулах журмыг мэргэжлийн боловсрол, сургалтын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй хамтран батална” гэсэн эрх зүйн зохицуулалтыг нэмж тусгасан нь хугацаат цэргийн алба хаагч алба хаах хугацаандаа сайн дурын үндсэн дээр мэргэжил үйлдвэрлэлийн сургалтын төвөөр дамжуулан нарийн мэргэжил эзэмшиж, улмаар улсыг хөгжүүлэх бүтээн байгуулалтын ажилд оролцож тодорхой мөнгөн хуримтлалтайгаар цэргийн албанаас халагдах эрх зүйн орчныг бүрдүүлсэн байна.

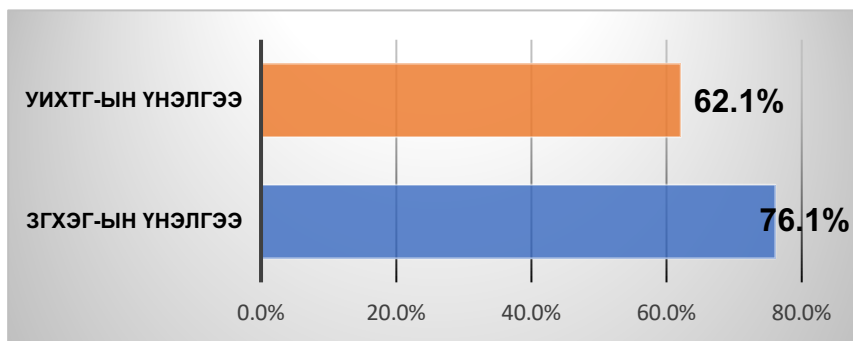
Мөн “Монгол Улсын батлан хамгаалах тогтолцоог бэхжүүлж, үндэсний язгуур ашиг сонирхолд тулгуурласан мэргэжлийн, чадварлаг зэвсэгт хүчнийг хөгжүүлэх зорилгын хүрээнд “Үндэсний батлан хамгаалахын их сургуулийн Цэргийн нэгдсэн дээд сургуулийг 4 жилийн цэргийн сургалтын тогтолцоонд шилжүүлэх” арга хэмжээг бүрэн хэрэгжүүлснээр Батлан хамгаалах, Зэвсэгт хүчний хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн мэдлэг, ур чадвартай, бие бялдрын тэсвэр хатуужилтай офицер, мэргэжлийн боловсон хүчний нөөц бүрдэж, цэргийн сургалтын агуулга, хэлбэр, чанарт шинэчлэлт хийгдэх боломжтой болсон байна. Мөн “Оюутан цэрэг” цэргийн мэргэжил олгох сургалтад хамрагдах их дээд сургуулийн оюутны тоог шат дараатай нэмэгдүүлэх” арга хэмжээ зорилтот түвшинг бүрэн хангаж үр дүнтэй хэрэгжсэн байна.

1.5.НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

“Ногоон хөгжлийн бодлого”-ын хүрээнд “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-нд нийт 12 зорилтын 34 арга хэмжээ хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

2023 оны байдлаар Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас “Ногоон хөгжлийн бодлого”-ын хэрэгжилтийг **76.1** хувьтай үнэлсэн бөгөөд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын гүйцэтгэсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний дүнгээр **62.1** хувьтай буюу **“Эрчимжүүлэх шаардлагатай”** гэж үнэллээ.

Зураг 6.Ногоон хөгжлийн бодлогын хэрэгжилт

Бодлогын хүрээнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн нийт 34 арга хэмжээг хэрэгжилтийн хувь тус бүрээр авч үзвэл:

- “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй **4** арга хэмжээ;
- “зохион байгуулалтын арга хэмжээ бүрэн авагдсан, холбогдох байгууллагын шийдвэр гарсан, гол үр дүн гарч эхэлж байгаа” буюу 90 хувийн хэрэгжилттэй **6** арга хэмжээ;
- “өөрсдөөс хамаарах шийдвэрийг гаргасан, санхүүгийн асуудал шийдвэрлэгдсэн, дээд шатны байгууллагад өргөн барьсан, гүйцэтгэл нь тодорхой хэмжээгээр гарч эхэлж байгаа” буюу 70 хувийн хэрэгжилттэй **7** арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл болон боловсруулалтын шатны ажил бүрэн хийгдсэн, ажил тодорхой хэмжээнд эхэлсэн” буюу 50 хувийн хэрэгжилттэй **13** арга хэмжээ;

- “тухайн зорилт арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж дуусаад боловсруулалтын шатанд байгаа” буюу 30 хувийн хэрэгжилттэй 1 арга хэмжээ;
- бэлтгэл хангахтай холбоотой үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлж байгаа болон хэрэгжүүлэх талаар ямар нэг арга хэмжээ авч хэрэгжүүлээгүй” буюу 0 хувийн хэрэгжилттэй 3 арга хэмжээ байна.

Нийт арга хэмжээний хэрэгжилтийн үнэлгээнд үндэслэн 12 зорилтын хэрэгжилтийг авч үзвэл, “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 4 зорилт, “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 8 зорилт байна. Нийт зорилтоос дараах 8 зорилтын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд:

Д/д	Ногоон хөгжлийн бодлого	УИХТГ-ын үнэлгээ
	5.1.Ногоон хөгжил. Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглаж, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж, хүрээлэн буй орчны бохирдол, доройтлыг бууруулж, иргэдийн эрүүл орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	
1	5.1.1.Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлыг 80 хувь хүртэл бууруулж, бусад томоохон хот, суурин газрын агаарын бохирдлын асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.	37.5%
2	5.1.2.Хөвсгөл нуурын экосистемийн бохирдлын эрсдэлийн судалгаа хийж, нуурт живсэн машин техникийг татаж гаргах ажлыг олон улсын байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулна.	50%
3	5.1.4.Гэр хороолол болон аялал жуулчлалын бүсэд “Эко жорлон” арга хэмжээг хэрэгжүүлж, хөрсний бохирдлыг бууруулна.	66.6%
4	5.1.5.Ойгоор бүрхэгдсэн талбайн хэмжээг 8.6 хувьд хүргэж, мод тарьж ногоон хөгжилд хувь нэмэр оруулсан иргэд, аж ахуйн нэгжид мөнгөн урамшуулал олгох хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	65%
5	5.1.6.Цэнгэг усны нөөц, гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 55 хувийг улсын тусгай хамгаалалтад авна.	35%
6	5.1.10.Туул голын сав газраас түгээмэл тархацтай ашигт малтмал олборлохыг таслан зогсоож, нөхөн сэргээлт хийж, усны түвшинг нэмэгдүүлнэ.	50%
7	5.1.11.“Хөх морь” төслийн хүрээнд гадаргын усны хуримтлал бий болгон усан хангамжийг нэмэгдүүлэх Орхон-Онги, Хэрлэн-Тоонот төслийн техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төслийг боловсруулан төслийн байгууламжийн ажлыг эхлүүлнэ.	60%
8	5.1.12.Уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах, дасан зохицох, бүтээмжтэй, хүртээмжтэй ногоон хөгжлийн бодлого хэрэгжүүлж, хүлэмжийн хийн ялгарлыг 12.3 хувиар бууруулна.	62.5%

Эрчимжүүлэх шаардлагатай зорилтуудаас 35.0-37.5 хувийн хэрэгжилттэй дараах 2 зорилтын шалтгаан, нөхцөлийг тодруулбал:

- 5.1.1-д тусгасан “Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлыг 80 хувь хүртэл бууруулж, бусад томоохон хот, суурин газрын агаарын бохирдлын асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.” зорилтын хүрээнд нийт 4 арга хэмжээ төлөвлөснөөс 3 арга хэмжээний хэрэгжилт 50 хувьтай, 1 арга хэмжээний хэрэгжилт 0 хувьтай байна. Тухайлбал, “Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлыг бууруулах цогц арга хэмжээ авна.” арга хэмжээний хүрээнд “Улаанбаатар хотын агаар дахь PM2.5 тоосонцор 46мкг/м3, PM10 тоосонцор 101 мкг/м3 хүргэж бууруулсан байна” гэж төлөвлөсөн бөгөөд хэрэгжилт “PM2.5 тоосонцор 10 мкг/м3 буюу 30 хувиар бага, PM10 тоосонцор 15 мкг/м3 буюу 16 хувиар их байна” байна. Мөн тус зорилтын хүрээнд нийт 7 аймагт агаарын чанарын автомат харуулыг суурилуулахаар төлөвлөсөн боловч одоогоор 2 аймагт автомат харуулыг суурилуулах төсвийг шийдвэрлэсэн буюу тус арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Мөн “Байгаль орчны шинжилгээний төв лабораторийн барилгыг шинэчилж, шинэ дэвшилтэт тоног төхөөрөмжөөр хангах” арга хэмжээг төлөвлөсөн боловч одоогоор гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулж, барилгын зураг төслийн ажил хийгдэж байна.

Түүнчлэн “Улаанбаатар хотын инженерийн шугам сүлжээг шинэчлэх, шинээр барих арга хэмжээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.” арга хэмжээний хүрээнд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт болон гадаадын зээл тусламж, Улаанбаатар дулааны сүлжээ ТӨХК-ийн хөрөнгө оруулалтаар дулааны 8552м дулааны гол шугам сүлжээг өргөтгөх, шинээр татах томоохон ажлууд гүйцэтгэлийн шатанд байна.

- 5.1.6-д тусгасан “Цэнгэг усны нөөц, гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 55 хувийг улсын тусгай хамгаалалтад авна.” зорилтын хүрээнд нийт 2 арга хэмжээг төлөвлөснөөс 2023 онд “Цэнгэг усны нөөц, томоохон гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 53- аас доошгүй хувийг улсын тусгай хамгаалалтад авч, Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээг 24 хувьд хүргэсэн байна.” гэж төлөвлөсөн боловч тус зорилтдоо хүрээгүй буюу одоогоор “Зарим газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалтад авах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл боловсруулалтын шатанд байна.

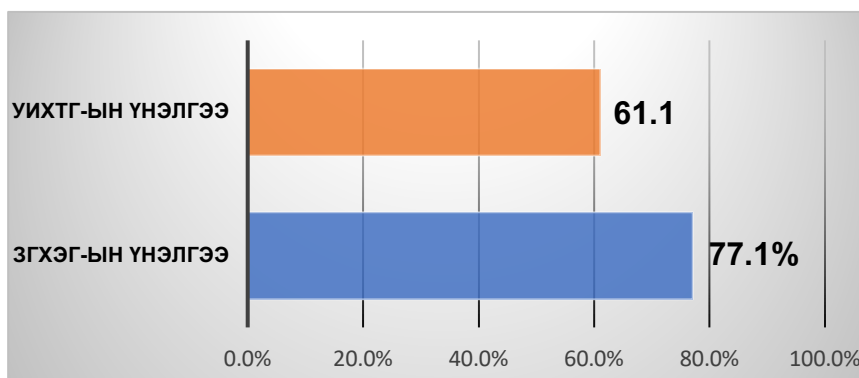
Ногоон хөгжлийн бодлогын хүрээнд хэрэгжсэн үр дүнтэй арга хэмжээнээс дурдвал, “Химийн хорт болон аюултай бодисын цахим бүртгэл, мэдээллийн системийг бий болгох.” зорилтын хүрээнд <https://chemical.met.gov.mn/> цахим системийн хөгжүүлэлтийг хийж ашиглалтад оруулсан байна. Тус цахим системийг ашиглалтад оруулснаар Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамнаас олгож байгаа химийн бодисын тусгай зөвшөөрлийн талаарх мэдээллийг Гаалийн ерөнхий газар, Онцгой байдлын ерөнхий газар болон бусад мэдээллийг авах эрхтэй төрийн захиргааны байгууллагууд шууд харах боломж бүрджээ.

1.6.НИЙСЛЭЛ БА БҮС, ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

“Нийслэл ба бүс, орон нутгийн хөгжлийн бодлого”-ын хүрээнд “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө”-нд нийт 27 зорилтын 47 арга хэмжээ хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

2023 оны байдлаар Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас “Нийслэл ба бүс, орон нутгийн хөгжлийн бодлого”-ын хэрэгжилтийг 77.1 хувьтай үнэлсэн бөгөөд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын гүйцэтгэсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний дүнгээр 61.1 хувьтай буюу “Эрчимжүүлэх шаардлагатай” гэж үнэллээ.

Зураг 7.Нийслэл ба бүс, орон нутгийн бодлогын хэрэгжилт

Бодлогын хүрээнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн нийт 47 арга хэмжээг хэрэгжилтийн хувь тус бүрээр авч үзвэл:

- “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 8 арга хэмжээ;
- “зохион байгуулалтын арга хэмжээ бүрэн авагдсан, холбогдох байгууллагын шийдвэр гарсан, гол үр дүн гарч эхэлж байгаа” буюу 90 хувийн хэрэгжилттэй 5 арга хэмжээ;
- “өөрсдөөс хамаарах шийдвэрийг гаргасан, санхүүгийн асуудал шийдвэрлэгдсэн, дээд шатны байгууллагад өргөн барьсан, гүйцэтгэл нь тодорхой хэмжээгээр гарч эхэлж байгаа” буюу 70 хувийн хэрэгжилттэй 13 арга хэмжээ;
- “тухайн зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл болон боловсруулалтын шатны ажил бүрэн хийгдсэн, ажил тодорхой хэмжээнд эхэлсэн” буюу 50 хувийн хэрэгжилттэй 13 арга хэмжээ;

- “тухайн зорилт арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж дуусаад боловсруулалтын шатанд байгаа” буюу 30 хувийн хэрэгжилттэй 2 арга хэмжээ;
- бэлтгэл хангахтай холбоотой үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлж байгаа болон хэрэгжүүлэх талаар ямар нэг арга хэмжээ авч хэрэгжүүлээгүй” буюу 0 хувийн хэрэгжилттэй 6 арга хэмжээ байна.

Нийт арга хэмжээний хэрэгжилтийн үнэлгээнд үндэслэн 27 зорилтын хэрэгжилтийг авч үзвэл, “үр дүнтэй” буюу 100 хувийн хэрэгжилттэй 4 зорилт, “тодорхой үр дүнд хүрсэн” буюу 70-99 хувийн хэрэгжилттэй 11 зорилт, “эрчимжүүлэх шаардлагатай” буюу 31-69 хувийн хэрэгжилттэй 8 зорилт, “үр дүнгүй” буюу 0-30 хувийн хэрэгжилттэй 4 зорилт байна. Нийт зорилтоос дараах 4 зорилтын хэрэгжилт үр дүнгүй байна. Үүнд:

д/д	Зорилт	УИХТГ-ын үнэлгээ
6.1.Улаанбаатар болон дагуул хотыг орон зайн оновчтой төлөвлөлт, ухаалаг шийдэл, амьдралын таатай орчин бүхий ногоон хот болгох чиглэлээр		
1	6.1.1.Улаанбаатар хотын хөгжлийн төлөвлөгөөг “Алсын хараа-2050” урт хугацааны бодлогын баримт бичгийг үндэслэн 20 жилээр төлөвлөнө.	0%
2	6.1.5.Нийтийн тээврийн үйлчилгээнд зорчигчдын ая тухтай зорчих нөхцөлийг хангасан ухаалаг, эко, цахилгаан хөдөлгүүрт дан болон давхар автобус, цахилгаан соронзон болон дүүжин замын тээврийн хэрэгслийг хэрэглээнд үе шаттайгаар нэвтрүүлнэ.	16.6%
6.2.Бүс, орон нутаг, хөдөөгийн хөгжлийг дэмжиж, дэд бүтцийг хөгжүүлэн орон нутаг дахь иргэдийн амьдралын чанарыг дээшлүүлэх чиглэлээр		
3	6.2.3.Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн дагуу аймгийн төвийн статусын асуудлыг тодорхой болгоно.	0%
4	6.2.4.Дархан, Эрдэнэт зэрэг улсын зэрэглэлтэй хот байгуулах болон аймгийн төвүүдийг хот болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	0%

Үр дүнгүй хэрэгжсэн дээрх зорилтуудын шалтгаан, нөхцөлийг тодруулбал:

- 6.1.1-д тусгасан “Улаанбаатар хотын хөгжлийн төлөвлөгөөг “Алсын хараа-2050” урт хугацааны бодлогын баримт бичгийг үндэслэн 20 жилээр төлөвлөнө.” зорилтын хүрээнд “Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.” арга хэмжээг төлөвлөсөн. Тус арга хэмжээний хүрээнд холбогдох тооцоо, судалгааны ажлууд хийгдэж байгаа бөгөөд “Нийслэл Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл боловсруулалтын шатанд байна.
- 6.1.5-д тусгасан “Нийтийн тээврийн үйлчилгээнд зорчигчдын ая тухтай зорчих нөхцөлийг хангасан ухаалаг, эко, цахилгаан хөдөлгүүрт дан болон давхар автобус, цахилгаан соронзон болон дүүжин замын тээврийн хэрэгслийг хэрэглээнд үе шаттайгаар нэвтрүүлнэ.” зорилтын хүрээнд нийт 3 арга хэмжээ төлөвлөснөөс 1 арга хэмжээний хэрэгжилт 50 хувьтай, 2 арга хэмжээний хэрэгжилт 0 хувьтай байна. Тухайлбал, тус зорилтын хүрээнд “Цахилгаан соронзон тээврийн төслийг хэрэгжүүлж эхэлнэ.” арга хэмжээг төлөвлөсөн бөгөөд энэ хүрээнд “Метро барих төсөл”, “Баганан тулгуурт галт тэрэг” төслүүдийг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөжээ. Одоогоор эдгээр төслүүдийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай тооцоо, судалгаа болон бусад бэлтгэл ажил хийгдэж байна.

Мөн тус зорилтын хүрээнд “Нийслэлийн нийтийн тээвэрт дүүжин замын тээврийг нэвтрүүлэх төслийг хэрэгжүүлнэ.” арга хэмжээг төлөвлөсөн бөгөөд энэ хүрээнд “Нийслэлийн нийтийн тээвэрт дүүжин замын тээврийг нэвтрүүлэх төсөл”-ийн хоёр дугаар шугамын ТЭЗҮ-ийг батлуулжээ. Түүнчлэн “Хүн тээвэрлэх зориулалттай дүүжин тээврийн байгууламжийн аюулгүй байдлын шаардлага”-тай холбоотой 6 стандартыг батлуулж, “Нийслэлийн нийтийн тээвэрт дүүжин замын тээврийг нэвтрүүлэх төсөл”-ийн нэгдүгээр шугам буюу “Баянхошуу-Ханын материал-Гэмтлийн эмнэлэг” чиглэлийн

төлөвлөлтийг судалж, өөрчлөх дүгнэлтийг гаргасан зэрэг төслүүдийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай тооцоо, судалгаа болон бусад бэлтгэл ажил хийгдэж байна.

- 6.2.3-т тусгасан “Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн дагуу аймгийн төвийн статусын асуудлыг тодорхой болгоно.” зорилтын хүрээнд “Хот, суурин газарт улс, орон нутгийн зэрэглэл тогтоох судалгаа, тооцоог боловсруулна.” арга хэмжээг төлөвлөсөн. Энэ хүрээнд Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж байгаа бөгөөд орон нутгийн зэрэглэлтэй хот, тосгон байгуулах асуудлаар уулзалт, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах зэрэг уг арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай тооцоо, судалгаа хийх, асуудал тодорхойлох болон бусад бэлтгэл ажил хийгдэж байна.
- 6.2.4-т тусгасан “Дархан, Эрдэнэт зэрэг улсын зэрэглэлтэй хот байгуулах болон аймгийн төвүүдийг хот болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.” зорилтын хүрээнд “Дархан, Эрдэнэт зэрэг улсын зэрэглэлтэй хот байгуулах болон аймгийн төвүүдийг хот болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэхэд шаардлагатай судалгаа, тооцоог боловсруулна.” арга хэмжээг төлөвлөсөн. Тус арга хэмжээний хүрээнд “Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг шинэчлэн боловсруулж, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх бэлтгэл ажлыг хангах” үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллаж байгаа бөгөөд шаардлагатай тооцоо, судалгаа болон бусад бэлтгэл ажил хийгдэж байна.

Нийслэл ба бүс, орон нутгийн хөгжлийн бодлогын хүрээнд үр дүнтэй хэрэгжсэн арга хэмжээнээс дурдвал, сургуулийн автобусны парк шинэчлэлтийн хүрээнд 2020-2023 онд нийтдээ 75 автобус шинээр нийлүүлж, 2022-2023 оны хичээлийн жилд 96 сургуулийг хамруулан хүүхдийн 72 автобусаар өдөрт 12,859, давхардсан тоогоор 742,736 сурагчийг тээвэрлэсэн байна. Мөн 2023-2024 оны хичээлийн жилийн бэлтгэл ажлуудын хүрээнд сурагчдыг тээвэрлэлтийн нөхцөл, техникийн шаардлага хангасан автобусаар тав тухтай, аюул осолгүй тээвэрлэх зорилтын хүрээнд “Автобус ба үйлчилгээнд тавих шаардлага” MNS 6440:2014 стандартад тавигдсан шаардлагуудын хүрээнд ажиллаж байна.

ХОЁР.ДҮГНЭЛТ

1. Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2020-2023 оны хэрэгжилтийг **73.8** хувьтай гэж үнэлж ирүүлсэн бол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийг тавьсан зорилт, хүрэх түвшинтэй нь харьцуулан үр дүнг үнэлэхэд хэрэгжилтийн дундаж **66.8** хувьтай буюу **“Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шаардлагатай”** байна.

Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үнэлгээг бодлого тус бүрээр харуулбал:

№	Бодлого	Хэрэгжилтийн дундаж хувь	
		ЗГХЭГ-ын үнэлгээ	УИХ-ын Тамгын газрын үнэлгээ
1	“КОВИД-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй нийгэм, эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах бодлого	88.0%	81.9%
2	Хүний хөгжлийн бодлого	70.5%	65.7%
3	Эдийн засгийн бодлого	71.0%	58.9%
4	Засаглалын бодлого	77.9%	70.9%
5	Ногоон хөгжлийн бодлого	76.1%	62.1%
6	Нийслэл ба бүс, орон нутгийн хөгжлийн бодлого	77.1%	61.1%
Нийт		73.8%	66.8%

2. “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т тусгасан 6 бодлогоос **“КОВИД-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах бодлого** хамгийн үр дүнтэй хэрэгжсэн бөгөөд тус бодлого үр дүнтэй хэрэгжихэд дараах хэд хэдэн хүчин зүйл нөлөөлсөн гэж үзэж байна. Үүнд:

- Тус бодлогын хүрээнд цаг хугацаа болон бусад нөөц боломжид үндэслэсэн хэрэгжих боломжтой цөөн тооны зорилт, арга хэмжээг төлөвлөсөн;
- зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай санхүүжилтийн эх үүсвэрийг тухай бүр шийдвэрлэж бүрэн олгосон;
- зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд бүх түвшинд анхаарч, нэгдсэн удирдлагаар хангаж ажилласан байна.

3. Улсын Их Хурлын Тамгын газраас хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхдээ Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь өөрийн зорилтот түвшинд хүрэх шалгуур үзүүлэлтийг хангасан эсэхийг үнэлсэн бөгөөд хяналт-шинжилгээ хийсэн 982 арга хэмжээний хэрэгжилтийн үнэлгээг авч үзвэл:

- **“Үр дүнтэй”** буюу зорилт, арга хэмжээ нь оновчтой тодорхойлогдсон, шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ бүрэн хүрсэн **209 арга хэмжээ** буюу 21.3 хувь;
- **“Тодорхой үр дүнд хүрсэн”** буюу зорилт нь шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ бүрэн хүрээгүй, тодорхой үр дүн гарч эхэлж байгаа, цаашид үр дүнг нэмэгдүүлэх шаардлагатай **376 арга хэмжээ** буюу 38.3 хувь;
- **“Эрчимжүүлэх шаардлагатай”** буюу зорилт нь шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ хүрээгүй, удирдлага, зохион байгуулалт, хариуцлагыг сайжруулж, үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, зорилтод чиглэсэн арга хэмжээг сайжруулах шаардлагатай **332 арга хэмжээ** буюу 33.8 хувь;

- “**Үр дүнгүй**” буюу зорилт, арга хэмжээг илүү сайн тодорхойлох шаардлагатай, шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ хүрээгүй, төсөв хөрөнгийг үр дүнтэй зарцуулж чадаагүй, удирдлага зохион байгуулалт хангалтгүй **65 арга хэмжээ** буюу 6.6 хувь байна.
4. Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн 982 арга хэмжээний үнэлгээнд үндэслэн хөтөлбөрийн хүрээнд дэвшүүлсэн 259 зорилтын хэрэгжилтийг үнэлсэн бөгөөд Хавсралт 1-ээс үзнэ үү!
  5. Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн нийт 982 арга хэмжээнээс 2023 оны байдлаар 218 арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй буюу 0-30 хувиар үнэлэгдсэн бөгөөд Хавсралт 2-оос үзнэ үү!
  6. Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2-т “...Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн тайланг тухайн баримт бичиг дуусгавар болох жилийн 04 дүгээр сарын 01-ний дотор Улсын Их Хурал хянан хэлэлцэнэ.” гэж заасны дагуу “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн үр дүнг 2024 оны 04 дүгээр сарын 01-ний дотор хэлэлцэхээр зохицуулсан. Гэвч хөтөлбөрт тусгасан нийт 1031 арга хэмжээнээс 724 арга хэмжээг 2024 онд хэрэгжүүлж дуусгахаар, 35 арга хэмжээг 2025-2030 хэрэгжүүлж дуусгахаар төлөвлөсөн байх тул хөтөлбөрийн эцсийн үр дүнг 2024 онд хянан хэлэлцэх боломжгүй байна.
  7. Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 16.3, Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолыг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө батлах тухай” 203 дугаар тогтоолыг баталсан. Тус тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх 1087 арга хэмжээний төлөвлөгөө, 2 дугаар хавсралтаар хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх 152 шалгуур үзүүлэлтийг тус тус баталсан.

Улсын Их Хурлын Тамгын газраас хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхдээ дээрх 1087 арга хэмжээ, 152 шалгуур үзүүлэлтийн хүрэх түвшинг үндэслэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх явцад дараах алдаа, дутагдал гарч байна. Үүнд:

- Төлөвлөгөөнд тусгасан 1087 арга хэмжээнээс 56 арга хэмжээг агуулга, үр дүнгийн хувьд давхардуулан төлөвлөсөн;
  - төлөвлөсөн зорилт, арга хэмжээний хоорондын уялдаа холбоо хангалтгүй, мөн зорилт руугаа чиглээгүй хэт олон арга хэмжээ төлөвлөсөн;
  - хөтөлбөрийн үр дүнг хэмжих 152 шалгуур үзүүлэлтээс зарим шалгуур үзүүлэлт нь жил бүр тогтмол хэмжих боломжгүй, мөн Статистикийн тухай хуульд заасны дагуу 1 дүгээр улиралд гардаг статистик үзүүлэлтүүдийн талаарх мэдээлэл ирдэггүй зэрэг болно.
8. Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2020-2023 оны хэрэгжилтийг тайлагнахдаа бодлого тус бүрийн үр дүнг нэгтгэн дүгнэж тайлагнаагүй байна.

---oOo---

“МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2020-2024 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨР”-ИЙН 259 ЗОРИЛТЫН 2020-2023 ОНЫ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

1. “КОВИД-19” ХАЛДВАРТ ЦАР ТАХЛААС ҮҮДЭЛТЭЙ ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГМИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ БОДЛОГО

д/д	Зорилт	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	1.1.1.“Ковид-19” халдварт цар тахлын үед иргэн, аж ахуйн нэгжийг дэмжих арга хэмжээг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.	100%
2	1.1.2.“Ковид-19” халдварт цар тахлын эрсдэлээс урьдчилан сэргийлж, бэлэн байдлыг хангахтай холбоотой төсвийн санхүүжилтийг нэмэгдүүлнэ.	97.5%
3	1.1.3.Шинэ болон сэргэн тархаж байгаа халдвараас сэргийлэх, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний хариу арга хэмжээний бэлэн байдлыг хангана.	61.4%
4	1.1.4.“Ковид-19” халдварт вирусийн оношилгоо, эмчилгээнд зориулж импортлох оношлуур, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийн бодисыг гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас 2020 оныг дуустал үргэлжлүүлэн чөлөөлнө.	100%
5	1.1.5.Экспортыг дэмжих санхүүгийн шийдлүүдийг боловсруулж, экспортод гаргах бараа, бүтээгдэхүүний хэмжээг нэмэгдүүлнэ.	70%
6	1.1.6.Нүүрс, бусад уул, уурхайн бүтээгдэхүүний экспортыг эрчимжүүлэх хүрээнд “Ногоон гарц” түр журмыг хэрэгжүүлнэ. Худалдааны түнш орнуудтай эдийн засгийн хамтын ажиллагааг идэвхжүүлж экспортыг нэмэгдүүлнэ.	90%
7	1.1.7.Цар тахлаас үүдсэн эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулахад чиглэсэн дэмжлэг, туслалцааг нэмэгдүүлэх чиглэлээр хөгжлийн түнш улс орнууд, олон улсын байгууллагуудтай идэвхтэй хамтран ажиллана.	100%
8	1.1.8.Гадаад улсад байгаа иргэнээ татан авах ажлыг эрчимжүүлнэ.	100%
9	1.1.9.Төрийн болон орон нутгийн өмчит, төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдүүдийн чөлөөт мөнгөн хөрөнгийг оновчтой удирдах замаар Засгийн газрын санхүүжилтийн хэрэгцээ, зардлыг бууруулах арга хэмжээ авна.	50%
10	1.1.10.Засгийн газраас эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй олгосон зээл, санхүүжилтийн эх үүсвэрийг хугацаанаас нь өмнө төлүүлэх, хямдруулан худалдах, дампуурсан банкуудын эрх хүлээн авагчдаас авах төрийн байгууллагуудын авлагыг Монголбанканд шилжүүлэх зэргээр Засгийн газрын санхүүгийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.	47.5%
11	1.1.11.Төрийн өмчийн дээд боловсролын сургалтын байгууллагад сувилагч мэргэжлээр суралцагчдад сургалтын амжилттай нь уялдуулан 100 хүртэл хувийн тэтгэлэг олгоно.	100%
12	1.1.12.Цахим сургалтын платформ бий болгож, цахим агуулга хөгжүүлж, бэлтгэнэ. Зурагт болон интернэтгүй өрх, хүн амыг цахим сургалтад хамрагдах боломжийг бий болгохын тулд тохирсон сургалтын хэлбэр, хувилбаруудыг судалж, бэлтгэнэ.	70%
13	1.1.13.Цахим сургалтын тогтолцоог бий болгох хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	90%
14	1.1.14.Боловсролд зориулсан зардлыг урьдчилан н өөцлөх, орон нутгийн төсвийн орлогыг зарцуулах, боловсролд дутагдаж байгаа зардлыг шийдвэрлэнэ.	70%
15	1.1.15.Багш, сурагч, сургуулийн ажилтнуудын эрүүл мэндийн эрсдэлийг тодорхойлж, сурагчийн сургууль завсардалтын эрсдэлийг тооцоолно.	90%

2. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

д/д	Зорилт	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	2.1.1.Иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлж, иргэн бүр урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх эрүүл мэндийн үзлэг, оношилгоонд тогтмол хамрагдах	71.4%

	нөхцөлийг олон улсын жишигт нийцүүлэн сайжруулж, эрүүл идэвхтэй амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэх үндэсний хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.	
2	2.1.2."Элэг бүтэн Монгол" арга хэмжээний үр ашиг, өгөөж, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, элэгний Д вирусийн халдвартай иргэдийн 50-аас дээш хувийг эмчилгээнд хамруулж, хорт хавдрын эрт илрүүлгийг олон улсын жишигт хүргэнэ.	30%
3	2.1.3.Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулан иргэд эх орондоо оношлогдон, эмчлүүлэх боломжийг нэмэгдүүлж, орчин үеийн үндэсний оношилгоо эмчилгээний төвүүдийг шинээр байгуулна.	43.6%
4	2.1.4.Яаралтай тусламжийн чанар, үйлчилгээг олон улсын стандартад нийцүүлэн хөгжүүлнэ.	50%
5	2.1.5.Нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоог бэхжүүлж, хууль, эрх зүйн орчныг бий болгоно.	57.1%
6	2.1.6."Цахим Монгол" арга хэмжээний хүрээнд эрүүл мэндийн мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлж, орон нутагт хийгдэх оношилгоо, эмчилгээнд алсын зайн технологи ашиглан, цахим эрт илрүүлэг, эргэн дуудах тогтолцоог бүрдүүлнэ.	88.5%
7	2.1.7.Гүйцэтгэлд суурилсан санхүүжилтийн оновчтой арга, хэлбэрийг нэвтрүүлж, эрүүл мэндийн даатгалын тусламж, үйлчилгээний нэр, төрлийг нэмэгдүүлж, эрсдэлийн сан байгуулна.	64.5%
8	2.1.8.Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанар, аюулгүй байдлыг хангаж, хүртээмжийг нэмэгдүүлэн бүртгэл, хяналтын цахим тогтолцоог бүрдүүлнэ.	75%
9	2.1.9.Эрүүл мэндийн ажилтны эрх зүйн шинэчлэл хийж, хүний нөөцийн чадавхыг нэмэгдүүлж, нийгмийн хамгааллыг дэмжинэ.	82.8%
10	2.1.10.Үйлчлүүлэгч, эмчлүүлэгчийн эрүүл мэндийн эрхийг хамгаалах хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	30%
11	2.1.11.Бүсийн эмнэлэг, оношилгооны төвийг үе шаттайгаар байгуулна.	40%
12	2.1.12.Аймаг, сумын эрүүл мэндийн байгууллага, эмнэлгүүдийн барилга байгууламж, дэд бүтцийг сайжруулан стандарт, чанарын шаардлага хангасан тэгш хүртээмжтэй, чанартай үйлчилгээг үзүүлэх орчныг бүрдүүлнэ.	65%
13	2.1.13.Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн статусыг тодорхой болгож, санхүүжилтийг оновчтой хэлбэрээр шийдвэрлэнэ.	75%
14	2.1.14.Нүхэн жорлонтой эмнэлгийг үе шаттайгаар орчин үеийн ариун цэврийн байгууламжтай болгоно.	75%
15	2.2.1.Хүн амыг хөдөлгөөний дутагдлаас урьдчилан сэргийлэх, эрүүл амьдрах зан төлөвт насан туршийн дадал олгох зорилго бүхий биеийн тамир, спортын хүртээмжтэй үйлчилгээ үзүүлэх төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд суурилсан нээлттэй, уян хатан тогтолцоог үндэсний хэмжээнд бүрдүүлнэ.	76%
16	2.2.2.Монгол үндэсний уламжлалт спортыг дэлхий нийтэд таниулахад төрөөс бодлогоор дэмжиж, үндэсний спортын төв байгуулж, гадаад улсын баг тамирчдыг оролцуулах тэмцээн, наадмын тогтолцоог хөгжүүлнэ.	43.3%
17	2.2.3.Иргэдэд үйлчлэх спортын зориулалтын стандарт талбайн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, олон улсын жишигт нийцсэн спортын барилга байгууламжийг барина.	41.2%
18	2.3.1.Яслийн үндэсний тогтолцоог сэргээж 1-2 нас, хүүхэд харах үйлчилгээнд 2-3 насны хүүхдийг хамруулж, эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн оролцоог нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.	65%
19	2.3.2.Сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдах хүүхдийн насыг 3-5 болгож, 5 настай хүүхэд бүрийн сургуульд бэлтгэгдсэн байдлыг хангана.	81.6%
20	2.3.3.Ерөнхий боловсролын сургалтын чанарыг дэлхийн жишигт нийцүүлэх зорилгоор олон улсын PISA үнэлгээнд хамруулж, үндэсний чанарын үнэлгээний тогтолцоог бэхжүүлнэ.	88.3%
21	2.3.4.Монголын түүх, хэл, соёл, зан заншил, эх оронч сэтгэлгээ, үндэсний өв уламжлал, шударга ёсны үзэл, хандлага болон олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн агуулгаар баяжуулсан монгол хүний хүмүүжлийг дээдэлсэн, монгол хүний онцлогт тохирсон зан чанар, хүмүүжил, сургалтын хөтөлбөрийг өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр цэцэрлэг, сургуульд хэрэгжүүлнэ.	82.2%
22	2.3.5.Мэргэжилтэн бэлтгэх тогтолцоог төгсөгчдийн мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхлэлттэй уялдуулан судалгаа боловсруулалтын ажлын үр дүнд суурилсан өрсөлдөөнт санхүүжилтийн тогтолцоог бий болгож, судалгаанд суурилсан үндэсний их сургуулийг хөгжүүлнэ.	71.6%

23	2.3.6.Хөгжлийн тэргүүлэх чиглэлээр суралцаж байгаа болон сургалт, судалгааны ажлын амжилтаар тэргүүлэгч оюутнуудад 100 хувь хүртэл сургалтын төлбөрийн тэтгэлэг олгох “Ерөнхий сайдын нэрэмжит тэтгэлэгт хөтөлбөр” хэрэгжүүлнэ.	60%
24	2.3.7.Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд нийцүүлэн орон нутаг дахь их сургуулиудыг хотхон хэлбэрт үе шаттайгаар шилжүүлнэ.	30%
25	2.3.8.“Чадварлаг багш” арга хэмжээг хэрэгжүүлж, мэргэжлийн стандартыг нэвтрүүлэн, үнэлэмжийг хөдөлмөрийн бүтээмж, гүйцэтгэлд суурилсан тогтолцоонд шилжүүлнэ.	78.5%
26	2.3.9.Суралцагчдад ээлтэй сургалтын орчныг бүрдүүлж, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, тусгай хэрэгцээт хүүхдийг ердийн сургууль, цэцэрлэгт сурах, хөгжих боломжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор дараах бүтээн байгуулалтыг хийнэ. Үүнд: - 273 цэцэрлэг ашиглалтад оруулах, - 200 шинэ сургууль ашиглалтад оруулах, - Тусгай хэрэгцээт сургууль, цэцэрлэгийн барилгыг шинэчилж, өргөтгөх, - Жил бүр нүхэн жорлонтой 100-аас доошгүй цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрыг орчин үеийн ариун цэврийн байгууламжтай болгох.	75.7%
27	2.3.10.Цэцэрлэг, дотуур байр, ерөнхий боловсролын сургуулийн хүүхдийн хоолны зардлыг инфляц, үнийн өсөлттэй уялдуулан 2-оос доошгүй дахин нэмэгдүүлж, ерөнхий боловсролын сургуулийн “Үдийн цай” арга хэмжээг “Үдийн хоол” болгоно. Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдыг шүүлтүүртэй ундны цэвэр усаар хангана.	66%
28	2.3.11.Сургуулийн өмнөх боловсрол, ерөнхий боловсролын сургуулийн урлаг, биеийн тамирын хичээлийн агуулга, хөтөлбөрийг сайжруулж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангана.	90%
29	2.3.12.Цахим сургалтын платформыг хөгжүүлж, цахим сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулан, цахим агуулга, цахим хичээл боловсруулан бүх насны иргэдэд насан туршдаа суралцахуйг дэмжих боломжийг бүрдүүлнэ.	80%
30	2.3.13.Боловсролын хүрээлэнгийн бүтэц, зохион байгуулалтыг өөрчилж, чадавхыг дээшлүүлнэ.	50%
31	2.3.14.Төрийн өмчийн их, дээд сургуулиудын судалгааны болон бусад зардалд төрөөс зарим дэмжлэг үзүүлнэ.	70%
32	2.3.15.Орон нутаг дахь мэргэжил, сургалт, үйлдвэрлэлийн төв, политехник коллеж, их, дээд сургуулиудыг дэмжиж, багш нарт орон нутгийн нэмэгдэл олгож, оюутныг төлбөрийн хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр суралцуулна.	100%
33	2.3.16.Олон улсад өрсөлдөх чадвартай боловсролын хөтөлбөрийг бий болгох эрх зүйн шинэтгэл хийж, үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.	100%
34	2.4.1.Шинжлэх ухаан, технологи, инновацын салбарын судалгаа, шинжилгээний чиглэлийг оновчтой болгон, судлаачийн чадавхыг дээшлүүлж, эрдэм шинжилгээ, судалгаанд зарцуулах төсвийн зардлыг 4 дахин нэмэгдүүлнэ.	65%
35	2.4.2.Шинжлэх ухаан, технологи, инновацын чиглэлээр шинжлэх ухааны парк, хүрээлэнгийн цогцолбор, уламжлалт анагаах ухаан, технологийн хүрээлэнгийн барилгын ажлыг эхлүүлж, олон улсын стандартад нийцүүлнэ.	20%
36	2.4.3.Эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд өгч байгаа үр өгөөжийг шалгуур болгон санхүүжүүлдэг өрсөлдөөнт тогтолцоонд шилжүүлж, нэгдсэн, төрөлжсөн, нээлттэй лабораторийг байгуулан салбарын өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.	82%
37	2.5.1.Нийгмийн даатгалын шинэчлэл хийж, иргэн бүрд суурь тэтгэвэр олгох, хувийн даатгалын үйлчилгээнд хамрагдах боломж бүхий олон давхаргат тэтгэврийн тогтолцоонд шилжинэ.	40%
38	2.5.2.Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны үлдэгдлийн тодорхой хэсгийг гэр бүлд нь өвлүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	50%
39	2.5.3.Хуримтлалын нэгдсэн сангаар дамжуулж, иргэн бүрийн боловсрол, эрүүл мэнд, тэтгэвэр, орон сууц, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг цогцоор нь шийдвэрлэх тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжинэ.	30%
40	2.5.4.Хөдөлмөрийн зах зээлийг орчин үеийн хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн шинэчилж, бүтээмж, үр дүнд суурилсан цалин хөлс, ажлын үнэлгээний систем нэвтрүүлж, зайнаас болон цагаар ажиллах уян хатан зохицуулалт бий болгон хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.	62.5%
41	2.5.5.Цалин хөлс, тэтгэвэр, тэтгэмжийг инфляц, хөдөлмөрийн бүтээмжтэй уялдуулан үе шаттайгаар нэмэгдүүлнэ.	98%

42	2.5.6.“Цахим Монгол” арга хэмжээний хүрээнд хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын салбарыг бүхэлд нь цахимжуулж, иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээг ил тод, шуурхай, хүртээмжтэй болгоно.	76%
43	2.5.7.Өрхийн амьжиргааны түвшинг тогтоох аргачлалыг боловсронгуй болгож, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зорилтот бүлэгт чиглүүлэн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжиж, ядуурлыг тууштай бууруулна.	70%
44	2.5.8.Гэр бүл, хүүхэд залуучууд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийг дээдэлсэн, нийгмийн бүх бүлгийн оролцоог хангасан хүний хөгжлийн цогц бодлого хэрэгжүүлнэ.	52.2%
45	2.5.9.Орлого багатай өрхийн ажил эрхлэхгүй байгаа насанд хүрсэн гишүүдийг мэргэшил эзэмшүүлэх, ур чадварыг нь ахиулах сургалтад хамруулж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.	70%
46	2.5.10.Томоохон бүтээн байгуулалт, үндэсний болон орон нутгийн хөгжлийн зорилттой уялдуулан мэргэжлийн боловсрол, сургалтыг төрөлжүүлж, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт хэрэгцээнд бүрэн нийцүүлнэ.	85%
47	2.5.11.Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын шинэ хотхон, дадлагын бааз байгуулж, санхүүгийн бие даасан байдлыг хангана.	80%
48	2.5.12.“Хуримтлалтай хүүхэд” арга хэмжээ хэрэгжүүлж, хүүхдийн мөнгийг тэдний хүнс, тэжээлийн хэрэгцээ, бие бялдар, хувь хүний хөгжил, чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх, хүүхдийн хуримтлал бий болгоход зарцуулах тогтолцоог бүрдүүлнэ.	50%
49	2.5.13.Тусгай хэрэгцээ /байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээл/-тэй 0-16 насны хүүхдээ асран ажил хөдөлмөр эрхэлж чадахгүй байгаа эх /эцэг/-ийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг төрөөс төлөх боломжоор хангах хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	100%
50	2.5.14.Бүтээн байгуулалтын томоохон төслүүдийн үр дүнд болон хувийн хэвшил, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих замаар 150 мянган ажлын байр шинээр бий болгоно.	43.3%
51	2.5.15.Гадаадад сурч, хөдөлмөрлөж байгаа монгол иргэдийг дэмжих, эх орондоо эргэн ирж ажиллаж хөдөлмөрлөхөд дэмжлэг үзүүлэх хөдөлмөрийн бирж бий болгоно.	30%
52	2.6.1.Үндэсний бахархал, монгол өв соёлыг өвлүүлж, олон улсын стандарт шаардлагад нийцсэн дараах барилга байгууламжийг барьж ашиглалтад оруулна.	66.3%
53	2.6.2.Соёл, урлагийн тогтвортой хөгжлийн зорилтыг хангахад чиглэсэн үндэсний зорилтот арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилтийг нэгдсэн удирдлагаар хангаж, харилцан уялдаатай, үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.	52.8%
54	2.6.3.Соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг идэвхжүүлж, үндэсний агуулгатай инновац шингэсэн соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл-инновацын салбарыг хөгжүүлж, монгол брэндийг бий болгож, соёл, урлагийн эдийн засаг, нийгмийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.	55.7%
55	2.6.4.Хэвлэл мэдээллийн салбарыг үнэн бодит мэдээлэл түгээх, соён гэгээрүүлэх чиглэлээр хөгжүүлнэ.	100%

3.ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

д/д	Зорилт	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	3.1.1.Инфляцын зорилтот түвшин, эдийн засгийн тогтвортой байдлыг хангаж, валютын нөөцийн хүрэлцээтэй байдлыг нэмэгдүүлэх макро эдийн засгийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.	70%
2	3.1.2.Эдийн засгийн эрсдэлээс сэргийлж, эдийн засаг өсөлттэй үед төсвийг тогтворжуулж, хямралтай үед тэлэх мөчлөг сөрсөн төсвийн бодлого хэрэгжүүлнэ.	70%
3	3.1.3.Банкны салбарын шинэчлэлийг богино хугацаанд хийж, банк, санхүүгийн байгууллагуудын өөрийн хөрөнгийг нэмэгдүүлж, эдийн засгийн өсөлтийг өртөг багатай санхүүжилтээр дэмжиж, банкны зээлийн сарын хүүг 1 хувиас хэтрүүлэхгүй болгож, эрсдэл даах чадамжтай болгоно.	70%
4	3.1.4.Санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар эдийн засгийн өсөлтийг тэтгэж, зээлийн хүүг бууруулна.	0%
5	3.1.5.Санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.	0%
6	3.1.6.Иргэдийг санхүүгийн эрсдэл, дарамтад өртөхөөс сэргийлэх, санхүүгийн хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах хууль, эрх зүйн орчныг шинээр бүрдүүлэх замаар мөнгө хүүлэлтийг таслан зогсооно.	30%

7	3.1.7.Иргэн, хуулийн этгээд хөрөнгийн биржийн арилжаанд сүүлийн үеийн дэвшилтэт технологид тулгуурласан, цахим арилжааны дэд бүтцээр шууд оролцох боломжийг бүрдүүлнэ.	50%
8	3.1.8.Банк, санхүүгийн систем дэх чанаргүй зээлийг шуурхай, зардал багатай шийдвэрлэх хууль, эрх зүйн шинэчлэл хийнэ.	70%
9	3.1.9.Хугацаа тулсан гадаад өр төлбөрийг макро эдийн засгийн тогтвортой байдлыг алдагдуулахгүйгээр шийдвэрлэн Засгийн газрын өрийн дарамтыг бууруулж, санхүүгийн нөөцийг бүрдүүлнэ.	100%
10	3.1.10.Гадаад худалдааг дэмжсэн гаалийн үйлчилгээг хялбаршуулж, иргэдийг хууль бус, хуурамч бараанаас сэргийлэх, байгалийн баялгаас татварыг бүрэн хураахад чиглэсэн гаалийн шинэчлэлийг үргэлжлүүлнэ.	90%
11	3.1.11.Татварын тайлагналт, хураалтын үйл ажиллагааг цахимжуулж, ил тод байдлыг нэмэгдүүлэх замаар татварын үйлчилгээг иргэд, татвар төлөгчдөд хүндрэлгүй болгож, татварын суурийг нэмэгдүүлнэ.	100%
12	3.1.12.Төсөв, санхүүгийн нэгдсэн цахим систем нэвтрүүлж, төрийн үйлчилгээг шуурхай, үр ашигтай болгож, гадаадын зээл, тусламж, төсвийн урсгал болон хөрөнгө оруулалтын зардлыг ил тод, хэмнэлттэй зарцуулах нөхцөл бүрдүүлнэ.	82%
13	3.1.13.Бизнесийн шударга өрсөлдөөнийг дэмжсэн, хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалсан шинэчлэлийн бодлого хэрэгжүүлнэ.	53%
14	3.1.14.Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлийг дэмжсэн бодлого, хууль, эрх зүйн орчныг тодорхой болгоно.	68%
15	3.1.15.Дотоодын давхар даатгал хөгжих, урт хугацааны даатгалын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлж, даатгалын салбарын эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог сайжруулан салбарын тогтвортой өсөлтийг бүрдүүлнэ.	30%
16	3.1.16.Төрийн худалдан авах ажиллагаагаар дамжуулан эх оронч худалдан авалтыг дэмжиж, тендер шалгаруулалтын үйл ажиллагааг хиймэл оюун ухаан, сүүлийн үеийн дэвшилтэт технологид тулгуурлан хүний оролцоог багасгана.	100%
17	3.1.17.Чөлөөт бүсүүдийн дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтын ажлыг үе шаттайгаар хийж, экспорт болон дотоодын зах зээлд чиглэсэн худалдаа, үйлчилгээ, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлж, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчдыг дэмжиж ажиллана.	35%
18	3.1.18.Хилийн боомтуудын нэвтрүүлэх хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, хөрш орнуудын хилийн боомтуудын жишигт хүргэнэ. Хилийн заставуудын барилга, объектуудыг шинэчилж чанарыг сайжруулна.	30%
19	3.1.19.Зах зээл болон байгалийн нөөц баялагт ойр, ажиллах хүчний хангалттай нөөцтэй, аж үйлдвэрийг хөгжүүлэх тааламжтай орчин бүрдсэн бүс нутгийг сонгон хилийн дагуух эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс байгуулна.	30%
20	3.1.20.Бүтээгдэхүүнээ экспортод гаргасан аж ахуйн нэгжийг тусгайлан дэмжих “Экспортын баталгааны сан” байгуулж ажиллуулна.	70%
21	3.1.21.Нийслэлээс 1000 км-ээс дээш алслагдсан бүсэд үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгжүүд 10 дахин бага буюу 1 хувийн татвар төлөх хуулийн хөнгөлөлтийг үргэлжлүүлж, орон нутагт томоохон аж ахуйн нэгж салбараа байгуулахыг санхүү, татварын бодлогоор дэмжиж, бүсийн нэмэгдэл олгоно.	100%
22	3.1.22.Хүн амын өсөлтийн бодлогын хүрээнд 3 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй гэр бүлд хүүхдийн тооноос хамаарсан татварын хөнгөлөлт үзүүлнэ.	100%
23	3.2.1.Стратегийн ач холбогдол бүхий ордуудын эдийн засгийн үр өгөөжийг дээшлүүлнэ.	45%
24	3.2.2.Томоохон ордуудыг ашиглалтад оруулж, экспортын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.	100%
25	3.2.3.Улсын төсвийн хөрөнгөөр хийгдэх геологи, судалгааны ажлыг эрчимжүүлж, эрдэс баялгийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.	64%
26	3.2.4.Үндэсний геомэдээллийн нэгдсэн санг хөгжүүлж, цахим системийг нэвтрүүлж, төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай үзүүлнэ.	80%
27	3.2.5.Өндөр технологийн түүхий эд болох газрын ховор элемент, үнэт, өнгөт, хар, холимог металл, металл бус ашигт малтмал болон газрын тосны эрэл, хайгуулын ажлын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх замаар эрдэс баялгийн нөөцийг арвижуулна.	73%
28	3.2.6.Уул уурхайн салбарын институцийг бэхжүүлж, хариуцлагатай уул уурхайг хөгжүүлж, лиценз олголтыг олон нийтэд нээлттэй болгож, хууль зөрчиж олгосон зөвшөөрлийг хүчингүй болгоно.	50%

29	3.2.7.Хүнд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, эрдэс түүхий эдийн боловсруулалтын түвшинг ахиулан, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэнэ.	32%
30	3.2.8.Дотоодын түүхий эдэд тулгуурласан газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг барьж байгуулна.	64%
31	3.2.9.Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг хэрэгжүүлж, уул уурхайгаас олох үр шимийг Баялгийн сангаар дамжуулан иргэн бүрд тэгш, шударга хүртээх тогтолцоог бүрдүүлнэ.	40%
32	3.3.1.Атрын IV аяныг хэрэгжүүлж, тариалангийн тогтвортой үйлдвэрлэлийн хөгжлийг хангаж, бүтээгдэхүүнийг экспортлох, боловсруулах хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, таримлын сэлгээ, тэжээл үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх замаар салбарын бүтээмж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлнэ.	74%
33	3.3.2.Газар тариалан, хөдөө аж ахуйн төв Дархан, Сэлэнгэ бүс нутагт агротехникийн засвар үйлчилгээний төв байгуулах ажлыг хэрэгжүүлнэ.	30%
34	3.3.3.Гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр бүрэн хангаж, махны экспортын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.	83%
35	3.3.4.Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн малын бэлчээрийн нөөцийг нэмэгдүүлэх, хамгаалах, нөхөн сэргээх, тогтвортой байдлыг хангах, малын чанар, ашиг шимийг сайжруулж, малын тоог чанарт шилжүүлж малын генийн санг хамгаалах, биотехнологийн ололтыг нэвтрүүлэх, эрчимжсэн мал аж ахуйн салбарын хөгжлийг дэмжиж, “Монгол мал-II” арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.	76%
36	3.3.5.Бэлчээрийн ашиглалт, хамгаалалт, сайжруулалтын хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, бэлчээрийн доройтол, цөлжилтийг бууруулна.	70%
37	3.3.6.Малчдыг дэмжих анхдугаар аян зохион байгуулж, мал сүргийг гэмт халдлагаас хамгаалж, хөдөө аж ахуйн гаралтай түүхий эд боловсруулах үйлдвэрийг бүсчилсэн байдлаар байгуулан нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэн экспортолж, малчид, иргэдийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.	83%
38	3.3.7.Мал аж ахуйг байгаль, цаг уурын эрсдэлээс хамгаалах, бэлэн байдлыг хангах, сумдад өвс тэжээлийн нөөц бүрдүүлэх, малчдыг өвс тэжээл нөөцлөх сүлжээг бий болгоно.	50%
39	3.3.8.Мал эмнэлгийн тогтолцооны шинэчлэлийг төгөлдөржүүлж, халдварт, гоц халдварт өвчинтэй тэмцэх, гоц халдварт өвчингүй, тайван бүсийг баталгаажуулж, мал аж ахуйн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний экспортын боломжийг нээнэ.	71%
40	3.3.9.Мал аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүнийг боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих замаар мах, ноос, ноолуур, арьс шир боловсруулах үйлдвэрийн бүтээмжийг нэмэгдүүлнэ.	45%
41	3.3.10.Мал, малын гаралтай түүхий эдийг боловсруулах байгальд ээлтэй цогцолбор байгуулж, хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, бүтээгдэхүүний экспортыг нэмэгдүүлнэ.	43%
42	3.3.11.Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, үндэсний үйлдвэрт бүтээгдэхүүнээ нийлүүлсэн малчид, тариаланчдад төрөөс урамшуулал олгоно.	90%
43	3.3.12.Хөдөө аж ахуйн тээвэр, борлуулалтын логистикийн сүлжээг байгуулж, хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний бэлтгэн нийлүүлэлтийн чанарын хяналт, баталгаажуулалтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлнэ.	60%
44	3.3.13.Жижиг, дунд үйлдвэр, бизнес эрхлэгчдэд орчин үеийн санхүүжилтийн хэлбэрүүдийг нэвтрүүлж, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг төрөөс бизнес инкубацийн үйлчилгээгээр бойжуулж, томруулах бодлого хэрэгжүүлнэ.	83%
45	3.3.14.Оюутолгой, Эрдэнэт зэрэг томоохон үйлдвэрийн захиалгат ажлыг үндэсний жижиг, дунд бизнес эрхлэгчид гүйцэтгэх боломжийг нэмэгдүүлнэ.	80%
46	3.3.15.Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурласан, байгаль орчинд ээлтэй, хүлэмжийн хий багатай ногоон төслүүдийн санхүүжилтийг нэмэгдүүлнэ.	85%
47	3.4.1.Төрөөс аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх бодлогын хүрээнд “Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төсөл-I”-ийг Хөвсгөл, Хэнтий, “Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төсөл-II”-ийг Архангай, Баян-Өлгий, Өвөрхангай, Увс, Ховд зэрэг аймагт хэрэгжүүлж, орон нутгийн иргэд, аж ахуйн нэгжийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.	33%
48	3.4.2.Түүхэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх ажлын хүрээнд “Мянганы суут хүн Чингис хаан цогцолбор”-ын ажлуудыг цогц байдлаар дуусгаж, Монголын нууц товчооны дурсгалт газруудыг хамгаалах, олон улсад сурталчлан таниулах, дэд бүтцээр холбох ажлуудыг үе шаттайгаар зохион байгуулна.	70%
49	3.4.3.Манзуширын түүхэн дурсгалт газрыг түшиглэн соёл, шашин, аялал жуулчлалын олон улсын цогцолбор байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.	30%

50	3.4.4.Аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, чанар, стандартыг сайжруулж, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэн, иргэд, жуулчдын тоог нэг саяд хүргэнэ.	80%
51	3.4.5.Монголын нүүдлийн соёлын онцлогт тохирсон үндэсний шинэлэг, сор бүтээл, брэнд бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, аялал жуулчлалыг дэмжинэ.	90%
52	3.4.6.Баян-Өлгий, Увс, Ховд, Өвөрхангай, Архангай, Баянхонгор, Өмнөговь, Дорнод, Завхан аймгуудад аялал жуулчлалын дэд бүтцийг хөгжүүлж, отоглох цэг, авто зам дагуу үйлчилгээний цогцолборуудыг байгуулна. Говийн бүсийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.	58%
53	3.4.7.Хил орчмын аялал жуулчлалыг дэмжиж, жуулчдын тоог нэмэгдүүлнэ.	90%
54	3.4.8.“Цахим Монгол” арга хэмжээний хүрээнд аялал жуулчлалын салбарт технологийн дэвшил нэвтрүүлж, гадаад сурталчилгааг өргөжүүлнэ.	70%
55	3.4.9.Аялал жуулчлалын сургалтын төв байгуулж, салбарын чадварлаг хүний нөөцийг бүрдүүлнэ.	70%
56	3.5.1.Цахилгаан, дулааны эрчим хүчний үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэн, өсөн нэмэгдэж байгаа хэрэгцээг дотоодоос бүрэн хангах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	56%
57	3.5.2.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээр дамжуулан Оросын Холбооны Улсаас Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс руу байгалийн хий дамжуулах хоолойн техник, эдийн засгийн үндэслэлийг дуусгаж, барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэх бэлтгэл хангана.	80%
58	3.5.3.Төвлөрсөн хот, сум, суурин газарт дулааны эх үүсвэр шинээр барих, өргөтгөх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, дулаан хангамжийн чанар хүртээмж, ард иргэдийн ая тухтай амьдрах нөхцөлийг сайжруулна. /Завхан, Говь- Алтай, Баянхонгор, Өвөрхангай, Архангай, Дундговь, Говьсүмбэр, Төв, Сүхбаатар, Хэнтий аймагт дулааны станц барина./	67%
59	3.5.4.Эрчим хүчний хэмнэлт, үр ашгийг дээшлүүлэх, алдагдлыг бууруулах инновац, шинэ техник технологи нэвтрүүлж, эрчим хүчний үнэ тарифыг үе шаттайгаар зах зээлийн зөв тогтолцоонд шилжүүлнэ.	63%
60	3.5.5.Бүс нутгийн эрчим хүчний сүлжээг өндөр хүчдэлийн цахилгаан дамжуулах агаарын шугамаар холбож, уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн мега төслүүдийн цахилгаан хангамжийг үе шаттайгаар шийдвэрлэж, ухаалаг систем бий болгоно. /Чойр-Сайншандын 230 км урттай 220 кВ-ын хүчдэлтэй цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станцыг барина./	27%
61	3.5.6.Сэргээгдэх эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг зохистой харьцаагаар хөгжүүлж, хүлэмжийн хийн ялгаруулалтыг бууруулах ногоон үйлдвэрлэлийн төслүүдийг хэрэгжүүлнэ. /Салхины цахилгаан станцын 15 МВт-ын хоёр, нарны цахилгаан станцын 35 МВт-ын дөрвөн төсөл хэрэгжүүлнэ./	54%
62	3.5.7.Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд үндэслэн орон нутагт хэрэгжүүлэх иргэний болон үйлдвэрлэлийн барилга байгууламжийн томоохон төслийн эрчим хүчний эх үүсвэр, шугам сүлжээ, дэд бүтцийн техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төслийг хийнэ. /Хөшигийн хөндийд баригдах бүтээн байгуулалттай холбоотой дулаан, цахилгааны эх үүсвэрүүдийг судалж, үе шаттай хэрэгжүүлнэ./	70%
63	3.6.1.Эдийн засгийн өсөлтийг хангах, экспортыг нэмэгдүүлэх зам тээврийн сүлжээг өргөжүүлнэ.	58.3%
64	3.6.2.Тээврийн ухаалаг системд суурилсан авто замын төлбөр хураах, хяналтын механизмыг бүрдүүлэх замаар авто замын сангийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэн авто замын санг бие даасан үйл ажиллагаанд шилжүүлнэ.	48.1%
65	3.6.3.Байгаль орчинд ээлтэй, эрэлтэд нийцсэн тогтвортой, хүртээмжтэй, аюулгүй тээврийн үйлчилгээг хөгжүүлнэ.	37.1%
66	3.6.4.Агаарын тээврийн либералчлалыг үргэлжлүүлж, нислэгийн тоо, чиглэлийг нэмэгдүүлэн, орон нутгийн нисэх буудлуудын ашиглалтыг сайжруулна.	36.7%
67	3.7.1.Газрын харилцаа, хот байгуулалтын хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож, хотуудын зэрэглэлийг тогтооно.	75%
68	3.7.2.“Цахим Монгол” арга хэмжээний хүрээнд олон улсын геодезийн сүлжээнд холбогдсон, байнгын ажиллагаатай станцуудаас бүрдсэн геодезийн хэмжил зүйн дэд бүтэц, хаягжилтын нэгдсэн системийг монгол орны нийт нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд байгуулж, тэдгээрийн тоон мэдээллийг түгээх тогтолцоог үе шаттайгаар бий болгоно.	53%
69	3.7.3.Хиймэл оюун ухаан болон блокчейн, мэдээллийн аюулгүй байдал, нууцлалыг хангасан технологид суурилсан газар, үл хөдлөх хөрөнгийн нэгдсэн бүртгэл, үнэлгээ, төлбөр, татвар, биржийн системийг хөгжүүлж, үйл ажиллагааг эхлүүлнэ.	53%

70	3.7.4.Хүн амын нутагшилт, суурьшлын зохистой тогтолцоонд тулгуурлан бүсчилсэн хөгжлийн бодлого, бүс нутгийн оновчтой бүтэц, хөгжлийн ирээдүйтэй сууриныг тодорхойлж, агаарын тээвэр, авто зам, төмөр замын сүлжээнд холбоно.	53%
71	3.7.5.Орхоны хөндийд шинэ хотын суурьшлын бүсийн байршлыг судалж, техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулна.	70%
72	3.7.6.Цахим эдийн засаг, үйлчилгээний салбарыг дэмжихэд шаардлагатай дэд бүтэц болох Улаанбаатар хотын дагуул хотыг барьж байгуулна.	70%
73	3.7.7.“Шинэ Зуунмод”, “Майдар” шинэ хотуудын хөгжлийн төлөвлөлтийг боловсруулж, бүтээн байгуулалтыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж эхэлнэ.	70%
74	3.7.8.Үндэсний орон сууцны нэгдсэн корпорац байгуулж, орон сууцжуулах хөтөлбөрийг бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд нийцүүлэн шинэ зохион байгуулалтаар өргөжүүлэн хэрэгжүүлнэ.	50%
75	3.7.9.Хуримтлалын нэгдсэн санг байгуулан төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлан 150 мянган өрх, айлыг орон сууцтай болоход дэмжлэг үзүүлж, орон сууцны хорооллыг барих ажлыг бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд тулгуурлан үе шаттай эхлүүлнэ.	40%
76	3.7.10.Нийгмийн даатгал төлдөг бага, дунд орлоготой иргэдийг анх удаа орон сууц худалдан авахад нь урьдчилгаа төлбөргүй, жилийн 4-6 хувийн хүүтэй орон сууцны хөнгөлөлттэй зээлд хамруулна.	90%
77	3.7.11.Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын шугам сүлжээний хүчин чадлыг үе шаттайгаар нэмэгдүүлж, ашиглалтын дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлнэ.	72%
78	3.7.12.Хот, суурины үерийн далан суваг, борооны болон хөрсний ус зайлуулах шугам сүлжээний ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.	70%
79	3.7.13.Барилгын үйлдвэрлэлд хэрэглэгдэх цемент, арматур, хавтгай шил зэрэг үндсэн нэр төрлийн материалыг эх орны эрдэс, түүхий эдээр дотооддоо үйлдвэрлэх замаар импортыг бууруулах бодлогыг хэрэгжүүлнэ.	53%
80	3.7.14.Чөлөөт бүсүүдийн хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд тодотгол хийж “Замын-Үүд” чөлөөт бүсийг байнгын үйл ажиллагаанд оруулна.	88%

4.3.АСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

д/д	Зорилт	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	4.1.1.Төрийн байгууллагын мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгжээс шаарддаг байдлыг халж, иргэд нэг удаа бүртгүүлээд төрийн цахим үйлчилгээг шуурхай авдаг болох зорилтыг бүрэн хэрэгжүүлж, “Нэг иргэн-нэг бүртгэл” арга хэмжээг үргэлжлүүлэн, төрийн цахим үйлчилгээг нэгдсэн стандартад оруулна.	70.8%
2	4.1.2.Хүний эрхийг дээдэлсэн, цахим засаглалыг дэмжсэн, технологийн аюулгүй, зохистой харилцааг зохицуулсан хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийг шинэ түвшинд гаргана.	90%
3	4.1.3.Цахим засаглалын тогтолцоог боловсронгуй болгож, технологийн дэд бүтэц, төрийн цахим үйлчилгээг нэгдсэн бодлого, төлөвлөлттэй хөгжүүлнэ.	78.6%
4	4.1.4.Төрийн үйлчилгээнд мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн дэвшил, инновац нэвтрүүлэх замаар бүтээмж, үр ашгийг дээшлүүлнэ.	57.5%
5	4.1.5.Бүх нийтийн мэдээлэл, харилцаа холбооны үйлчилгээний өсөн нэмэгдэх хэрэгцээ, шаардлагыг хангах дэд бүтцийг байгуулж, хамрах хүрээг өргөжүүлж, багтаамжийг нэмэгдүүлнэ.	65.8%
6	4.1.6.Үндэсний ашиг сонирхлыг хамгаалсан төр, иргэн, хувийн хэвшлийн мэдээллийн бүрэн бүтэн, нууцлагдсан, хүртээмжтэй байдлыг хангасан мэдээллийн аюулгүй байдлын тогтолцоог бэхжүүлж, чадавхыг нэмэгдүүлнэ.	75.7%
7	4.1.7.Бүх нийтийн харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн суурь мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлнэ.	77.1%
8	4.1.8.Төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны мэдээллийн ил тод байдлыг нэмэгдүүлж, иргэд, олон нийтийн оролцоог хангана.	66.7%
9	4.1.9.Мэдээллийн технологийн энтрепренёр, гарааны бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж, үндэсний тоон контентыг хөгжүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулна.	60%
10	4.1.10.Төрийн албаны хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн санг цалингийн нэгдсэн системтэй холбож, орон тоо, цалин хөлсний зардлын төлөвлөлт, хэрэгжилт, хяналтыг сайжруулна.	100%

11	4.2.1.Төрийн бүх шатанд байгаа авлигыг таслан зогсоох, урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлж, авлигын гэмт хэргийн хөөн хэлэлцэх хугацааг нэмэгдүүлж, төр иргэдийн мэдээлэл солилцох тогтолцоог боловсронгуй болгоно.	50%
12	4.2.2.Төрийн захиргааны байгууллагад чиг үүргийн иж бүрэн шинжилгээ хийж, чиг үүргийг оновчтой болгож, ажил үүргийн давхцалыг арилгах бодлогын шинэчлэлийг эхлүүлнэ.	86.7%
13	4.2.3.“Цахим Монгол” арга хэмжээний хүрээнд зөвшөөрлийн цахим бүртгэл, хяналтын нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлж, төрөөс олгох зөвшөөрлийн тоог цөөлж, олон шат, дамжлагыг багасгах, бизнест ээлтэй хууль, эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх, хяналт тавихтай холбоотой харилцааг боловсронгуй болгоно.	100%
14	4.2.4.Төрийн болон нийтийн өмчийн үр ашигтай, зохистой ашиглалт, хэрэглээг дэмжиж, удирдлага, зохицуулалтын тогтолцоог бүрдүүлэх замаар төрийн өмч үнэгүйдэх асуудлыг таслан зогсооно.	80%
15	4.2.5.Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, үйлчлүүлэгчийн үнэлгээ, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож, ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн алба хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.	80%
16	4.2.6.Төрийн албаны хүний нөөцийг чадавхжуулж, төрийн албан хаагчийн сургалтын байгууллагын материаллаг орчныг сайжруулж, орчин үеийн шаардлагад нийцсэн сургалтын орчин, дэд бүтэц бий болгоно.	50%
17	4.2.7.Бүх нийтэд хүний эрх, жендэрийн боловсрол олгох үндэсний тогтолцоог хөгжүүлж, жендэрийн тэгш байдлыг хангах бодлого баримтална.	71.7%
18	4.2.8.Шийдвэр гаргах түвшин дэх эмэгтэйчүүдийн төлөөллийг нэмэгдүүлж, улс төр, эдийн засаг, нийгмийн амьдралын бүх хүрээнд эмэгтэйчүүд үр дүнтэй оролцох, манлайлан ажиллах тэгш боломжоор хангана.	70%
19	4.2.9.Үндэсний стандартуудыг олон улсын түвшинд нийцүүлж шинэчилнэ.	85%
20	4.2.10.Нийгмийн зөвшилцөлд үндэслэсэн түншлэлийн хүрээнд шийдвэр гаргах бүх шатанд төр, иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжлийн холбоод, хувийн хэвшил зөвлөлдөх, санал авах, гаргасан шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавихад оролцдог оновчтой тогтолцоог бүрдүүлнэ.	65%
21	4.2.11.Гадаадад ажиллаж, амьдарч байгаа иргэдийг эх орондоо эргэн ирж ажиллах, хилийн чанадаас улс орныхоо эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд хувь нэмэр оруулах таатай нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	70%
22	4.3.1.Улсын хилийн халдашгүй дархан байдал, хил орчмын нутаг дэвсгэрийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор хилийн торон саадыг шинэчилж, хил хамгаалах албаны үйл ажиллагаанд орчин үеийн техник, технологийн дэвшлийг ашиглана. Хилчдийн нийгмийн хамгааллыг сайжруулах, хүний нөөцийг нэмэгдүүлнэ. Хилийн анги, салбаруудын автомашины парк шинэчлэлийг үе шаттайгаар хийнэ.	76%
23	4.3.2.Дэвшилтэт технологи бүхий камержуулалтын нэгдсэн системийг нэвтрүүлж, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, таслан зогсоох цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр гэмт хэрэг, зөрчлийн гаралтыг бууруулж, нийтийн хэв журам, аюулгүй байдлыг хангана.	66.7%
24	4.3.3.Эмэгтэйчүүд, хүүхэд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийг хангах түр хамгаалах байрыг байгуулж, хуульд заасны дагуу мэдээллээр хангана.	60%
25	4.3.4.Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, түүнтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.	70%
26	4.3.5.Хүүхэд, эмэгтэйчүүдийг бэлгийн мөлжлөг, хүн худалдаалах гэмт хэрэгт өртөж хохирохоос урьдчилан сэргийлэх, нөлөөллийн арга хэмжээг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлан өргөжүүлнэ.	80%
27	4.3.6.Ялын бодлогыг нийгмийн хөгжлийн чиг хандлагатай уялдуулах, ялтныг хөдөлмөрлөх нөхцөлөөр хангах замаар гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол барагдуулалтыг нэмэгдүүлнэ.	64.3%
28	4.3.7.Шүүхийн шинжилгээний үйл ажиллагаанд судалгаа, техник, технологийн ололтыг нэвтрүүлж, шүүхийн шинжилгээний байгууллагын бие даасан, хараат бус байдлыг хангана.	65%
29	4.3.8.Монгол Улсын түүх соёлд холбогдох гадаад улсад хадгалагдаж байгаа баримтыг эх нутагт нь байршуулж, үндэсний санах ой болох архивын баримтын хадгалалт, хамгаалалтын нөхцөлийг сайжруулж, архивын баримтыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулна.	86.7%

30	4.3.9.Гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний бүртгэл, мэдээлэл, хяналтын тогтолцоог боловсронгуй болгоно.	73.3%
31	4.3.10.Ачаа болон нийтийн зорчигч тээвэрлэлтийн зориулалттай тээврийн хэрэгсэл автомашины камертай байх стандартыг тогтоож, баруун гар талдаа жолооны хүрдтэй тээврийн хэрэгслийн импортыг үе шаттайгаар хязгаарлах, зам тээврийн осол, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх үр нөлөөтэй бодлогыг хэрэгжүүлэх замаар замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангаж, зам тээврийн осол, түүнээс үүдэх хор уршгийг бууруулна.	70%
32	4.3.11.Гамшгаас хамгаалах төрийн үйлчилгээг байгууллага, иргэдэд шуурхай хүргэх, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Онцгой байдлын байгууллагын техник, тоног төхөөрөмжийн стандартын түвшин, хангалтыг дээшлүүлэх, гамшгийн үеийн харилцаа холбоог сайжруулна. Цаг агаарын аюул, гамшгийн үед үзэгдэлд суурилсан амжиж анхааруулах орон нутгийн мэдээг үүсгэж, аймаг, сумын төвөөс малчдад хүргэн түгээж, бэлэн байдалд орох боломж бүрдүүлэх зорилгоор орон нутгийн мэдээлэл холбооны эргэх холбоо бүхий цогцолборуудыг эрсдэл өндөртэй бүсүүдэд байгуулна.	40%
33	4.3.12.Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тогтолцоог боловсронгуй болгож, олон улсын санхүүгийн зах зээлтэй холбогдсон санхүүгийн системийг хөгжүүлнэ.	66.7%
34	4.3.13.Иргэдийн эрүүл бүтээгдэхүүн хэрэглэх нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүйн үзүүлэлтүүдийг өндөр нарийвчлалтай тодорхойлж, хууль тогтоомж, стандартын хэрэгжилтийг эрсдэлд суурилсан хяналтаар чанд мөрдүүлнэ.	60%
35	4.3.14.Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах үүднээс стратегийн зориулалттай нөөцийн бараа, материалын нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлж, бараа материалын хадгалалт, хамгаалалтыг сайжруулж, хөргүүр бүхий автоматжуулсан махны зоорь, хүнсний бүтээгдэхүүн хадгалах зориулалт бүхий иж бүрэн механикжуулсан хүнсний агуулах, газрын тосны бүтээгдэхүүнийг хадгалах зориулалттай агуулахын цогцолбор байгуулна.	30%
36	4.3.15.Салбар дунд ашиглах “Агаарын аврах хүчин” байгуулна.	90%
37	4.3.16.Бүтээгдэхүүн үйлчилгээний чанар, хүрээлэн байгаа орчны эрүүл аюулгүй байдлыг хангахад шаардлагатай хэмжил зүйн эталоныг хөгжүүлнэ.	70%
38	4.3.17.Газрын тосны бүтээгдэхүүн, тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн хадгалалт, хамгаалалт, тээвэрлэлтийн үеийн аюулгүй байдал, хяналтыг сайжруулна.	70%
39	4.3.18.Архидан согтуурахтай хийх тэмцлийг эрчимжүүлж архинд донтох эмгэгтэй хүнд үзүүлэх эмчилгээ, үйлчилгээний үндэсний чадавхыг бэхжүүлнэ. Архидан согтуурахтай тэмцэх сангийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг авна.	100%
40	4.4.1.Орон тооны гишүүдээс бүрдсэн Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Шүүхийн сахилгын хороог байгуулах замаар шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг бэхжүүлж, иргэн, захиргааны шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг сайжруулах хууль, эрх зүй, зохион байгуулалтын цогц арга хэмжээг авна.	70%
41	4.4.2.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн хараат бус, бие даасан, ил тод байдлыг хангаж, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож Үндсэн хууль ёс, хууль дээдлэх ёс, хүний эрхийг хангах тогтолцоог боловсронгуй болгоно.	25%
42	4.4.3.Хуульчийн мэргэжлийн шалгалт, үргэлжилсэн сургалт, хууль зүйн чиглэлийн дээд боловсролын сургалтын байгууллагын хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлийг зохион байгуулах чиг үүргийг хэрэгжүүлэх, хуульчдын мэргэжлийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагыг бэхжүүлж, эдийн засаг, бизнесийн эрх зүйгээр мэргэшсэн хуульчдыг бэлтгэнэ.	65%
43	4.4.4.Эх газрын эрх зүйн бүлийн хэв шинж, философид суурилсан Монгол Улсын үндэсний язгуур ашиг сонирхолд нийцсэн, хүний эрхийг дээдэлсэн, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжсэн урт хугацааны “Эрх зүйн шинэтгэл II” арга хэмжээг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.	70%
44	4.4.5.Гэмт хэргийн хохирогч болсон хүүхэд, хүүхдийн тэтгэмж тогтоох болон газар өмчлөх эрх нь хөндөгдсөн төлбөрийн чадваргүй иргэний хууль зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	50%
45	4.4.6.Хувийн өмч, хөрөнгө оруулалт, оюуны өмчийн эрхийн хамгаалалтыг сайжруулан бизнес эрхлэх таатай орчныг бүрдүүлж, цахим гэрээ, хэлцлийн хууль,	83.3%

	эрх зүйн орчныг сайжруулан цахим орчинд хийгдсэн гэрээ, хэлцлийг шүүхэд нотлох баримтаар тооцох, шүүхийн зарим үйл ажиллагааг цахимжуулж, баялаг бүтээгч, хувийн хэвшлийг дэмжих хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно.	
46	4.4.7.Эрүүгийн хууль тогтоомжийн эрх зүйн шинэчлэлийг гүнзгийрүүлж, гэмт хэрэг, зөрчилтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх тогтолцоо, бодлого, арга барилыг боловсронгуй болгоно.	72%
47	4.4.8.Мал хулгайлах гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож, мал хулгайлах гэмт хэргийг бууруулна.	50%
48	4.4.9.Хууль тогтоомжийн төсөл санаачлах хүрээ, хязгаарыг тодорхойлж, хуулийн төслийн боловсруулалтын чанарын үр нөлөөг дээшлүүлж, хуулийн хэрэгжилтийг үнэлэх, хууль тогтоомжийг сурталчлах, эрх зүйн мэдээ, мэдээллээр хангах байнгын механизмыг бүрдүүлж, иргэдийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлнэ.	77.5%
49	4.4.10.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн бүртгэл, ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулж, төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн засаглалыг олон улсын жишигт нийцүүлэх, газрын хууль тогтоомжийг төрийн байгууламж нэгдмэл байх зарчим болон өмчийн эрх зүйд нийцүүлэн боловсронгуй болгоно.	76%
50	4.4.11.Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан иргэний шашин шүтэх, эс шүтэх эрх чөлөө, эвлэлдэн нэгдэх болон мэдээлэл авах эрхээ хэрэгжүүлэх хууль, эрх зүйн орчныг сайжруулна.	70%
51	4.4.12.Хууль сахиулах байгууллагын үйл ажиллагаанд хүний эрхэд суурилсан хандлагыг төлөвшүүлж, хүний эрхийн зөрчлийг таслан зогсоох эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.	30%
52	4.5.1.Хилийн чанадад байгаа Монгол Улсын иргэн, аж ахуйн нэгжийн хууль ёсны эрх ашгийг тууштай хамгаалж, иргэдэд үзүүлэх төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулан, цахимаар үзүүлэх үйлчилгээний тоо, төрлийг нэмэгдүүлнэ.	74.3%
53	4.5.2.Эдийн засгийн гадаад харилцаанд тэргүүлэх ач холбогдол өгч, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлан экспортыг нэмэгдүүлэх, төрөлжүүлэх, гадаад худалдаанд тулгарч байгаа хүндрэлүүдийг багасгах, хөнгөвчлөх бодлогыг үргэлжлүүлнэ.	67.5%
54	4.5.3.Гадаадын хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг тууштай хамгаалж, дэд бүтэц, уул уурхай, эрчим хүч, хүнс, хөдөө аж ахуй, аялал жуулчлал зэрэг эдийн засгийн тэргүүлэх салбар, мега төслүүдэд гадаадын хөрөнгө оруулалт татах, хөнгөлөлттэй зээл, буцалтгүй тусламж авахад дэмжлэг үзүүлнэ.	76%
55	4.5.4.Оросын Холбооны Улс, Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улстай иж бүрэн стратегийн түншлэлийн харилцааны хүрээнд улс төр, эдийн засаг, батлан хамгаалах, худалдаа, соёл, хүмүүнлэг зэрэг бүх салбарт хамтын ажиллагаагаа гүнзгийрүүлэн хөгжүүлнэ.	56%
56	4.5.5.Америкийн Нэгдсэн Улс, Япон, Европын Холбоо, Энэтхэг, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Турк зэрэг өрнө, дорнын улс, холбоотой “гуравдагч хөрш”-ийн бодлогын хүрээнд түншлэлийн харилцааг өргөжүүлэн, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг бэхжүүлж, бусад улстай харилцан ашигтай хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх чиглэлээр идэвхтэй ажиллана.	82.7%
57	4.5.6.Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний системийн байгууллагууд, олон улсын болон бүс нутгийн түвшинд хамтын ажиллагааг идэвхтэй үргэлжлүүлж, тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.	86.3%
58	4.5.7.Монгол Улсын гадаад бодлого, харилцааны нэгдмэл байдлыг хангах, залгамж чанарыг хадгалах, төр, засгийн байгууллагын гадаад харилцааг нэгдсэн байдлаар зохицуулах хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно.	30%
59	4.5.8.Улс төр, эдийн засгийн харилцааны түвшин, ач холбогдол, тухайн улсад оршин суугаа монгол иргэд болон харилцан зорчиж байгаа иргэдийн тоо зэргийг харгалзан Дипломат төлөөлөгчийн газруудын байршил, бүтэц, орон тоог оновчтой болгоно.	85%
60	4.5.9.Дипломат албанд сахилга, хариуцлагыг эрс нэмэгдүүлж, хар тамхи тээвэрлэх болон хууль бус бусад аливаа үйлдлийг таслан зогсооно.	70%
61	4.5.10.Монгол Улсын түүх, соёл, өв уламжлал, үнэт зүйлсээ олон улсад сурталчлах, таниулах “Монгол Үндэстний үнэлэмж” арга хэмжээ, хилийн чанадад байгаа иргэд монгол хэл, соёл, өв уламжлал, үнэт зүйлсээ хадгалан тээх “Дэлхийн Монголчууд II” арга хэмжээг төлөвлөн боловсруулж хэрэгжүүлнэ.	100%

62	4.6.1.Хугацаат цэргийн алба хаасан иргэдэд төрийн албанд орох, шатлан дэвших, сурч боловсрох, хөдөлмөр эрхлэх, нийгмийн халамж хүртэх давуу эрх олгох эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгоно.	80%
63	4.6.2.Зэвсэгт хүчний байгуулалтыг 2024 он хүртэл хөгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг батлуулж хэрэгжүүлэн мэргэжлийн цэрэгт суурилсан чадварлаг зэвсэгт хүчнийг бэхжүүлнэ.	73.3%
64	4.6.3.Орон нутгийн хамгаалалтын тогтолцоог бүрдүүлж, дайчилгааны төлөвлөлтийг шинэчилнэ.	90%
65	4.6.4.Зэвсэгт хүчний бүтцэд барилга-инженерийн, кибер аюулгүй байдлын болон тусгай хүчний цэргийг байгуулна.	65%
66	4.6.5.Зэвсэгт хүчнийг орчин үеийн зэвсэглэл, цэргийн техникээр хангах бодлогыг дэс дараатайгаар хэрэгжүүлнэ.	нууцаар
67	4.6.6.Батлан хамгаалах гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлж, зэвсэгт хүчнийг олон улсын энхийг дэмжих ажиллагаанд оролцох оролцоог нэмэгдүүлнэ.	85%
68	4.6.7.Цэргийн шинжлэх ухаан, батлан хамгаалах аж үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, цэргийн зориулалттай зарим төрлийн бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэнэ.	33.3%
69	4.6.8."Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх арга хэмжээ"-ийг хэрэгжүүлж, "Оюутан-цэрэг" сургалтад суралцагчдын тоог нэмэгдүүлнэ.	73.3%
70	4.6.9.Цэргийн хугацаат болон гэрээт алба хаагчдын алба хаах хугацаанд амьдрах, ажиллах нөхцөлийг сайжруулна.	72%

5.НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

д/д	Зорилт	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	5.1.1.Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлыг 80 хувь хүртэл бууруулж, бусад томоохон хот, суурин газрын агаарын бохирдлын асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.	37.5%
2	5.1.2.Хөвсгөл нуурын экосистемийн бохирдлын эрсдэлийн судалгаа хийж, нуурт живсэн машин техникийг татаж гаргах ажлыг олон улсын байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулна.	50%
3	5.1.3.Усны нөөцийг бохирдол, хомсдолоос сэргийлэх нэгдсэн менежментийг хэрэгжүүлж, нийслэлийн цэвэр усны хангамжийн асуудлыг бүрэн шийдвэрлэж, цэвэрлэсэн болон саарал усыг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ашиглана.	73.3%
4	5.1.4.Гэр хороолол болон аялал жуулчлалын бүсэд "Эко жорлон" арга хэмжээг хэрэгжүүлж, хөрсний бохирдлыг бууруулна.	66.6%
5	5.1.5.Ойгоор бүрхэгдсэн талбайн хэмжээг 8.6 хувьд хүргэж, мод тарьж ногоон хөгжилд хувь нэмэр оруулсан иргэд, аж ахуйн нэгжид мөнгөн урамшуулал олгох хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	65%
6	5.1.6.Цэнгэг усны нөөц, гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 55 хувийг улсын тусгай хамгаалалтад авна.	35%
7	5.1.7.Ховор амьтан, ургамлыг зориудаар өсгөн үржүүлж, ашиглалтын нөөц бий болгоно.	83.3%
8	5.1.8.Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдэрч, олон жил орхигдсон 8 мянган га талбайг нөхөн сэргээнэ.	90%
9	5.1.9.Байгальд ээлтэй, нөөцийн хэмнэлттэй, үр ашигтай хэрэглээ, үйлдвэрлэлийг дэмжиж, хог хаягдлыг дахин боловсруулж, эрчим хүч үйлдвэрлэх, аюултай хог хаягдлыг боловсруулах үйлдвэр байгуулна.	75%
10	5.1.10.Туул голын сав газраас түгээмэл тархацтай ашигт малтмал олборлохыг таслан зогсоож, нөхөн сэргээлт хийж, усны түвшинг нэмэгдүүлнэ.	50%
11	5.1.11."Хөх морь" төслийн хүрээнд гадаргын усны хуримтлал бий болгон усан хангамжийг нэмэгдүүлэх Орхон- Онги, Хэрлэн-Тоонот төслийн техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төслийг боловсруулан төслийн байгууламжийн ажлыг эхлүүлнэ.	60%
12	5.1.12.Уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах, дасан зохицох, бүтээмжтэй, хүртээмжтэй ногоон хөгжлийн бодлого хэрэгжүүлж, хүлэмжийн хийн ялгарлыг 12.3 хувиар бууруулна.	62.5%

6.НИЙСЛЭЛ БА БУС, ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

д/д	Зорилт	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	6.1.1.Улаанбаатар хотын хөгжлийн төлөвлөгөөг “Алсын хараа-2050” урт хугацааны бодлогын баримт бичгийг үндэслэн 20 жилээр төлөвлөнө.	0%
2	6.1.2.Улаанбаатар хотын гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийн төслүүдийг эрчимжүүлж, соёл, боловсрол, худалдаа үйлчилгээ, орон сууц, нийгмийн болон инженерийн дэд бүтцийн хангамж бүхий Баянхошуу, Сэлбэ, Дамбадаржаа, Дэнжийн 1000, Толгойт, Шархад, Дарь-Эх дэд төвүүдийг шинээр байгуулна.	35%
3	6.1.3.Хотыг дахин хөгжүүлэх төслийн хүрээнд орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлж, гэр хорооллын газрыг шинэчлэн зохион байгуулж, ногоон орон сууц, шинэ суурьшлын бүсийн бүтээн байгуулалтын ажлыг эрчимжүүлнэ.	64%
4	6.1.4.Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлыг бууруулах бодлогын арга хэмжээний хүрээнд сайжруулсан түлшний 2 дахь үйлдвэрийг байгуулна.	95%
5	6.1.5.Нийтийн тээврийн үйлчилгээнд зорчигчдын ая тухтай зорчих нөхцөлийг хангасан ухаалаг, эко, цахилгаан хөдөлгүүрт дан болон давхар автобус, цахилгаан соронзон болон дүүжин замын тээврийн хэрэгслийг хэрэглээнд үе шаттайгаар нэвтрүүлнэ.	16.6%
6	6.1.6.Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний нягтралыг сарниулж, ачааллыг тэнцвэржүүлсэн, тээврийн эрэлтэд нийцсэн авто замын сүлжээг бий болгож, түгжрэлийг бууруулна.	70%
7	6.1.7.Олон улсын стандартад нийцсэн явган хүний болон унадаг дугуйн зам, хүүхдийн тоглоомын талбай, ногоон байгууламж барьж байгуулан, тоосжилтыг 50 хувь бууруулна.	100%
8	6.1.8.Улаанбаатар хотын ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлж, дүүрэг бүрд цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулна. Туул, Сэлбэ, Дунд голын урсацын тохируулга хийж, голуудын орчинд олон нийтийн соёл, амралтын тохилог орчныг бүрдүүлнэ.	70%
9	6.1.9.Хог хаягдлын менежментийг сайжруулж, гэр хорооллын айл өрхийг үнс хадгалах зориулалтын савтай болгож, дахин боловсруулах бүх төрлийн үйлдвэрийг байгуулна.	95%
10	6.1.10.Улаанбаатар хотын цэвэр усны шинэ эх үүсвэрийг бий болгож, “Төв цэвэрлэх байгууламж”-ийг шинээр барьж ашиглалтад оруулан, тус цэвэрлэх байгууламжаар цэвэрлэгдсэн усыг дулааны III, IV цахилгаан станцын технологийн хэрэгцээнд ашиглана. Монгол Улсад мөрдөгдөж байгаа стандартад нийцсэн бие даасан цэвэрлэх байгууламж бүхий ноолуурын үйлдвэрүүдээс бусдыг хотоос гаргаж, Ус сувгийн удирдах газрын харьяа урьдчилсан цэвэрлэх байгууламж Харгиаг татан буулгана.	63.3%
11	6.1.11.Дагуул хотуудад дэвшилтэт технологи бүхий үйлдвэрлэл, технологийн паркуудыг байгуулж, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.	55%
12	6.1.12.Богдхан төмөр замын төслийг түшиглэн “Хөгжлийн алтан тойрог” байгуулах техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулна.	100%
13	6.1.13.Нийслэлийн ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын аюулгүй, найдвартай зорчих “Сургуулийн автобус” төслийг үргэлжлүүлнэ.	100%
14	6.2.1.Төвлөрлийг сааруулах бодлогыг Улаанбаатар хотын удирдлагатай хамтарч үндэсний хэмжээнд цогц байдлаар хэрэгжүүлнэ.	70%
15	6.2.2.Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалыг шинэчлэн боловсруулж, эдийн засгийн төрөлжилт, дагалт, хоршилт бүхий ногоон үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, бүс нутгийн эдийн засгийн интеграцад нэгдэх суурь нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	43.3%
16	6.2.3.Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн дагуу аймгийн төвийн статусын асуудлыг тодорхой болгоно.	0%
17	6.2.4.Дархан, Эрдэнэт зэрэг улсын зэрэглэлтэй хот байгуулах болон аймгийн төвүүдийг хот болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	0%
18	6.2.5.Бүсийн хөгжлийн бодлоготой уялдуулан татварын шаталсан тогтолцоог хөгжүүлж, орон нутагт томоохон аж ахуйн нэгж салбараа байгуулахыг бодлогоор дэмжинэ.	70%
19	6.2.6.Орон нутгийн хөгжлийн сангийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж, тус сангийн үйл ажиллагаа, үр дүнг үнэлж дүгнэх, ил тод байдлыг сайжруулах, олон нийт оролцох, мэдээлэл хүргэх дэвшилтэт арга хэлбэрийг нэвтрүүлнэ.	90%

20	6.2.7.Аймгуудад эхний ээлжийн инженерийн шугам сүлжээний төв магистраль шугамыг шинэчлэх, шинээр барих, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, “Сумын хөгжил” арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.	70%
21	6.2.8.Инженерийн хангамжтай орон сууц болон хувийн сууцны хангамжийг нэмэгдүүлж, иргэдийн амьдралын чанарыг дээшлүүлнэ.	70%
22	6.2.9.Орон нутгийн нүүрсний уурхайг түшиглэн сайжруулсан шахмал түлшний үйлдвэр байгуулна. Аймгийн төвүүдийн гэр хорооллын айл өрхүүдийг ухаалаг тоолуурт шилжүүлж, цахилгааны шөнийн тарифын хөнгөлөлтийг үзүүлж, агаарын бохирдлыг бууруулна.	100%
23	6.2.10.Аймаг, сумын төвүүдийн хог хаягдлын асуудлыг шийдвэрлэж, хог боловсруулах үйлдвэрийг үе шаттайгаар байгуулна.	50%
24	6.2.11.Хувийн хэвшлийн санаачилгыг дэмжих замаар сумдын халуун усны болон нийтийн ахуйн үйлчилгээг сайжруулна.	50%
25	6.2.12.Сум, орон нутагт ажиллахаар анх удаа очиж байгаа багш, эмч, төрийн албан хаагчдыг орон байраар түр хангах цогц арга хэмжээг төвлөрлийг сааруулах бодлогын хүрээнд авч хэрэгжүүлнэ.	70%
26	6.2.13.Түүхий эдийн нөөцөд тулгуурлан орон нутгийн онцлогт тохирсон ажлын байр нэмэгдүүлэх, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.	70%
27	6.2.14.Хөдөө орон нутгийн жижиг, дунд үйлдвэр, аж ахуй эрхлэгчдийн худалдаа, борлуулалтыг дэмжих дэд бүтцийг бий болгон бизнес эрхлэх нэн таатай орчныг бий болгоно.	60%

---oOo---

“МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2020-2024 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨР”-ӨӨС 2023 ОНЫ БАЙДЛААР 0-30 ХУВИЙН ХЭРЭГЖИЛТТЭЙ 218 АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЖАГСААЛТ

Нэг.“Тухайн зорилт арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж дуусаад боловсруулалтын шатанд байгаа” буюу 30 хувийн хэрэгжилттэй **153** арга хэмжээ

1.“КОВИД-19” ХАЛДВАРТ ЦАР ТАХЛААС ҮҮДЭЛТЭЙ ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГМИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	1.1.3.2.Шаардлагатай аймгуудад зоонозын өвчин судлалын төв, хил дагуух боомтод тандалтын нэгж байгуулна.	30%
2	1.1.10.2.Сангийн яамны эзэмшиж байгаа давуу эрхийн ипотекийн зээлээр баталгаажсан бондыг Монголбанк болон бусад санхүүгийн байгууллагад хямдруулан эсвэл нэрлэсэн үнээр худалдаж, Засгийн газрын санхүүгийн эх үүсвэр, нөөцийг нэмэгдүүлнэ.	30%
3	1.1.10.3.Улсын төсөв, Засгийн газрын дотоод үнэт цаасны эх үүсвэр, гадаад хөнгөлөлттэй зээлээс Засгийн газрын тусгай сан, төрийн өмчит хуулийн этгээдүүдэд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй олгосон өр авлагыг барагдуулна.	30%
4	1.1.10.4.Анод, Зоос банкуудын эрх хүлээн авагчдаас авах төрийн байгууллагуудын авлагыг Монголбанканд шилжүүлнэ.	30%

2.ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	2.1.2.2.Д вирустэй иргэдийг эмчилгээнд хамруулна.	30%
2	2.1.3.1. Эрхтэн шилжүүлэн суулгах төв байгуулна.	30%
3	2.1.3.2. Зүрх судасны төв байгуулна.	30%
4	2.1.3.4.Геронтологийн төвийн барилгын ажлыг дуусгаж, ашиглалтад оруулна.	30%
5	2.1.3.8.Баянзүрх дүүрэгт 300 ортой эмнэлэг барина.	30%
6	2.1.4.1.орон нутагт шаардлагатай газарт яаралтай тусламжийн цэг байгуулна.	30%
7	2.1.4.3.яаралтай тусламж үйлчилгээнд агаарын үйлчилгээг /нисдэг тэрэг/ нэвтрүүлнэ.	30%
8	2.1.5.2.Монгол Улсын хэмжээнд мөрдөх заавал хийх дархлаажуулалтын үндэсний товлолыг шинэчлэн батлуулна.	30%
9	2.1.5.5.Нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоог бэхжүүлэхэд шаардлагатай дүрэм, стандартуудыг шинэчлэнэ.	30%
10	2.1.5.6.Тамхины хяналтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна.	30%
11	2.1.5.7.Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтаар хангах лавлагаа төвийн чадавхыг нэмэгдүүлж, аймаг, дүүрэгт нийгмийн эрүүл мэндийн төв байгуулна.	30%
12	2.1.7.1.Эрүүл мэндийн даатгалын эрсдэлийн сан байгуулна.	30%
13	2.1.7.2.Төр хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагад Улсын төсөв (ЭМДС)-гаас амбулатори, өдрийн эмчилгээ, оношилгоонд олгох санхүүжилтийн ялгааг арилгана.	30%
14	2.1.7.3. Урт хугацааны тусламж, үйлчилгээний загвар гаргаж, хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагуудаар гүйцэтгүүлэн Улсын төсөв (ЭМДС)-гаас санхүүжүүлнэ.	30%
15	2.1.7.6.Санхүүжилтийн гүйцэтгэл, удирдлагын хагас бие даасан байдалтай уялдуулан эрүүл мэндийн байгууллагуудын хөгжлийн төлөвлөлтийг хэрэгжүүлнэ.	30%
16	2.1.7.7.Эрүүл мэндийн үндэсний тооцоо болон тусламж, үйлчилгээний тариф тогтооход ашиглах зорилгоор тусламж, үйлчилгээний өртгийн бүртгэлийн цахим тогтолцоог эрүүл мэндийн байгууллагуудад нэвтрүүлнэ.	30%

17	2.1.10.1.Эрүүл мэндийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, батлуулна.	30%
18	2.1.11.2.Ховд аймгийн бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвийн барилгын өргөтгөл барина.	30%
19	2.2.2.3.Үндэсний уламжлалт спортоор олон улсын спортын наадмын брэнд бий болгоно.	30%
20	2.2.3.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд зориулсан тусгай тоноглол бүхий спорт цогцолбор байгуулна.	30%
21	2.3.1.2.Хүүхэд харах үйлчилгээний тухай хуульд өөрчлөлт оруулж, бага насны хүүхдийн хөгжлийг дэмжих хөтөлбөрийг батлан хэрэгжүүлж, хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.	30%
22	2.3.4.1.Боловсролын сургалтын хөтөлбөрт дүн шинжилгээ хийж, үзэл баримтлал боловсруулан түүнийг сургалтын хөтөлбөрт тусгана.	30%
23	2.3.5.6.Судалгааны үр дүнд бий болсон олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн эрдэм шинжилгээний өгүүлэл, бүтээл, патент бүрийг урамшуулах тогтолцоог бий болгож, шинэ мэдлэг, патентыг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэн эдийн засгийн эргэлтэд оруулна.	30%
24	2.3.6.1."Боловсролын зээлийн сан"-г орлогын олон талт эх үүсвэр бүхий "Боловсролын хөгжлийн сан" болгож оюутныг дэмжсэн үндэсний тэтгэлэгт хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.	30%
25	2.3.7.1.Бүсийн төв, орон нутаг дахь их сургуулийн хотхоны бүтээн байгуулалтын ажлыг үе шаттай хийнэ. (Дархан, Сэлэнгэ, Орхон, Багануур, Дорнод, Ховд, Завхан)	30%
26	2.3.9.5.Тусгай цэцэрлэг, сургуулийн барилгыг өргөтгөх, шинэчлэх, тавилга хэрэгсэл, техник, тоног төхөөрөмжөөр хангана.	30%
27	2.3.10.2.Ерөнхий боловсролын сургуулийн "Үдийн цай" арга хэмжээг "Үдийн хоол" болгоно.	30%
28	2.3.10.4.Цэцэрлэгийн хүүхдийн хоолны зардлыг 2 дахин нэмэгдүүлж, төр, эцэг эх, асран хамгаалагч хамтран хариуцах зарчмаар хэрэгжүүлнэ.	30%
29	2.3.12.9.Цахим бичвэр, цахим хэл шинжлэлийг хөгжүүлэх ажлыг үе шаттай зохион байгуулна.	30%
30	2.4.2.1.Шинжлэх ухааны паркийн эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, парк байгуулах ажлыг үе шаттай зохион байгуулна.	30%
31	2.5.1.3.Хувийн тэтгэврийн нэмэлт даатгалыг нэвтрүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.	30%
32	2.5.3.1.Хуримтлалын нэгдсэн сан бий болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.	30%
33	2.5.4.1.Хөдөлмөрийн зах зээл, ажилгүйдлийн даатгалын эрх зүйн орчныг шинэчилж, үр дүнд суурилсан санхүүжилтийн тогтолцоог нэвтрүүлнэ.	30%
34	2.5.7.1.Нийгмийн халамжийг зорилтот бүлэгт чиглүүлэх, халамжийн мөнгөн дүнг нэмэгдүүлэх, орчин үеийн стандартыг нэвтрүүлэх зорилгоор эрх зүйн шинэчлэл хийж, хэрэгжүүлнэ.	30%
35	2.5.8.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг нийгмийн амьдралд саадгүй оролцох, хүртээмжийг сайжруулах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.	30%
36	2.5.8.8.Хүүхдийн амралт, чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх хөгжлийн үйлчилгээг хүүхдийн зуслангийн үйл ажиллагаанд нэвтрүүлнэ.	30%
37	2.5.8.9.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийг хангаж, нийгмийн амьдралд хэвийн оролцох боломжийг бүрдүүлж, олон улсын жишигт нийцсэн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.	30%
38	2.5.11.2.Мэргэжлийн болон техникийн боловсролын сургалтын байгууллагыг НОГООН ХӨГЖИЛ-ийн үзэл баримтлалд тулгуурлан санхүүгийн олон эх үүсвэртэй болгож салбарын хэрэгцээнд нийцүүлэн төрөлжсөн салбар дундын үйлдвэрлэл, дадлагын баазыг байгуулж, шинэ хотхоныг бий болгоно.	30%
39	2.5.14.1.Эдийн засгийн загварчлалд суурилсан бүтээн байгуулалт, салбар дундын зохицуулалтыг бий болгож, тогтолцоог хөгжүүлнэ.	30%
40	2.5.15.1.Гадаадад ажиллаж, амьдарч, сурч байгаа иргэдийн эх орондоо эргэн ирж, хөдөлмөр эрхлэхэд дэмжлэг үзүүлэх эрхзүйн үндсийг бүрдүүлнэ.	30%
41	2.5.15.2.Гадаадад ажиллаж, амьдарч, сурч байгаа иргэдийн эх орондоо эргэн ирж ажиллах, тэдний үр чадварыг нутагшуулахыг бодлогоор дэмжих хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, гадаад хөдөлмөр зуучлалын бирж байгуулна.	30%
42	2.6.1.2.Байгалийн түүхийн шинэ музей	30%
43	2.6.1.4.Үндэсний урлагийн их театрын шинэ барилга	30%
44	2.6.1.7.Хүүхдийн номын сан, хүүхэлдэйн театр	30%
45	2.6.2.5."Монгол өв ба дэлхий дахин" олон улсын арга хэмжээ. "Монгол өв ба дэлхий дахин" дунд хугацааны бодлогын баримт бичиг батлуулж, хэрэгжүүлнэ.	30%

46	2.6.3.7.Хууль сахиулах байгууллагад соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг зөрчилтэй тэмцэх нэгж байгуулж, чадавхийг бэхжүүлнэ.	30%
----	--	-----

3.ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	3.1.6.1.Санхүүгийн хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах хуулийн төслийг боловсруулж УИХ-аар хэлэлцүүлэн батлуулна.	30%
2	3.1.13.6.“Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах үндэсний хөтөлбөр III” боловсруулна.	30%
3	3.1.15.1.Даатгалын салбарын эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох хүрээнд Даатгалын тухай, Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн тухай, Жолоочийн даатгалын тухай зэрэг хууль тогтоомж болон холбогдох дүрэм, журамд өөрчлөлт оруулна.	30%
4	3.1.17.2.Бүсийн болон аймаг, сумын доторх цахилгаан хангамжийг өргөтгөнө (Сэлэнгэ, Алтанбулаг) (Батлагдсан зураг төсөвтэй)	30%
5	3.1.17.4.Хил гаалийн шалган нэвтрүүлэх цогцолборын барилгын ажлыг хийлгэнэ	30%
6	3.1.17.5.Худалдаа, тээвэр ложистик, гаалийн хяналтын талбай барьж байгуулна	30%
7	3.1.18.1.Хилийн боомтуудын нэвтрүүлэх хүчин чадлыг үе шаттайгаар нэмэгдүүлж сайжруулна.	30%
8	3.1.19.1.“Замын-Үүд” чөлөөт бүсэд гадаад дотоодын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, экспортод чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулах аж ахуй нэгжүүдийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг сайжруулна.	30%
9	3.2.1.4.Багануур, Шивээ-Овоогийн нүүрсний уурхайд өргөтгөл хийж, олборлолтын хүчин чадлыг нэмэгдүүлж өртөг, зардлыг бууруулна.	30%
10	3.2.3.6.Бүс нутаг болон хотуудын геоэкологи, гидрогеологи, геотермийн судалгааны ажил хийнэ.	30%
11	3.2.3.7.Геологийн өв, тулгуур зүсэлт, онцлог тогтоц, тектоник, минерагенийн болон геохими, геофизик, энергийн түүхий эдийн хэтийн төлөвийн сэдэвчилсэн судалгааны ажил хийнэ.	30%
12	3.2.5.1.Газрын ховор элемент болонөндөр технологийн түүхий эдийн суурь судалгааны ажил хийх, хэтийн төлөвийн үнэлгээ өгнө.	30%
13	3.2.6.2.Уул уурхайн салбарын судалгаа шинжилгээний байгууллагыг нэгдсэн зохион байгуулалтад оруулах асуудлын хүрээнд яамны харьяанд аж ахуйн тооцоот газрыг бий болгоно.	30%
14	3.2.7.1.Дархан-Сэлэнгийн бүсэд хар төмөрлөгийн цогцолборыг дэд бүтцийн хамт байгуулна.	30%
15	3.2.7.4.“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ыг түшиглэн “Уул уурхай- металлурги-химийн үйлдвэрийн цогцолбор” үйлдвэрлэл, технологийн парк байгуулна.	30%
16	3.2.7.6.“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын ҮТП байгуулах ажлын хүрээнд Исэлдсэн хүдрийг нуруулдан уусгах үйлдвэр байгуулна.	30%
17	3.2.8.3.1.Дорноговь аймгийн Алтанширээ сумын нутагт дотоодын түүхий эдэд тулгуурласан газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг барьж байгуулна.	30%
18	3.2.8.3.5.Экологийн өндөр ангилал бүхий Евро-5 стандартын шатахууны хэрэглээг нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулна	30%
19	3.2.8.3.6.Баруун бүсийн шатахууны хэрэглээний тодорхой хувийг хангах зорилгоор Ховд аймагт хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтаар бага оврын газрын тосны бүтээгдэхүүний үйлдвэр байгуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.	30%
20	3.2.8.3.7. Газрын тосны төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой компани байгуулах эрх зүйн орчин бүрдүүлэх ажлыг зохион байгуулж, Газрын тосны судалгаа, шинжилгээ, хайгуул, ашиглалт, боловсруулалт, хангамжийн цогц үйл ажиллагаа явуулах төрийн өмчит Үндэсний компани байгуулна.	30%
21	3.2.9.1.Ирээдүйн санд орлого төвлөрүүлж, хуримтлалыг оновчтой удирдан арвижуулж, эрдэс баялгийн өгөөжийг өнөө ба хойч үеийн иргэдэд тэгш хүртээнэ.	30%
22	3.3.1.2.Баруун, зүүн бүсэд улаанбуудайн элеватор байгуулах замаар газар тариалангийн үр ашгийг сайжруулна.	30%
23	3.3.2.1.Сэлэнгэ аймгийн Сант суман дахь Хөдөө аж ахуйн сургалт үйлдвэрлэлийн баазыг өргөтгөн хөгжүүлж, газар тариалангийн бүсэд эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх малчид, тариаланчдыг сургах, давтан сургах, залуу тариаланч, малчдыг бэлтгэх "Илгээлтийн эзэн"-аяныг өрнүүлнэ.	30%
24	3.3.10.2.Шинэ Ховд үйлдвэрлэл, технологийн паркийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.	30%

25	3.4.1.2."Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төсөл-2"-ийг Баян-Өлгий, Увс, Ховд аймагт хэрэгжүүлнэ /2021-2027/.	30%
26	3.4.3.1.Манзуширын түүхэн дурсгалт газрыг түшиглэн соёл, шашин, аялал жуулчлалын олон улсын цогцолбор байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.	30%
27	3.4.6.4.Монголын говьд шинжлэх ухаан, тусгай сонирхлын аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх MARS-V төслийг хэрэгжүүлнэ. /Survival буюу даван туулж, тэсэж гарах чадвар олгох мэргэжлийнхэн болон сонирхогчдод зориулсан MARS-V академи байгуулах/.	30%
28	3.5.1.2.Эрдэнэбүрэнгийн 90 МВт-ын усан цахилгаан станцын барилга угсралтын ажлыг эхлүүлнэ.	30%
29	3.5.1.4.Тавантолгойн 450 МВт-ын цахилгаан станц, холбогдох дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтыг эхлүүлнэ.	30%
30	3.5.1.8.Дулааны хоёрдугаар цахилгаан станцын дэд бүтцийг түшиглэн хийн цахилгаан станцын ажлыг эхлүүлнэ.	30%
31	3.5.3.6.Орон нутгийн дулааны станцын өргөтгөл, шинэчлэл болон эрчим хүчний эх үүсвэрийн ТЭЗҮ, зураг төсөл боловсруулна /Багануур дүүрэг, Хөвсгөл аймаг Хатгал, Өвөрхангай аймаг Баянтээг/.	30%
32	3.5.5.1.Чойр-Сайншанд 230 км урттай 220 кВ-ын хүчдэлтэй цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станц барина.	30%
33	3.5.5.2.Эрдэнэбүрэн-Мянгад-Улиастайн 220 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станц барина.	30%
34	3.5.5.6.Цахилгаан дамжуулах шугам сүлжээний ТЭЗҮ, зураг төсөл боловсруулна /Мандалговь-Арвайхээр, Багануур- Чойр, Багануур-Чингис-Чойбалсан, Багануур-Налайх- Сонгино, Сайншанд-Цагаансуварга, 220 кВ-ын Оюут дэд станц, Дархан-Сонгино, шинээр барих 110 кВ-ын дэд станцууд/.	30%
35	3.5.6.3.Нарны эрчим хүчийг дулаан хангамжийн эх үүсвэрт ашиглах технологийг судлах, нэвтрүүлэх загвар төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.	30%
36	3.5.6.4.Төвийн бүсэд усан цэнэгт цахилгаан станц барих ТЭЗҮ, барилга угсралтын ажил эхлүүлнэ.	30%
37	3.6.1.1.4.Дорнод аймгийн Хөөт-Чойбалсан чиглэлийн 192 км төмөр замын төслийг эхлүүлнэ.	30%
38	3.6.1.1.5.Дорнод аймгийн Хөөт-Бичигт чиглэлийн 234.1 км төмөр замын төслийг эхлүүлнэ.	30%
39	3.6.1.3.3. Төмөр замын хөдөлгөөний нэгдсэн удирдлагын төвийн барилга барих төсөл.	30%
40	3.6.1.4.2.Дархан-Алтанбулаг чиглэлийн 113 км авто авто замыг 4 эгнээ болгон өргөтгөн шинэчилнэ.	30%
41	3.6.1.4.3.Налайх- Төв аймгийн Баян сум чиглэлийн 58 км авто замыг 4 эгнээ болгон өргөтгөн шинэчилнэ.	30%
42	3.6.1.6.1.Дорнод аймгийн Чойбалсан хотыг Хавиргын боомттой холбох 124.5 км хатуу хучилттай авто замыг барина.	30%
43	3.6.1.6.3.Өмнөговь аймгийн Ханхонгор сумын Тавантолгой- Барууннаран чиглэлийн 32 км авто замын төгсгөлөөс "Цагаандэл уул" хилийн боомт хүртэлх 270 км тусгай зориулалтын авто замыг барина	30%
44	3.6.1.7.1.Дорнод аймгийн Чойбалсан хотыг Хавиргын боомттой холбох 124.5 км хатуу хучилттай авто замыг барина.	30%
45	3.6.1.8.13.Сүхбаатар аймгийн Баруун-Урт-Арбулаг чиглэлийн 60 км хатуу хучилттай авто замыг барина.	30%
46	3.6.1.8.17.Ховд-Улаангом чиглэлийн 163.3 км хатуу хучилттай авто замыг барина /Ховд, Увс аймаг/.	30%
47	3.6.1.9.Эдийн засгийн үр ашигтай, хөдөө аж ахуйн тээвэрлэлтийг дэмжсэн "Нутгийн зам төсөл"-ийг хэрэгжүүлнэ.	30%
48	3.6.1.10.6.Завхан аймгийн Улиастай сумын Богд Чигэстэйн голын 290.03 у/м төмөр бетон гүүрийг барина.	30%
49	3.6.1.10.10.Говь-Алтай аймгийн Жаргалант сумын Завхан голын төмөр бетон гүүр.	30%
50	3.6.2.2.1.Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр сумын Онгийн голын 166 у/м төмөр бетон гүүр.	30%
51	3.6.2.2.5.Дорнод аймгийн Хэрлэн сумын Хэрлэн голын төмөр бетон гүүрийн их засвар, 264 у/м.	30%
52	3.6.2.2.7.Өвөрхангай аймгийн Хархорин сумын Орхоны голын 290 у/м төмөр бетон гүүр.	30%

53	3.6.2.2.8.Архангай аймгийн Тариат сумын Гичгэнийн голын 90 у/м төмөр бетон гүүр	30%
54	3.6.2.2.12.Чойр, Даланзадгад, Түмэнцогт, Хяргас нуур орчинд төлбөр авах цэг байгуулна.	30%
55	3.6.3.2.2.Улаанбаатар хотын баруун зүүн хэсэгт төрөлжсөн тээвэр, логистикийн төвийг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд байгуулж, хөгжүүлнэ.	30%
56	3.6.3.3.Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Тяньжин хотын Дуньзян боомтод олон улсын тээвэр, логистикийн төвийн төслийг эхлүүлнэ.	30%
57	3.6.4.1.3.Бүсийн нислэгийн хөдөлгөөний төвийг барьж, дуусган ашиглалтад оруулна.	30%
58	3.6.4.2.4.Увс аймгийн “Дэглий цагаан” нисэх буудлын хөөрч буух зурвасын хүчин чадлыг олон улсын 4С ангиллын болгох төслийг хэрэгжүүлнэ.	30%
59	3.7.1.5.Орон сууцны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцүүлж батлуулна.	30%
60	3.7.2.2.Навигацын хиймэл дагуулаас мэдээ хүлээн авах суурин станц /GNSS/-ыг өргөжүүлэх замаар байрлалын сүлжээний нарийвчлалыг 2 см хүртэл сайжруулж, геодезийн хэмжил, зураглалын үйл ажиллагаанд ашиглана.	30%
61	3.7.2.3.Батлан хамгаалах, газар зохион байгуулалт, хот байгуулалт, геологи хайгуул, байгаль орчин, авто зам, төмөр зам зэрэг салбарын эрэлт, хэрэгцээнд нийцүүлэн Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн 55 хувийг 1:25 000 масштабтай байр зүйн зургаар зурагжуулна.	30%
62	3.7.3.7.Улсын хэмжээнд ашиглагдаж буй барилга, байгууламжийн паспортжуулалт, тэдгээрийн чанар, насжилтыг тодорхойлж, цахим мэдээллийн нэгдсэн санд үнэлгээг оруулна.	30%
63	3.7.3.8.Аймаг, сум, суурин газруудын нутаг дэвсгэрт газар хөдлөлтийн бичил мужлалын зураглал хийх, газар хөдлөлтийн эрсдэлийг тодорхойлоход чиглэсэн инженер-геологи, гидрогеологи, газар хөдлөлт, техникийн судалгааны ажлын хийж дуусган, мэдээллийн нэгдсэн санд оруулна.	30%
64	3.7.4.4.Аймаг, нийслэлийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулна.	30%
65	3.7.4.5.Сумын нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулна.	30%
66	3.7.4.6.Газар ашиглалт, газрын мониторингийн байнгын ажиллагаатай хяналтын системийг бий болгож, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх тогтолцоог бүрдүүлэн хяналт тавина.	30%
67	3.7.9.2."Солонго 1", "Солонго 2" төслүүдийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулна.	30%
68	3.7.9.4.Орлогод нийцсэн 10,000 орон сууцны эко хорооллын төслийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулна.	30%
69	3.7.11.7.Дархан хотын арьс ширний үйлдвэрлэл технологийн паркийн цэвэрлэх байгууламж шинээр барих ажилд дэмжлэг үзүүлнэ.	30%
70	3.7.12.4.Аймгийн төвүүдэд үерийн хамгаалалтын барилга, байгууламж барих ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.	30%
71	3.7.13.2.Барилгын хавтгай шилний үйлдвэр байгуулж ашиглалтад оруулна.	30%
72	3.7.13.4.Барилгын материалын түүхий эдийн орд, илэрцийн хайгуулыг эрчимжүүлж бүс нутгуудад үйлдвэр байгуулах түвшинд нөөц тогтоох хууль эрхзүйн орчныг бүрдүүлнэ.	30%

4.ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	4.1.3.5.Үндэсний тоон гарын үсгийн хэрэглээнд хөндлөнгийн аудитын байгууллагаар дүгнэлт хийлгэж олон улсын жагсаалтад оруулна.	30%
2	4.1.4.4.Тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн үйл ажиллагааг цахимжуулах, нэгдсэн мэдээллийн сан үүсгэх программ хангамжтай болно.	30%
3	4.1.4.5.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн мэдээллийн нэгдсэн системийг бий болгож (программ хангамж, техник хангамж, 2 ширхэг сервер), нийслэл, 21 аймгийн орон нутгийн өмчийн мэдээллийн сан, төрийн бусад байгууллагын мэдээллийн системтэй холбоно.	30%
4	4.1.5.5.Тоон радио өргөн нэвтрүүлгийн дамжуулах сүлжээ байгуулна.	30%

5	4.1.5.7.Худаг сувагчлалын багтаамжийг оновчтой ашиглах үүднээс том оврын физик болон ашиглахгүй байгаа шилэн кабелийг /хуучны/ сувагчлалаас чөлөөлж, шинээр их багтаамжийн шилэн кабелийг суурилуулна	30%
6	4.1.7.1.Мэдээлэл, холбооны өндөр технологи-инновацийн кластер байгуулна.	30%
7	4.1.8.3.Хууль тогтоомж боловсруулах үйл ажиллагаанд оролцох, төрийн шийдвэр гаргалтад иргэдээс санал авах цахим хэлэлцүүлгийн систем хөгжүүлж, нэвтрүүлнэ.	30%
8	4.1.8.4.Тушаал, шийдвэр, үүрэг даалгаврын цахим систем хөгжүүлж, нэвтрүүлнэ.	30%
9	4.2.6.3.Олон улсын стандартын шаардлагад нийцсэн төрийн албан хаагчдын сурах боллоцгоог хангасан Сонсогчийн байр барина.	30%
10	4.2.10.1.Төр, хувийн хэвшлийн яриа хэлэлцээ, зөвшилцлийн иж бүрэн тогтолцоог бүрдүүлж, үйл ажиллагааг нь тогтворжуулна.	30%
11	4.3.2.7.Улаанбаатар хотод төвлөрсөн, орон нутаг дахь эрүүлжүүлэх, цагдан хорих, баривчлах байр, албаны байрны нөхцөлийг стандартад нийцүүлнэ.	30%
12	4.3.6.2.Хорих ял эдлүүлэх, цагдан хорих орчин нөхцлийг хүний эрхийг хангасан түвшинд хүргэх, насанд хүрээгүй ялтныг сургаж хүмүүжүүлэх зориулалт бүхий "Сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллага"-ын цогцолбор барилга байгууламжийг сайжруулна.	30%
13	4.3.11.2.Цаг агаарын гэнэтийн аюулт үзэгдлээс амжиж анхааруулах орон нутгийн дэд тогтолцоог дэмжин хөгжүүлэх говь, хээрийн бүсэд аюулаас сэрэмжлүүлэн анхааруулах 17 цогцолбор байгуулна.	30%
14	4.3.12.1.НҮБ-ын Аюулгүйн зөвлөлийн терроризмыг санхүүжүүлэх, үй олноор хөнөөх зэвсэг дэлгэрүүлэхийг санхүүжүүлэхтэй тэмцэхтэй холбоотой гаргасан санхүүгийн зорилтот хориг арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, зөрчигдөхөөс сэргийлэх чиглэлээр эрсдэлийн үнэлгээ боловсруулах, эрсдэлийг бууруулахад чиглэсэн ажил, арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.	30%
15	4.3.14.1."2.0 мян.тонны багтаамжтай хөргүүр бүхий автоматжуулсан махны зоорь, 20.0 мян.тонн хүнсний бүтээгдэхүүн хадгалах зориулалт бүхий иж бүрэн механикжуулсан хүнсний агуулах" байгуулна	30%
16	4.3.14.2."20.0 мян.м3–ийн багтаамжтай газрын тосны бүтээгдэхүүнийг хадгалах зориулалттай агуулахын цогцолбор" байгуулна.	30%
17	4.4.3.2.Эрх зүйч, хууль сахиулагч бэлтгэх дээд боловсролын сургалтын байгууллагын үйл ажиллагааг зохицуулах тухайлсан хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.	30%
18	4.4.5.2.Улсын өмгөөлөгчийн орон тоог гурав дахин нэмэгдүүлнэ.	30%
19	4.4.7.3.Үндэстэн дамнасан, зохион байгуулалттай, авлига, албан тушаалын болон шинэ төрлийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх мөрдөн шалгах чиг үүрэг бүхий Мөрдөх албаны тогтолцоог боловсронгуй болгох хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.	30%
20	4.4.7.5.Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын эргэлтэд хяналт тавих эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох, ял хариуцлагыг нэмэгдүүлэх,мансуурах донтой этгээдэд эрүүл мэндийн тусламж үзүүлэх, эрт шатанд нь илрүүлэх, эмчлэх тогтолцоог бүрдүүлэх зорилгоор холбогдох хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.	30%
21	4.4.12.1.Хууль сахиулах байгууллагын үйл ажиллагаанд хүний эрхэд суурилсан хандлагыг төлөвшүүлж, хүний эрхийн зөрчлийг таслан зогсоох эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.	30%
22	4.5.2.1.Үйлдвэрлэл-худалдаа-хөрөнгө оруулалтын цогц бодлогыг дэмжихэд чиглэсэн "Төрөөс гадаад худалдааны талаар баримтлах бодлого"-ын баримт бичиг боловсруулж, батлуулна.	30%
23	4.5.4.3.Монгол Улс, ОХУ, БНХАУ-ын гурван талт хамтын ажиллагааг гүнзгийрүүлж, "Эдийн засгийн коридор байгуулах хөтөлбөр"-ийн хэрэгжилтийг урагшлуулна.	30%
24	4.5.4.5."Талын зам" хөтөлбөрийг "Бүс ба Зам" санаачлагатай уялдуулах хүрээнд төсөл, хөтөлбөрүүд хэрэгжүүлнэ.	30%
25	4.5.7.1.Гадаад бодлогын тухай хуулийн төслийг холбогдох байгууллагуудтай хамтран боловсруулж, Улсын Их Хурлаар хэлэлцүүлнэ.	30%
26	4.6.2.3.Зэвсэгт хүчний удирдлагын төв, Зэвсэгт хүчний жанжин штабын барилгыг шинээр барина.	30%

27	4.6.4.3.Барилгын хийц үйлдвэрлэх хөдөлгөөнт цогцолбор /UBM/-ыг ашиглалтад оруулж, үйлдвэрлэлийг эхлүүлнэ.	30%
28	4.6.7.3.Зэвсэгт хүчний нэгдсэн лабораторийг MNS/ISO олон улсын стандартын шаардлагад нийцүүлэн, чадавхыг нэмэгдүүлнэ.	30%

5.НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
5.1.Ногоон хөгжил. Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглаж, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж, хүрээлэн буй орчны бохирдол, доройтлыг бууруулж, иргэдийн эрүүл орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.		
1	5.1.11.1.Усны нөөцийг хуримтлуулж ус хангамжийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх Онги, Хэрлэн усан цогцолборын төслийн ТЭЗҮ, зураг төслийг боловсруулж бүтээн байгуулалтыг эхлүүлнэ.	30%

6.НИЙСЛЭЛ БА БҮС, ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
6.1.Улаанбаатар болон дагуул хотыг орон зайн оновчтой төлөвлөлт, ухаалаг шийдэл, амьдралын таатай орчин бүхий ногоон хот болгох чиглэлээр		
1	6.1.11.4."Багахангайн үйлдвэрлэл, технологийн парк"-ийн инженерийн дэд бүтцийг гадаадын зээл, тусламж, төр хувийн хэвшлийн түншлэл, төсвийн хөрөнгө оруулалтаар барьж, үйлдвэрүүдийг үе шаттайгаар байгуулна.	30%
6.2.Бүс, орон нутаг, хөдөөгийн хөгжлийг дэмжиж, дэд бүтцийг хөгжүүлэн орон нутаг дахь иргэдийн амьдралын чанарыг дээшлүүлэх чиглэлээр		
2	6.2.2.3.Барилгын материалын сорилт шинжилгээний төв лабораторийг өргөх машин механизм, цахилгаан утасны лаборатори, барилгын физикийн лабораторийн тоног төхөөрөмжөөр хангана.	30%

Хоёр.Бэлтгэл хангахтай холбоотой үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлж байгаа болон хэрэгжүүлэх талаар ямар нэг арга хэмжээ авч хэрэгжүүлээгүй” буюу 0 хувийн хэрэгжилттэй **65** арга хэмжээ:

1.“КОВИД-19” ХАЛДВАРТ ЦАР ТАХЛААС ҮҮДЭЛТЭЙ ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГМИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	1.1.3.5.Өвчний хяналт, сэргийлэлтийн төв байгуулна.	0%

2.ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	2.1.2.1."Элэг бүтэн Монгол" арга хэмжээний үр ашгийн судалгаа хийнэ.	0%
2	2.1.3.3. Сүрьеэгийн эмнэлэг барьж, ашиглалтад оруулна.	0%
3	2.1.3.6.Халдварт өвчин судлалын үндэсний төвийн цогцолбор салбар II байгуулна.	0%
4	2.1.3.7.Хавдар судлалын үндэсний төвийн салбар II байгуулна.	0%
5	2.2.2.1.Бөх, сурын харваа, шагайн харваа, морин болон тэмээн пөлийн спортын төв байгуулах, үндэсний багтай болно.	0%
6	2.2.3.1.Тив, дэлхийн аварга шалгаруулах тэмцээн, наадмыг зохион байгуулах шаардлага хангасан, олон улсын жишигт нийцсэн 30.000-40.000 хүний суудалтай цэнгэлдэх хүрээлэн барьж ашиглалтад оруулна.	0%
7	2.2.3.2.Спортын төв ордон барих ажлыг эхлүүлнэ.	0%

8	2.2.3.4.Нийслэлийн спортын сургалттай дунд сургуулийн барилгыг барьж ашиглалтад оруулна.	0%
9	2.4.2.3.Уламжлалт анагаах ухаан, технологийн хүрээлэнгийн барилгыг барина.	0%
10	2.4.2.4.Эрдэм шинжилгээний байгууллага, их сургуулийн хамтарсан судалгааны үндэсний төвүүдийг байгуулж, хөрөнгө, нөөцийг төвлөрүүлнэ.	0%
11	2.5.1.2.Иргэн бүрд суурь тэтгэвэр олгох эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.	0%
12	2.6.1.6."Хөвсгөл нуурыг түшиглэсэн "Хөвсгөл нуур музей, соёл мэдээллийн төв"	0%

3.ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	3.1.4.1.Санхүүгийн түрээсийн эрх зүйн орчныг сайжруулах хүрээнд Санхүүгийн түрээсийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна.	0%
2	3.1.5.1.Санхүүгийн түрээсийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах замаар хууль, эрх зүйн орчныг сайжруулна.	0%
3	3.1.14.5.Хил гаалийн шалган нэвтрүүлэх цогцолборын барилгын ажлыг хийлгэнэ.	0%
4	3.1.17.3."Алтанбулаг" чөлөөт бүсийг Гаалийн теле хяналтын нэгдсэн системд холбоно	0%
5	3.1.17.8.Бүсийн төлөрсөн уурын зуухны зураг төсөв, нэгдсэн халаалтын шугамын зураг төсөл, бүтээн байгуулалтын ажил.	0%
6	3.2.1.5.Асгатын мөнгөний ордыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулахад шаардлагатай туршилт, судалгаа хийж, хөрөнгө оруулалтын асуудлыг шийдвэрлэнэ.	0%
7	3.2.3.2.1:25000-ны масштабын нарийвчилсан геологийн зураглалын ажлыг эхлэх, нутаг дэвсгэрийн 0.15 хувийг хамруулна.	0%
8	3.2.7.7.Үнэт металл цэвэршүүлэх үйлдвэрийг барьж байгуулна.	0%
9	3.2.7.9.Оюутолгойн ордыг түшиглэн зэсийн баяжмалыг боловсруулах үйлдвэр байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.	0%
10	3.3.8.1.Биокомбинат үйлдвэрийн дэд бүтэц, үйлдвэрийн технологийг шинэчлэнэ.	0%
11	3.3.9.1.Боловсруулах үйлдвэрлэлийн бүтээмжийг дээшлүүлэх дэвшилтэт технологи, инноваци нэвтрүүлэх хөнгөн үйлдвэрийн салбарын лаборатори, төвүүдийн чадавхыг сайжруулна	0%
12	3.3.12.5.Тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн үр дүнг төрийн захиргааны болон холбогдох байгууллагууд шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд хэрэглэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.	0%
13	3.4.1.3."Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төсөл"-ийг Архангай, Өвөрхангай аймагт хэрэгжүүлнэ.	0%
14	3.5.1.5.Төвийн, зүүн болон говийн бүсийн нүүрсний орд газруудыг түшиглэн 300-400 МВт-ын цахилгаан станцын барилга угсралтын ажлыг эхлүүлнэ.	0%
15	3.5.1.9.Нийслэлийн Багануур, Налайх дүүргүүдэд дулааны станцын өргөтгөл шинэчлэлт хийх; эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр, дэд станц шинээр бий болгоно.	0%
16	3.5.1.11.Дулааны гуравдугаар цахилгаан станцыг 325 МВт-аар өргөтгөх ажлыг эхлүүлнэ.	0%
17	3.5.4.4.Төвийн бүсийн цахилгаан дамжуулах, түгээх сүлжээний үр ашгийг дээшлүүлэх төслийг хэрэгжүүлнэ.	0%
18	3.5.5.3.Даланзадгад-Ноён чиглэлийн 220 км 110 кВ-ын ЦДАШ барина.	0%
19	3.5.5.5.Нийслэл, орон нутгийн цахилгааны шугам сүлжээг үе шаттайгаар өргөтгөх, шинэчлэнэ.	0%
20	3.6.1.1.3.Дорноговь аймгийн Сайншанд - Баруун-Урт - Хөөт чиглэлийн 433 км төмөр замын төслийг эхлүүлнэ.	0%
21	3.6.1.8.3.Баянхонгор аймгийн төвөөс Шаргалжуут чиглэлийн 54.17 км хатуу хучилттай авто замын төслийг эхлүүлнэ.	0%
22	3.6.1.8.4.Завхан аймгийн Донойн нисэх буудлаас Улаагчины хар нуур хүртэлх 74 км хатуу хучилттай авто замыг барина.	0%
23	3.6.1.8.9.Дашинчилэн-Орхоны гүүр чиглэлийг замыг Мөрөн- Тариалан чиглэлийн авто замтай холбох 112.7 км хатуу хучилттай авто замыг эхлүүлнэ.	0%
24	3.6.1.8.10.Хужирт-Арвайхээр чиглэлийн 56 км хатуу хучилттай авто замыг барина.	0%

25	3.6.1.10.2.Завхан аймгийн Ургамал сумын Хүнгүйн голын 72 у/м төмөр бетон гүүрийг барина.	0%
26	3.6.1.10.5.Хөвсгөл аймгийн Ханх сумын Ханх-Монд чиглэлийн 23 км хатуу хучилттай авто замын Цагаан сайрын 72.85 у/м төмөр бетон гүүрийг барина.	0%
27	3.6.1.10.7.Завхан аймгийн Тосонцэнгэл сумын Идэрийн голын 97 у/м төмөр бетон гүүрийг барина.	0%
28	3.6.2.2.2.Увс аймгийн Түргэн сумын Түргэний голын 160.8 у/м төмөр бетон гүүр.	0%
29	3.6.2.2.3.Баянхонгор аймгийн Бөмбөгөр сумын Байдрагийн голын 108 у/м төмөр бетон гүүр.	0%
30	3.6.2.2.6.Сэлэнгэ аймгийн Шаамар сумын Ерөөгийн голын 192 у/м төмөр бетон гүүр.	0%
31	3.6.3.2.3.Өмнөговь аймгийн Цогтцэций, Ханбогд сум, Гашуунсухайт боомтод уул уурхайн бүтээгдэхүүнд түшиглэсэн холимог тээврийн терминал байгуулна.	0%
32	3.6.3.4.Төмөр замын сүлжээг түшиглэн олон улсын стандартад нийцсэн хуурай боомтыг барьж байгуулна. Нийслэлийн Налайх дүүрэгт Улаанбаатар төмөр замыг түшиглэн олон улсын стандартад нийцсэн ачаа тээвэр, логистикийн төвийг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд барьж байгуулна.	0%
33	3.6.4.1.4.Агаарын навигацын үйлчилгээний техник технологийг шинэчилнэ.	0%
34	3.6.4.2.1.Дорнод аймгийн Чойбалсан нисэх буудлыг 4С ангиллын болгох төслийг хэрэгжүүлнэ.	0%
35	3.6.4.2.2.Ховд аймгийн "Ховд" нисэх буудлыг 4С ангиллын болгох төслийг хэрэгжүүлнэ.	0%
36	3.6.4.2.3.Хөвсгөл аймгийн "Мөрөн" нисэх буудлын хөөрч буух зурвасыг өргөтгөн хүчитгэж олон улсын 4С ангиллын болгох төслийг хэрэгжүүлнэ.	0%
37	3.6.4.2.5.Ховдын Булган, Хэнтий Дадал сумын нисэх буудлын аэродромд их засвар хийнэ.	0%
38	3.6.4.2.6.Баянхонгор нисэх буудлын хөөрч буух хучилттай зурвасын урсгал засвар	0%
39	3.7.9.3."Баянголын амны орон сууц" барих төслийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулна.	0%
40	3.7.9.5.Сонгинохайрхан дүүргийн 6 дугаар хороонд орлогод нийцсэн 740 айлын орон сууцны төсөл хэрэгжүүлнэ.	0%
41	3.7.9.7.Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хамтын ажиллагааны хүрээнд 30 000 айлын орон сууцны төсөл хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулна.	0%

4.ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
1	4.4.2.2.Үндсэн Хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.	0%
2	4.6.7.2.Үндэсний батлан хамгаалахын их сургуульд нэгдсэн лаборатори байгуулна.	0%

5.НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
5.1.Ногоон хөгжил. Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглаж, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж, хүрээлэн буй орчны бохирдол, доройтлыг бууруулж, иргэдийн эрүүл орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.		
1	5.1.1.3.Байгаль орчны шинжилгээний төв лабораторийн барилгыг шинэчилж, шинэ дэвшилтэт тоног төхөөрөмжөөр хангана.	0%
2	5.1.6.1.Цэнгэг усны нөөц, урсац бүрэлдэх эх, ойн сан бүхий газар, биологийн олон янз байдлын хувьд чухал газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалтад авах судалгаа хийж, өргөжүүлнэ.	0%
3	5.1.12.5.Цаг агаарын аюултай үзэгдлийг урьдчилан мэдээлэх Доплерын Радарын станц байгуулна.	0%

6.НИЙСЛЭЛ БА БҮС, ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

д/д	Арга хэмжээ	УИХТГ-ын үнэлгээ
6.1.Улаанбаатар болон дагуул хотыг орон зайн оновчтой төлөвлөлт, ухаалаг шийдэл, амьдралын таатай орчин бүхий ногоон хот болгох чиглэлээр		
1	6.1.1.1.Улаанбаатар хотын 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.	0%
2	6.1.2.2.Дарь-Эх олон нийтийн төвийн ТЭЗҮ, барилгажилтын төсөл боловсруулна. /10 га газар/	0%
3	6.1.5.2.Цахилгаан соронзон тээврийн төслийг хэрэгжүүлж эхэлнэ.	0%
4	6.1.5.3.Нийслэлийн нийтийн тээвэрт дүүжин замын тээврийг нэвтрүүлэх төслийг хэрэгжүүлнэ.	0%
6.2.Бүс, орон нутаг, хөдөөгийн хөгжлийг дэмжиж, дэд бүтцийг хөгжүүлэн орон нутаг дахь иргэдийн амьдралын чанарыг дээшлүүлэх чиглэлээр		
5	6.2.3.1.Хот, суурин газарт улс, орон нутгийн зэрэглэл тогтоох судалгаа, тооцоог боловсруулна.	0%
6	6.2.4.1.Дархан, Эрдэнэт зэрэг улсын зэрэглэлтэй хот байгуулах болон аймгийн төвүүдийг хот болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэхэд шаардлагатай судалгаа, тооцоог боловсруулна.	0%

---oOo---